Sakpolitik

Hämtat 2024-04-24

PIRATPARTIET

Arbetsmarknad 9
Inledning – Automatisering 9
1. Basinkomst – grundtrygghet för alla 9
Trygghet i framtiden 10
Ett enklare system 10
Mindre byråkrati 10
Uppmuntrat risktagande 10
Innovation 10
Kulturellt skapande 11
Nivå på basinkomsten 11
Incitament till arbete 11
2. Reform av skattesystemet 11
3. Småföretagares villkor 12
4. Övervakning på arbetsplatsen 12
5. Gigekonomin 13
Demokratipolitik 15
Inledning – Om demokratin 15
1. Skydd för grundlagarna 15
2. Förbättrat folkstyre 16

3. Demokratiserat valförfarande 16
4. Stärkt offentlighetsprincip 17
5. Införa en konstitutionsdomstol 17
6. Subsidiaritetsprincipen 18
7. Bekämpa korruption 18
Drogpolitik 20
Inledning - En human drogpolitik 20
1. Vård istället för straff 20
Nollvision för antalet dödsfall 21
Avkriminalisering av drogbruk 21
Stoppa överdoserna 21
Medicinskt bruk 21
2. En reglerad marknad 22
Kriminella blir av med sina inkomster 22
Utomrättsliga uppgörelser 22
Konsumentskydd 22
Egen framställning 23
3. Omprioriterad polisverksamhet 23
4. Skyddad integritet 23
Polisens metoder 24
Ojämlikt bruk av tvångsmedel 24
Ekonomi 25
Inledning 25
1. En hållbar ekonomi 25
2. En småskalig ekonomi med bred kompetens 26
Upphovsrätt och immateriella rättigheter 26
3. En robust och uthållig ekonomi 27
Svärmekonomin – en resilient lösning 28
4. En ekonomi byggd på mänsklig värdighet 29
Agens över ens ekonomi 29
Agens över ens livsstil 30
Agens över ens tillvaro 30
Profilering och agens 30
5. En ekonomi för kunskapssamhället 31
EU-politik 33
Inledning 33
1. Transparens och insyn 33
2. Stärkt EU-parlament 33
3. Reform av den nationella representationen 34
4. Valutaunionen 35
Försvar 36
Inledning – Försvarsmaktens uppdrag 36
1. Ett modernt försvar 36

2. Insyn och ansvar i cyberkriget ... 36
3. Samarbete med frivilligorganisationer ... 37
4. Fortifikationsverket ... 37
5. Beredskapslagring av strategiska produkter ... 37
Inledning – Förvaltning ... 39
1. Utnämningar ... 39
2. Tjänstemäns utbildning och arbetsvillkor ... 40
3. Finansiering och New Public Management ... 40
4. Samordning ... 41
5. Automatiserat beslutsfattande ... 42
Integritetspolitik ... 44
Inledning – Systematisk övervakning skadar demokratin ... 44
1. Personnummer ... 44
2. Myndighetskontroll ... 45
3. Dataminimering ... 45
4. Digital signatur ... 45
Kultur ... 46
1. En reformerad upphovsrätt ... 46
Fri icke-kommersiell fildelning ... 46
Remix och citering ... 47
2. Skattefinansierad kultur ... 47
3. Folkbiblioteken ... 47
4. E-böcker på bibliotek ... 48
5. Digitalisering av museer och kulturarv ... 48
6. Skaparkultur ... 49
Migration ... 50
Inledning – En ärlig asylpolitik ... 50
1. En hållbar och rättvis asylinvandring ... 50
2. En värdig integration ... 51
Miljöpolitik ... 52
Inledning – Hållbar utveckling innebär mer än bara klimatpolitik ... 52
1. Stabil och decentraliserad energiproduktion ... 53
Sverige ska vara självförsörjande och gärna exportera fossilfri el ... 53
Fjärde generationens kärnkraft – ett fossilfritt val ... 53
Bättre lagringsmöjligheter ... 53
2. Ekosystem ... 54
3. Lantbruk ... 55
Den som vet mest skördar bäst ... 55
Vertikalt jordbruk ... 55
Akvaponik revolutionerar stadskulturen ... 55
4. Transport och infrastruktur ... 56
5. Utsläpp och föroreningar ... 56
6. Återvinning och återanvändning ... 57

7. Djurrätt ... 57
Det handlar om djurens och inte våra behov ... 57
8. Fiskerinäringen ... 58
Nätpolitik ... 59
Inledning – En teknisk utveckling som sätter människors relationer i centrum ... 59
1. Nätneutralitet ... 59
2. Datalagring ... 60
3. Geografisk blockering, geoblockering ... 60
4. Spektrum ... 60
5. DRM ... 60
Rättssäkerhet ... 62
1. Bättre prioritering av rättsväsendet ... 62
2. Polisiär närvaro i samhället ... 62
3. Granska myndighetsövergrepp ... 62
4. Bättre skydd för barn och ungdomar ... 63
5. Återinför tjänstemannaansvar ... 63
6. Poliser ska vara poliser, domare ska vara domare ... 63
Sexualpolitik ... 64
Inledning – Kroppslig autonomi ... 64
1. Rätt att definiera sin egen identitet ... 64
2. En etisk och evidensbaserad transvård ... 65
3. Fri relationsbildning ... 66
4. Jämställdhet ... 67
5. En värdeneutral ställning till sexarbete ... 67
Avkriminalisering ... 67
Arbetsvillkor ... 67
6. Antidiskriminering ... 68
7. Reproduktiv hälsa och rättigheter ... 69
Utbildning ... 71
Inledning ... 71
1. Lärares professionella utveckling ... 72
2. Stärkt forskningsanknytning i skolutveckling ... 72
3. Öppen kunskap, öppna läromedel, öppen mjukvara ... 73
4. Kunskapsmätning och utvärdering som fyller syftet ... 74
5. Kunskaper för ett digitalt demokratiskt samhälle ... 75
6. Demokratisk styrning och logisk resurstilldelning ... 75
7. Elevers rätt till stöd, hälsa och medbestämmande ... 75
8. Livslångt lärande ... 76
Vård ... 77
Inledning ... 78
Ingen folkhälsa utan psykisk hälsa ... 78
Bättre innovationer ger bättre liv ... 78
Den bästa läkningen sköts av våra stamceller ... 78

Användarvänlig och säker digitalisering 79
1. Suveränitet och flexibilitet 79
2. En robust och uthållig vård och omsorg 79
3. Ingen folkhälsa utan psykisk hälsa 80
Integrera fysisk och psykisk hälsovård på riktigt 80
Psykisk ohälsa är oekonomisk 80
Enorma utmaningar ger stor belöning 81
Både en folkhälsostrategi och en strategi för social rättvisa 81
Satsa mer på forskning om samsjuklighet inom psykiatri och beroendevård 81
Låt allmänläkare kompensera för bristen av psykiatrer 81
En värdig vård för människor med problematiskt substansbruk 81
Ungas psykiska hälsa 82
Utöka UMO:s resurser 82
Många unga hämtar inte ut sin medicin 82
Överdödligheten vid psykisk sjukdom 82
4. Transparens och ansvar 84
5. E-hälsa och distansvård 84
6. Styrning och organisation 85
7. Evidensbaserad, på riktigt 85
8. Integritet inom vård och omsorg 86
9. Autonomi och personanpassad medicin 86
Precisionsmedicin 87

Arbetsmarknad

Den tekniska utvecklingen går snabbt framåt. Det skapar enorma möjligheter men tvingar oss att tänka i andra banor än 1800- och 1900-talets. Fokus måste ligga på kunskap och värdeskapande, oavsett om det sker som traditionellt lönearbete eller icke-monetärt kollaborativt arbete. Skattesystemet behöver förändras i grunden, och bidragssystemen till dem som inte arbetar tillräckligt eller alls förenklas, så att alla är garanterade en grundläggande försörjning utan förnedrande utfrågningar eller krav.

Överblick – Piratpartiet vill att:

- Sverige inför basinkomst
- Grunden för skattesystemet utreds
- Gig-arbete regleras utifrån de särskilda villkor som plattformsförmedlat arbete innebär

Inledning – Automatisering

I alla tider har människan försökt förenkla sitt liv med hjälp av redskap och verktyg att använda för överlevnad och livskvalitet. Från handverktyg som en direkt förlängning av kroppen via nyttjandet av den tidiga industrialismens kraftmaskiner och elektrifieringens breda genombrott, som skapade många kvalificerade yrkeskategorier och möjliggjorde många former av avancerat egenarbete. I strävan att ytterligare effektivisera den materiella produktionen har på senare tid avancerad automatisering , datorisering och robotisering införts, som förutom att förändra den storskaliga materiella produktionen också börjat tillämpas på administrativt arbete och försett oss med hjälpmedel för fritiden.

Automatiseringen har medfört att många lönearbeten försvunnit utan att nya tillkommit. Andra har fått en alltmer begränsad karaktär som ”maskinskötare” eller kuggar i ett oflexibelt datoriserat system. Kommande lönearbeten i denna utveckling måste, för att vara tillfredsställande, ta hänsyn till de anställdas integritet, egenmakt och transparens när det gäller det sammanhang man ingår i. En överdriven fokusering på ”effektivisering” kan förvandla ett i grunden tillfredsställande lönearbete till ett stressande och negativt sådant.

Mycket stora värden har skapats och skapas hela tiden utanför det organiserade lönearbetet. Reparationer och underhåll av hus, hem och fordon, egna odlingar och hantverk, sociala insatser för barn och gamla, insatser inom politik, idrotts- och föreningsliv, för att inte tala om allt kreativt och informativt arbete som utförs utan ersättning på internet. Med en tryggad materiell överlevnad som grund kunde dessa verksamheter blomstra.

1. Basinkomst – grundtrygghet för alla

Ingen ska lämnas utanför samhället och våra trygghetssystem. Med basinkomst ger vi alla en garanterad materiell trygghet, som ger en större möjlighet för medborgaren att bidra till samhället utifrån sina egna förutsättningar. Då kan den som är sjuk lägga sin kraft på att bli frisk, den som är arbetslös fokusera på att hitta rätt sysselsättning istället för att slösa tid hos Arbetsförmedlingen, och den som har en bra idé våga starta företag eller vidareutbilda sig.

Trygghet i framtiden

Arbetsmarknadspolitik från 1900-talet fungerar inte för morgondagens ekonomiska verklighet. Istället för en snårskog av bidrag, stöd och försäkringar vill vi se en trygg basinkomst för alla.

Framtidens arbetsmarknadspolitik kräver flexibilitet och att vi fortsätter att utvecklas genom hela livet. Piratpartiet ser inte åt höger eller vänster — vi blickar framåt!

Dagens trygghetssystem är ofta präglade av godtycklighet. Vissa personer får rätt till ersättning medan andra i samma situation nekas, beroende på en handläggares enskilda bedömningar. För att komma bort från godtycket är basinkomsten generell, med exakt samma villkor för alla som har rätt till den. Ingen diskrimineras.

Digitaliseringen, smartare AI och den fantastiska utveckling vi sett bland robotar innebär radikalt förändrade villkor för arbetsmarknaden. Vissa bedömare förutspår att så mycket som hälften av de arbetstillfällen som finns idag kan automatiseras bort i en nära framtid, främst inom transport, handel och datahantering. Även om dessa jobb ersätts med nya kommer detta innebära en väldigt stor omställning för många, med omfattande arbetslöshet och omskolning som följd. I denna spretiga och osäkra arbetsmarknad kan basinkomsten erbjuda en grundläggande trygghet som säkerställer att vi kan gå över till framtidens ekonomi utan att någon lämnas bakom.

Ett enklare system

Dagens skyddsnät är väldigt svåra att överblicka. Detta är ett problem av flera anledningar. Det gör det svårt för lagstiftarna att skriva lagar som inte är motsägelsefulla eller stör varandra på olika sätt. Det gör det också svårt för människor att veta vilka ersättningar de faktiskt har rätt till. Basinkomst är ett väldigt enkelt system att överblicka och förstå, för alla parter.

Mindre byråkrati

Ett mål med införandet av basinkomst är att minska den byråkrati som idag präglar våra trygghetssystem, både för tjänstemännen och för de som förlitar sig på dem. Mängden administration och blankettskrivande ökar för varje år och allt fler får svårt att veta hur de egentligen ska gå till väga för att nyttja våra trygghetssystem.

Genom att konsolidera delar av dagens sociala skyddsnät till en basinkomst kan vi minska på ett antal myndigheters storlek — till exempel Arbetsförmedlingen och CSN — eller till och med lägga ned dem. Detta innebär besparingar som vi vill använda till att finansiera basinkomsten.

Uppmuntrat risktagande

Det är genom risktagande som vi utvecklas, både som samhälle och som individer. Basinkomsten gör det möjligt för människor att ta fler risker — utveckla sig, byta karriär, starta ett företag, vara kreatör, utveckla en ny algoritm — eftersom de alltid har basinkomsten som ett skyddsnät att falla tillbaka i.

Innovation

Innovation kräver investeringar och risktagande. Ofta tar det människor lång tid att tillsammans lyckas skapa en revolutionerande innovation, och ingen vet på förhand ifall den kommer leda till stora inkomster som rättfärdigar de investeringar som läggs in idag. Basinkomsten finns där för innovatören för att säkerställa att den kan fortsätta uppfinna och överleva, även om just den här innovationen aldrig leder till nya inkomster.

Kulturellt skapande

För de som står för den största delen av vårt kulturliv är inkomsterna väldigt opålitliga. Om du är konstnär kanske du lyckas sälja tavlor för många tusenlappar en månad, men inga nästa. Om du är musiker kan du inte räkna med att alla dina konserter blir välbesökta. Skriver du en blogg om politik vet du inte vilka inlägg som kommer delas mycket i sociala medier och leda till trafik, och vilka som inte gör det. Inkomsterna går upp och ned varje månad. Att söka de kulturstöd som finns i dag kräver mycket arbete och ibland kontakter. Själva sökandet tar ofta mer tid och energi än verksamheten man försöker finansiera. Basinkomsten finns då där för att jämna ut kreatörernas inkomster och göra deras liv mindre präglat av stress och oro.

Nivå på basinkomsten

Tanken med en basinkomst är att garantera en grundläggande trygghet i livet — ingen ska behöva vara rädd för att inte kunna äta eller ha tak över huvudet. Tanken är däremot inte att basinkomsten ska ge alla människor möjligheten att leva lyxliv utan att behöva anstränga sig.

När vi diskuterar basinkomst utgår vi från vad som definieras som existensminimum i Sverige — ungefär 8 500 kronor per månad. Detta är vad basinkomsten måste garantera för alla.

Incitament till arbete

För den som idag tar emot bidrag och erbjuds möjlighet till jobb med en lägre inkomst så är ofta det rationella valet att tacka nej till jobbet och inkomsten. Detta beror på att bidragen ofta har vad som kallas 100% marginaleffekt, vilket innebär att du blir av med hela bidraget så fort du har en inkomst, oavsett hur stor inkomsten är. Ett mål med att införa basinkomst är att det alltid ska löna sig för individen att ordna sin egen inkomst genom lönearbete, även om den är liten. Detta vill vi uppnå genom att införa basinkomst i form av negativ inkomstskatt. Konceptet är enkelt: när din inkomst sjunkit tillräckligt lågt betalar du inte längre in pengar till Skatteverket, utan Skatteverket sätter in pengar på ditt konto. Det är en reform som fungerar inom ramen för det befintliga skattesystemet och inte kräver en enorm omorganisation.

Därför vill vi att:

- Sverige inför basinkomst i form av en negativ inkomstskatt, där golvet automatiskt justeras efter existensminimum;
- Den negativa inkomstskatten gäller individer som är bosatta i Sverige och är mellan 19 och 64 år;
- Den negativa inkomstskatten trappas av med 33% per intjänad krona.

2. Reform av skattesystemet

Vi behöver se över skattesystemet även i övrigt. En stor del av skatteintäkterna är baserade på hur många timmar en arbetare är på jobbet. Inte på effektivitet eller kvalitet, inte på hur omsättningen ökat genom att arbetare ersatts av robotar, utan närvaro. Arbetstid blir ett värdemått. Det är en förlegad syn som hänger kvar från ett industriellt samhälle. På grund av automatiseringen lönearbetar vi allt kortare del av våra liv, en förändring som pågått sedan 1970-talet. Vi behöver en bred diskussion över alla partigränser för att titta på hur framtidens skattesystem ska se ut i det digitala samhället.

Därför vill vi att:

- En förutsättningslös utredning tillsätts för att undersöka möjligheterna till mer grundläggande skattereformer, där skatt på arbete kan spela en mindre roll eller avskaffas.

3. Småföretagares villkor

Småföretagare utgör näringslivets innovationskraft och bidrar med dynamik till svensk arbetsmarknad. De drabbas dock ofta av att det offentligas samröre med näringslivet på olika sätt premierar de största aktörerna. Särskilt på upphandlingens område behöver insatser göras för att bryta upp upphandlingarna i mindre bitar och att publicera upphandlingarna i enkelt tillgängliga digitala register. När det kommer till digitala upphandlingar kommer de krav Piratpartiet ställer på fri och open source mjukvara underlätta för lokala småföretag att lägga anbud om drift eller vidareutveckling av moduler inom system.

Den statliga byråkratin som rör småföretagare bör bli ännu smidigare genom samordning av system och automatisering där det är lämpligt.

Patenttvister är ett vanligt verktyg för att hålla utmanande företag på mattan. Genom långdragna, dyra tvister med potentiellt enorma skadeståndsbelopp som slutpunkt kan storföretag krossa dynamiska utmanare. I väntan på en mer gedigen patentreform behöver insatser göras för att försvåra för storföretag som använder patenttvister för att stoppa konkurrens. Tvisterna behöver förkortas och förenklas.

Piratpartiet vill prioritera att stötta små affärsverksamheter i stadsmiljö istället för att lägga pengar på byggnation av köpcentrum och arenor, eller andra typiska skrytbyggen där potentialen för korruption är stor. Det ger utöver stöd för lokalt näringsliv också mer levande stadskärnor.

Därför vill vi att:

- En utredning görs av hur vi kan förenkla och snabba på patenttvister för småföretag;
- Upphandlingar i större utsträckning bryts upp i mindre bitar;
- Subventioner i form av t.ex. etableringsstöd bara ska ges till små- och medelstora företag;
- Kommunala stöd i första hand ska gå till att stötta små affärsverksamheter i stadsmiljö istället för skrytbyggen i form av arenor eller köpcentrum;
- Byråkratin för småföretagare görs enklare genom samordning och automatisering av e-tjänster.

4. Övervakning på arbetsplatsen

Vi lever i en tid av expanderande övervakning, en utveckling som också sker på arbetsplatsen. Både fysisk och digital övervakning blir allt vanligare, tillsammans med olika kontrollsystem. I takt med att digitala arbetsverktyg blivit vanligare har övervakningen ibland också tagit sig in i hemmet.

Övervakning möjliggör detaljstyrning, nedmontering av frihet och inskränkt autonomi. Övervakningens informationsflöde skapar därigenom en grupp som planerar och en grupp som planeras. Denna uppdelning syns tydligt i hur digitaliseringen förändrat arbetet, där många arbetare tidigare åtnjöt relativ frihet under arbetsdagen och förutsägbarhet i sina arbetstimmar, medan man idag har osäkra timmar och är under konstant övervakning. Relativ frihet och autonomi ersätts med konstant övervakning och kontroll.

Övervakningen medför också en falsk känsla av att arbetsprestationerna är mätbara, vilket medför snedvriden styrning av verksamheten – ett stort problem inom offentlig sektor.

Integritetsskyddsmyndigheten har idag redan generellt bra regler för vilken övervakning och kontroll som får göras av anställda, men dessa implementeras bristfälligt i verkligheten.

Därför vill vi att:

- Integritetsskyddsmyndigheten får ett särskilt uppdrag att utöva proaktiv tillsyn rörande arbetsrelaterad övervakning, samt förses med mandat och resurser tillräckliga för detta uppdrag;
- Gig-arbetare omfattas av samma dataskyddsregler som vanliga anställda, och att ovanstående uppdrag omfattar även dessas arbetsvillkor.

5. Gigekonomin

Vi behöver separera “plattformsekonomin” från “delningsekonomin”. Där den förra ofta kännetecknas av exploatering, monopol och övervakning kännetecknas den senare av samarbete, öppenhet och ömsesidiga vinster.

För att separera plattformar från delningsekonomin i allmänhet måste vi förstå relationen mellan plattformsägaren och plattformens brukare. När ägaren har ensidig kontroll över infrastrukturen mellan konsumenter och arbetare och över algoritmer som tar beslut med materiella konsekvenser för konsumenter och arbetare; när ägaren också kontrollerar all intellektuell egendom och data rörande förmedlingen av arbete, då har vi att göra med en plattform.

Plattformar är legitima företag, men ska inte hanteras som om de vore uttryck för genuin delningsekonomi. Vi behöver ställa andra krav på dem än på verkligt öppna system där köpare kan möta säljare utan en mellanhand som kontrollerar interaktionen. Plattformars inlåsningseffekter och kontrollmekanismer kräver annan reglering än delning individer emellan.

Därför vill vi att:

- Gig-arbetstagare definieras som en person vars huvudsakliga sysselsättning är genom en plattform;
- Fyra villkor ställs för att system ska räknas som plattformar i kontexten gigarbete: (1) att ena parten äger all upphovsrätt och insamlad data; (2) att ena parten har kontroll över algoritmer som tar beslut med materiella konsekvenser för konsumenter och arbetare; (3) att ena parten har ensidig kontroll över infrastrukturen för kommunikation som utgör grunden för plattformen; (4) arbetstagarna konkurrerar aktivt med varandra;
- Övervakningssystem som används för att ta beslut som rör gig-arbetstagare måste vara transparenta för gig-arbetstagarna;
- Riktad övervakning mot och informationsinsamling om gig-arbetstagare utanför system som ägs av plattformsföretaget i fråga ska förbjudas;
- Algoritmisk arbetsledning gällande till exempel utbetalningar eller arbetsuppgifter måste vara transparent för gig-arbetstagare;

- Riskanalysmått som försöker beräkna till exempel bedrägeririsk hos gig-arbetstagare måste vara transparenta;
- Algoritmiskt grundade beslut om att säga upp en gig-arbetstagare eller stänga av den från tillgång till en plattform måste vara transparenta och tydligt avgränsade från dylika beslut som bygger på gig-arbetstagarens prestationer;
- Automatiska system för övervakning av prestation måste vara transparenta för gig-arbetstagare;
- Gig-arbetstagare som är föremål för algoritmiska beslut på en plattform måste kunna överklaga dessa beslut till en ansvarig människa;
- Plattformar måste kunna erbjuda rimligt korrekt information om förväntad tidsåtgång och lön för enskilt antagna arbetsuppgifter;
- Gig-arbetstagare vid en plattform ska ha rätt att bilda fackförening och/eller arbetarråd utan att straffas för det i form av uteblivna arbetsuppgifter eller sänkt ersättning.

Demokratipolitik

Demokratins befintliga verktyg behöver förstärkas och kompletteras. För att försäkra att de beslut som tas är representativa för folket kräver det en politik som ämnar att stärka samhällsengagemanget. Vi står inför ett flertal utmaningar och problem som måste lösas på demokratisk grund. För att hindra korruption och en auktoritär samhällsutveckling behöver vi en revitaliserad offentlighetsprincip, samt ett utökat medborgerligt inflytande. Genom dessa och ett flertal åtgärder kan vi reformera och demokratisera Sverige.

Överblick – Piratpartiet vill att:

- Skyddet för grundlagarna stärks
- Valsystemet reformeras och demokratiseras
- Möjligheterna för direktdemokratiska förfaranden utvidgas
- Offentlighetsprincipen förstärks

Inledning – Om demokratin

Demokratin har under de senaste århundradena växt fram som ett sätt att fatta beslut inom ett kollektiv med gemensamma intressen, där alla som berörs av besluten har någon form av inflytande över vilka beslut som fattas. Demokratin har på så sätt möjliggjort för oss att vara oense utan att spilla blod. Den har gett legitimitet till stiftade lagar genom att involvera medborgarna i den beslutsfattande processen. Alla ska ha möjlighet att yttra sina tankar, känslor, idéer och lösningar, och ha samma möjlighet att kritisera andras, i en miljö som uppmuntrar oliktänkande och inte straffar den som vågar yttra sig. I en demokrati värnas allas möjlighet till deltagande.

En sund demokrati grundar sina beslut på relevant information och kunskap. Alla medborgare har därför i uppgift att verka för en samhällsdebatt där information sprids och diskuteras sakligt. Information som tas fram med hjälp av offentliga medel måste således vara fritt tillgänglig för alla att ta del av.

Piratpartiet vill genom reformer av valsystemet och reglerna för folkomröstningar stärka folkviljans roll i vår demokrati. Genom bättre skydd för grundlagarnas långsiktighet ser vi till att balansera folkviljans svängningar med ett långsiktigt uttryck för vilket samhälle vi vill leva i. Den offentliga makten ska utövas under lagen.

I en demokrati där makten utövas nära folket blir makthavarna mer lyhörda för medborgarnas behov och verklighet. Makt bör därför decentraliseras till lägsta möjliga politiska nivå, och där det är lämpligt, ges direkt till folket.

1. Skydd för grundlagarna

Sverige har fyra grundlagar: regeringsformen, successionsordningen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Dessa utgör den sista barriären mot auktoritärt styre och garanterar ett långsiktigt förutsägbart demokratiskt samhälle. Det ska därför inte vara möjligt att ändra Sveriges grundlagar alltför enkelt eller alltför fort.

Idag kan grundlagsändringar drivas igenom via två riksdagsbeslut med ett val emellan. Det krävs endast en enkel majoritet av riksdagsledamöterna vid båda besluten. Ändringar av demokratins fundament och spelregler bör ha stöd av en större andel av de folkvalda, men även av folket, som bör involveras i denna process och få en chans att formellt uttrycka sin åsikt i frågan.

Därför vill vi att:

- §1 Grundlagsändringar kräver riksdagsstöd som uppgår till 5/7 vid båda besluten;
- §2 Folkomröstning som hålls mellan de två riksdagsbesluten krävs för grundlagsändring. Detta krav kan uppnås antingen genom särskild folkomröstning eller separat valsedel i samband med ordinarie valdag.

2. Förbättrat folkstyre

I Sverige saknar folket direkt och formell politisk makt. Folkmakten realiseras abstrakt genom parlamentarismens riksdag. Rådgivande folkomröstningar är möjliga på lokal nivå ifall 10 procent av de röstberättigade i en kommun begär det, men omröstningen kan förhindras genom motstånd från 2/3 av folkvalda politiker i den beslutande församlingen, utan några egentliga grunder. Nationella folkomröstningar kan inte begäras och är endast rådgivande. Därför är de också sällsynta.

I en demokrati där den offentliga makten utgår från folket, ska folket kunna driva igenom sin vilja. Därför förespråkar vi pirater ökade möjligheter till direktdemokratiska förfaranden.

Därför vill vi:

- §3 Möjliggöra genomförandet av bindande folkomröstningar på alla politiska nivåer;
- §4 Ta bort möjligheten för folkvalda församlingar att förhindra genomförandet av begärda folkomröstningar;
- §5 Att folkomröstningar är vilande tills lagrådet eller en eventuell konstitutionsdomstol har gett ett yttrande där de har redogjort att utfallet av folkomröstningen ifråga inte bryter mot grundlagen eller utgör dubbellagstiftning;
- §6 Införa möjligheten att rangordna ens röst i samtliga folkomröstningar med fler än två alternativ;
- §7 Införa någon form av medborgarinitiativ på samtliga politiska nivåer. Dessa ska kunna resultera i motioner till relevant beslutsfattare eller folkomröstning.

3. Demokratiserat valförfarande

Dagens valsystem gör det svårt för medborgarna att utkräva ansvar från valda politiker och få sina åsikter representerade, i synnerhet på nationell nivå.

Eftersom väljarna främst röstar på ett helt parti kan det vara nästan omöjligt att rösta bort enskilda tveksamma kandidater, samtidigt som väljarna dessutom röstar på ett helt politiskt paket, snarare än att rösta på den politikern som bäst representerar deras åsikter och värderingar. Vi pirater anser att väljarna behöver förbättrade verktyg när de röstar, så valresultatet är mer nyanserat och bättre avspeglar medborgarnas vilja.

Utöver att utgöra en onödig belastning på statskassan och miljön har vårt valsedelssystem kritiserats av internationella valobservatörer och våra egna myndigheter. Avsaknaden av vissa partiers valsedlar i vallokalen skapar en felaktig illusion av vilka partier som ställer upp i valet. Detta är ett demokratiproblem som måste åtgärdas.

Politiken på regional och kommunal nivå har hamnat i skuggan av de nationella frågorna. Detta har gjort att de nationella frågorna har fått en förmåga att påverka det lokala valresultatet, och vice versa. Det är ett problem för den lokala demokratin.

Därför vill vi:

- §8 Tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppgift att ta fram ett nytt valsystem som ger väljarna möjlighet att visa preferens för en eller flera kandidater och partier, utan att behöva rösta taktiskt, genom till exempel Condorcet-metoder för omröstningar;
- §9 Ge den ovannämnda parlamentariska kommittén i uppgift att ta fram en ny valsedel som är gemensam för alla partier;
- §10 Införa separata valdagar för kommun- och regionval;
- §11 Ge valmyndigheten i uppdrag att i samband med fastställandet av samtliga anmälda partier och kandidater inför ett val, ge utrymme för dem att presentera sin politik på valmyndighetens hemsida enligt en standardiserad mall.

4. Stärkt offentlighetsprincip

Medborgarna kan endast fatta sunda beslut och ta ställning till de beslut som tas om de är välinformerade. Information och kunskap gällande hur det offentligas verksamhet fungerar är en förutsättning för att kunna utvärdera den och åtgärda eventuella problem. Det offentliga måste därför verka för tillgängliggörandet av information, bland annat genom att kontinuerligt ompröva sekretessbedömningar och proaktivt publicera material fritt digitalt.

Därför vill vi:

- §12 Att offentliga handlingar och data från myndigheter kontinuerligt publiceras i fria digitala format, tillgängliga över internet;
- §13 Offentlighetsprincipen ska gälla alla offentligt finansierade verksamheter, inklusive privata aktörer anlitade av det offentliga;
- §14 Att sekretessklassning ska begränsas, motiveras och beläggas med omprövningskrav vid ett specifikt framtida datum;
- §15 Ålägga myndigheterna att deras publicerade nyheter och handlingar ska följa fria och öppna standarder.

5. Införa en konstitutionsdomstol

En fungerande demokrati behöver en grundlagarnas väktare som kan stå emot tidsandans storm och verka långsiktigt i medborgarnas intresse. Denna uppgift har idag hamnat på lagrådets bord. De granskar viktiga lagförslag och skriver ett utlåtande där de bland annat bedömer om lagen är

grundlagsvidrig. Lagrådet kan dock inte förhindra att riksdagen röstar igenom lagen och att den sedan träder i kraft.

I andra länder är det vanligt förekommande med en konstitutionsdomstol som skapar konstitutionella prejudikat och agerar som grundlagarnas beskyddare. Piratpartiet tror detta är en mer lämplig modell för hanteringen av konstitutionella frågor.

Därför vill vi:

- §16 Etablera en konstitutionsdomstol i Sverige;
- §17 Utreda hur en juridisk nämnd som rekryterar domarna i denna domstol skulle kunna utformas för att säkra oberoende från regeringen.

6. Subsidiaritetsprincipen

Det kommunala självstyret kringskärs ofta av staten när den ger kommunerna allt större uppgifter och ställer högre krav på hur dessa ska genomföras. Piratpartiet tror beslut bör fattas på lägsta tillämpbara nivå.

Därför vill vi:

- §18 Stärka det kommunala självstyret.

7. Bekämpa korruption

Korruption är ett problem i alla samhällen, även i Sverige. Vi har länge låtsas som om det inte är så utbrett som det är, genom att bland annat peka på Transparency Internationals korruptionsindex, som dock bara mäter upplevd korruption. När korruption väl uppdagas kallas det allt från svågerpolitik till inkompetens, men väldigt sällan för vad det är – nämligen just korruption. Piratpartiet ser skarpt på detta samhällsproblem, som bland annat yttrar sig i form av oegentliga anställningar, intressekonflikter vid myndighetsutövning eller beslutsfattande, missbruk av offentliga medel, maktmissbruk, fördelaktiga avtal med särskilda privata företag och försäljning av allmän egendom till närstående. För att enklare kunna granska när korruptionsinducerande situationer som intressekonflikter föreligger vore det av godo att öka insynen i ägandeförhållanden inom svenska företag.

Därför vill vi:

- §19 Utreda hur ett öppet och transparent rekryteringssystem för det offentliga skulle kunna se ut;
- §20 Utreda hur offentlig upphandling skulle kunna bli en mer öppen och transparent process;
- §21 Öka transparensen och minska inverkan av pengar på den politiska processen, bland annat genom att inrätta ett öppet lobbyistregister i Sverige;
- §22 Kräva att aktiebolag rapporterar in ägarförhållanden genom ett standardiserat API för aktiebok hos Bolagsverket;
- §23 Att ett öppet och maskinläsligt register över ägande av svenska aktiebolag upprätthålls av Bolagsverket;

- §24 Att Bolagsverkets register över verkliga huvudmän görs tillgängligt utan krav på identifiering och i maskinläsligt format.

Drogpolitik

Sveriges drogpolitik behöver humaniseras. Nolltoleransen mot narkotika har gett oss ett av västvärldens högsta narkotikarelaterade dödstal. Idag straffas drogbrukare istället för att få hjälp. I grunden bygger politiken på värderingen att det är bättre att en drogbrukare dör än att personen får hjälp att leva med eller ta sig ur sitt problematiska bruk. Vi vill lägga om politiken mot skademinimering och reglering av de droger som är minst lika skadliga som alkohol och tobak.

Överblick – Piratpartiet vill att:

- All form av drogbruk avkriminaliseras
- Personer med problematiskt bruk får vård istället för att straffas
- Marknaden för cannabis regleras i syfte att begränsa tillgängligheten och gynna samhällsekonomin
- Polisens begränsade resurser omprioriteras från ringa narkotikabrott till brott med offer

Inledning - En human drogpolitik

Idag flödar olagliga droger fritt på den illegala marknaden, vars lukrativa andelar göder kriminella aktörer till den grad att dödligt våld blivit vardag i Sverige. Det bäddar för hänsynslös opportunism med onödiga skador och dödsfall till följd bland såväl brukare som andra medborgare. Piratpartiet vill reglera hanteringen av droger och vända fokus från straff till vård. Den repressiva narkotikapolitiken har nått en återvändsgränd.

Sveriges nuvarande narkotikapolitik är baserad på en evidensfientlig, fördomsfull syn på olika droger och dess brukare. Idag är vissa droger lagliga och allmänt accepterade trots att de åsamkar såväl individ som samhälle mer skada än ett flertal ännu olagliga droger. Piratpartiet vill se en vetenskaplig, kunskapsbaserad drogpolitik, att brukare erbjuds hjälp och att marknaden för cannabis regleras.

Fokus i Piratpartiets drogpolitik är att hjälpa, minimera lidande och ge så goda chanser som möjligt till ett välfungerande liv, samtidigt som vi värnar individens självbestämmande över sin kropp. Vi vill därför lägga om politiken från förbud till skademinimering, från straff till vård. Välfärdssystemet måste klara av att erbjuda hjälp till personer med problematiskt bruk istället för att kriminalisera dem, vilket för många riskerar leda djupare ner i både skadligt bruk och den kriminella världen.

1. Vård istället för straff

Hundratals personer dör varje år på grund av en omodern drogpolitik. Andra partier fokuserar på olaglig narkotika och att straffa brukare – vi vill istället minska alla drogers skadeverkan, sätta människan i fokus och vårda de med problematiskt bruk.

Mer än hälften av de som vårdas för intag av beroendeframkallande substanser har en eller flera psykiatriska diagnoser. En bättre fungerande samverkan mellan beroendevård, socialtjänst och vuxenpsykiatri är nödvändig för att hjälpa denna patientgrupp. Psykisk samsjuklighet kräver specialistkompetens.

Nollvision för antalet dödsfall

Idag vägleds narkotikapolitiken av en nollvision för olagligt drogbruk. Detta är en idealistisk vision utan förankring i verkligheten och med direkt skadliga konsekvenser. Vi förordar istället en nollvision för antalet drogrelaterade dödsfall. Detta innebär att vi får en helt annan ingångsvinkel i drogpolitiken än de etablerade partierna. Om vi kan hindra dödsfall genom t.ex. sprutbytesprogram, då inför vi det. Motståndare till detta menar att det vore att uppmuntra till drogbruk, vilket är det man försöker bekämpa, och förbiser hellre dödsfallen.

Avkriminalisering av drogbruk

Vi vill avkriminalisera allt bruk av droger. Detta innebär att den som brukar en drog aldrig kan straffas för sitt bruk, till skillnad från den som producerade eller sålde drogen. Detta är ett sätt att skydda drogbrukare, vilka ofta är väldigt socialt utsatta människor, samtidigt som man konstaterar att drogen i fråga är för farlig för att säljas, även på en reglerad marknad.

Stoppa överdoserna

Varje år dör hundratals människor av överdoser i Sverige. De allra flesta av dessa fall kan delas in i två kategorier:

Den första kategorin rör överdoser som beror på felaktigt bruk – antingen kombineras drogen på fel sätt med andra droger, eller så tar brukaren en annan drog än den tror.

Den andra kategorin rör överdoser som hade kunnat behandlas om bara brukaren eller människor i dess närhet vågat kontakta vården istället för att avstå i rädsla för eventuella straff och närvaro i brottsregister.

Många av dessa överdoser hade helt kunnat förhindrats eller åtminstone lett till vård, med en omlagd drogpolitik där brukarna kände större förtroende för det offentliga.

Varje människa som dör av narkotika är en för mycket. Den narkotikarelaterade dödligheten i Sverige har länge tillhört EU:s högsta. Ett viktigt steg för att minska dödligheten är att se till att läkemedel för att häva överdoser, som till exempel Naloxon, är lätt tillgängliga.

Medicinskt bruk

En närstående fråga är det medicinska bruket av olika droger. Sverige liksom flera andra länder har exempelvis öppnat upp ytterligare för medicinsk cannabis, och det görs allt fler positiva studier på hur idag illegala droger som LSD, psilocybin, MDMA och ketamin kan användas medicinskt mot exempelvis alkoholism, depression och posttraumatiskt stressyndrom. Det bör inte finnas orimligt höga statliga hinder för denna forskning, utan befolkningens mentala och fysiska hälsa ska prioriteras över den stigmatiserande syn som idag finns på dessa droger. Droger som brukas medicinskt ska följa samma regler som alla substanser som brukas medicinskt, utan särbehandling.

Därför vill vi att:

- §1 Nollvisionen om antal drogbrukare avskaffas och ersätts av en nollvision om antal dödsfall relaterade till drogbruk;
- §2 Medicinskt bruk av flera idag stigmatiserade och olagliga droger ska utredas;

- §3 Personligt bruk av narkotika och dopningsmedel avkriminaliseras;
- §4 Villkoren för att få ingå i substitutionsprogram ses över;
- §5 Satsningar görs på brukarrum och sprutbytesprogram.

2. En reglerad marknad

En reglerad marknad innebär att försäljning av vissa droger tillåts under vissa förutsättningar. De droger som vi menar bör regleras på detta sätt är i första hand de som vid en neutral och objektiv utvärdering visar sig ha likvärdiga bieffekter som de idag lagliga drogerna. En uppenbar kandidat för sådan reglering är cannabis, som redan visats kunna legaliseras med framgång i olika delar av världen.

En reglerad marknad för drogförsäljning kan se ut på många sätt. Vi förespråkar inte samma modell för alla droger, utan att varje drog bör behandlas utifrån sina förutsättningar. Precis som vi idag har apoteksmodellen med recept, systembolagsmodellen med statligt monopol och tobaksmodellen med licensierad försäljning, förutsätter vi att andra droger behöver modeller som passar för dem.

Kriminella blir av med sina inkomster

Polisen har uppskattat att ungefär hälften av de kriminella nätverkens inkomster kommer direkt från försäljning av cannabis. Att strypa dessa inkomster är en av nycklarna till att bekämpa gängbrottsligheten. Med mindre pengar försämras förmågan till nyrekrytering och vapenköp, vilket är ett sätt för att få ner de senaste årens ökande antal dödliga skjutningar.

Med en reglerad marknad kan inkomsterna som annars hamnat hos kriminella nätverk komma den vita marknaden till del och t.ex. användas för att stärka finansieringen av dagens brukarvård.

Utomrättsliga uppgörelser

När dispyter uppstår mellan olika kriminella gäng – t.ex. om vem som har rätt att sälja cannabis i ett visst område – så har de ingen möjlighet att vända sig till domstol för att skipa rättvisa. Istället råder den starkastes rätt och den som effektivast kan bruka våld och hot för hämndaktioner eller områdeskontroll är den som vinner. Detta är bakgrunden till det ökande antalet uppgörelser mellan gäng och medföljande dödsskjutningar i Sverige. Genom en reglerad marknad försvinner incitamentet till många av dessa uppgörelser och det civila samhället kan undgå att drabbas av kriminellas våldsspiral.

Konsumentskydd

Eftersom droger idag säljs på en helt svart marknad finns det inget konsumentskydd. Detta har flera negativa konsekvenser för både samhället och brukarna.

För det första finns det ingen garanti om att den drog som säljs är vad försäljaren säger att den är. Idag dör många i överdoser för att de tagit en annan drog än de trodde. Detta är dödsfall vi kan hindra genom en reformerad drogpolitik.

För det andra innebär det att köparen inte får ta del av någon bruksanvisning med bl.a. information om dosering. Vissa droger bör brukas i ensamhet, andra i grupp. Vissa lämpar sig för kombination med alkohol, andra gör det absolut inte. På en reglerad marknad kan vi lagstifta om plikter för försäljaren, så att brukare kan vara säkrare.

Egen framställning

För det mesta är det relativt enkelt även för en lekman att framställa droger, men det kan i värsta fall leda till skada för brukaren. Idag är alkohol ett lagligt exempel med relativt små risker, medan cannabis är olagligt trots betydligt smärre risker. Människors rätt till privatliv måste innefatta att framställning av droger i sitt egna hem är tillåtet, med villkoret att produkten inte sprids vidare. Piratpartiet anser därför att privat framställning av reglerade droger ska tillåtas inom ramen för eget bruk, i en mängd och styrka som samlad expertis utrett och enats om.

Därför vill vi att:

- §6 Att en utredning av bieffekterna från vanliga illegala droger utförs, och att dessa jämförs med bieffekterna av idag lagliga droger;
- §7 Ifall en sådan utredning visar att cannabis bör regleras, vill vi utreda de specifika formerna för en reglering av cannabismarknaden;
- §8 Att en eventuell efterföljande försäljning av cannabis sker på sådant sätt att den aktiva substansen hålls på en kontrollerad nivå för att förhindra skadligt bruk;
- §9 Att en eventuell efterföljande försäljning av cannabis sker på sådant sätt att priserna är tillräckligt låga för att konkurrera med den svarta marknaden;
- §10 Tillåta privat framställning av reglerade droger för eget bruk.

3. Omprioriterad polisverksamhet

Polisen klarar idag inte av sitt samhälleliga uppdrag. Alldeles för många utredningar läggs ned. För många tips följs inte upp. Det betyder att vi behöver prioritera vad Polisen ska ägna sig åt. Idag läggs en stor del av Polisens resurser på att utreda offerlösa narkotikabrott. Vi menar att första prioritet istället måste vara brott med offer, till exempel våldtäkt, rån eller misshandel.

Under 2016 lade Polisen närmare 1,8 miljoner timmar på narkotikabrott enligt deras årsredovisning. Det motsvarar lite drygt 870 heltidstjänster eller knappt 5,5% av antal anställda poliser (2016). I årsredovisningen för 2020 berättar Polisen att snittkostnaden för att utreda ett narkotikabrott är 29 241 kronor. Multiplicerat med det totala antalet narkotikabrott som utreddes under 2020 (124 000 stycken) blir det en total kostnad på 3,6 miljarder kronor; drygt 11% av Polisens budget för 2022.

Men inte bara Polisen skulle kunna effektiviseras genom en omlagd drogpolitik, utan även rättsväsendet i stort. Fler fall av t.ex. våldtäkt eller rån skulle kunna processas i domstol. Framför allt skulle väntetiderna för rättegångar kunna bli kortare.

Regeringen går istället åt andra hållet och föreslog under 2021 att införa brottskategorin ”Förberedelse till ringa narkotikabrott”. En av de saker som föreslås utgöra förberedelsebrott är att använda krypterad chatt.

Därför vill vi:

- §11 Att Polisen uttryckligen prioriterar brott med offer framför att utreda fall av ringa narkotikabrott.

4. Skyddad integritet

Piratpartiet värnar människors rätt till privatliv och sin egen kropp. Varje individ har rätt till en skyddad integritet. Därför måste varje integritetskränkande åtgärd vara välmotiverad – den ska vara nödvändig för att uppnå ett specifikt, väldefinierat och rimligt mål. Ingrepp i människors integritet måste vara riktade, spårbara och rättssäkra. De metoder som Polisen använder vid misstankar om drogbruk uppnår inte dessa krav.

Polisens metoder

Idag utför Polisen allt fler urinprover på misstänkt drogpåverkade personer. Samtidigt minskar andelen prover som är positiva. Detta innebär att Polisen alltså utför fler och fler prover, samtidigt som de blir sämre och sämre på att avgöra vilka som bör provas. Ett urinprov är väldigt integritetskränkande att tvingas till, och det är långt ifrån den enda polisiära åtgärden som drabbar allt fler oskyldiga.

Ojämlikt bruk av tvångsmedel

Ungdomar som bor i socioekonomiskt svagare områden blir oftare misstänkta för narkotikabrott trots att undersökningar visar att ungdomar i mer välbärgade områden brukar droger i betydligt högre grad. Det har länge varit känt att repressiv narkotikalagstiftning – det som kallas för ’War on drugs’ – leder till repressiva åtgärder mot mindre inflytelserika grupper i samhället, som minoriteter eller politiskt misshagliga.

Därför vill vi att:

- §12 Polisens möjlighet att urintesta begränsas till att gälla personer som misstänks för brott med offer.

Ekonomi

Piratpartiet vill ersätta arbetslöshetsersättning och kommuners ekonomiska bistånd med ett generellt ekonomiskt stöd. Vi vill ändra skatte- och andra regler som missgynnar småföretag. Det behövs en ekonomisk politik som fokuserar på att skapa värde i samhället, inte på att arbeta så många timmar som möjligt eller låta så mycket pengar som möjligt cirkulera.

Överblick – Piratpartiet vill att:

- Företagspolitiken görs mer human och främjar små- och mikroföretagare, innovationsföretag och forskning
- Ekonomin är resilient och tar ansvar för framtida generationer, samt inkluderar externaliteter och systemtjänster istället för att ignorera dem
- Individen ska ha agens över sin egen ekonomi, sin livsstil och sin tillvaro
- Data, information och kunskap betraktas som integrerade delar av ekonomin

Inledning

Majoriteten av dagens politiska partier utgår från att vi befinner oss i en industriekonomi eller möjligen en tjänsteekonomi. Piratpartiet utgår, till skillnad från övriga partier, från att vi idag lever i en informationsekonomi, även kallad kunskapsekonomi, med allt vad det innebär. Där av bör partiets ekonomiska politik utgå från de förutsättningar detta medför.

I en informationsekonomi/kunskapsekonomi finns andra värdeskapare och värdebärare än i en industriekonomi eller tjänsteekonomi. Det tillkommer nya, mer abstrakta råvaror och produkter. Betalmedel är digitaliserade och finansmarknaden är mer virtuell än vad den någonsin varit tidigare. Hotbilden mot det ekonomiska systemets stabilitet förändras, tillsammans med lösningarna som kan säkra det.

Piratpartiets vision är för en flexibel ekonomi med människan i centrum. Vi har en unik möjlighet att bygga en verkligt stabil ekonomi där alla kan välja hur de vill leva sitt liv.

1. En hållbar ekonomi

Rovdrift försätter ekonomin i obalans och urholkar eller underminerar dess fundament. Det sker genom att överutnyttja mänskliga och naturliga resurser för ekonomisk vinning.

Överutnyttjande av Naturresurser underminerar möjligheten för framtida generationer att leva av och åtnjuta samma naturresurser. Det urholkar samtidigt ekonomins fysiska fundament och underminerar dess förmåga att motstå kriser och störningar.

Överutnyttjande av mänskliga resurser leder till minskat socialt kapital genom utarmning av mänskliga resurser (t.ex. genom utbrändhet, ekonomiska förluster, andra former av psykisk ohälsa, osv.).

Även politisk rovdrift kan förekomma – dvs. missbruk av digitala, mänskliga eller naturliga resurser för att vinna makt. Exempel på detta är desinformationskampanjer, nepotism och andra former av

korruption. Den skada som politisk rovdrift orsakar är inte alltid lätt att se, men den är minst lika farlig för ekonomin som rovdrift på naturresurser. Politisk rovdrift utnyttjar ett redan försvagat socialt kapital och fortsätter sedan att urholka det för politisk vinning.

Resultatet kan bli politisk polarisering, minskad tillit till samhället och andra människor, samt att respekten för samhällets institutioner, auktoriteter och symboler urholkas. Om det tillåts fortgå leder det till en ökning av korruption, maktmissbruk, extremism och organiserad brottslighet.

Obalans i det ekonomiska systemet leder inte bara till utarmning av naturresurser, utan leder även till försvagat socialt kapital genom utarmning av mänskliga resurser (t.ex. via utbrändhet, ekonomiska förluster, m.m.). När det sociala kapitalet försvagas ökar risken för polarisering, korruption och brottslighet. Dessa faktorer kan i sig leda till auktoritära regimer – antingen genom överdriven lagstiftning och övervakning, eller genom att polariseringen, korruptionen och brottsligheten utnyttjas för politisk vinning och underminering av politiskt motstånd.

Därför vill vi:

- §1 Ta bort eller modernisera de verktyg som oligopolen använder för att säkra sin makt, exempelvis patent, upphovsrätt, övervakning och korruption;
- §2 Införa skuld- och pantbegränsningar;
- §3 Kräva transparens i offentlig sektor;
- §4 Ställa korrupta politiker och tjänstemän till svars;
- §5 Modernisera lagen om offentlig upphandling;
- §6 Främja decentralisering i finansiell sektor och motverka ocker;
- §7 Hålla kommersiella investeringsföretag ansvariga för de externaliteter deras investeringar genererar;
- §8 Främja transparens kring storbolagens verkliga huvudmän;
- §9 Främja informations-läskunnighet hos allmänheten.

2. En småskalig ekonomi med bred kompetens

Idag råder obalans mellan storföretag och små- och mikroföretagare. Lagar, skatter, upphandlingskriterier och andra strukturer är utformade för storföretag i första hand, vilket skapar osynliga barriärer för små och potentiellt innovativa verksamheter. Detta leder till ojämna konkurrensförutsättningar på arbetsmarknaden.

Små- och mikroföretagare spelar en viktig roll i ekonomin. De skapar arbetstillfällen, tillhandahåller viktiga tjänster och stärker den lokala ekonomin på mindre orter. Nätverk av småföretagare har även en samhällsbyggande funktion som kan bidra till den mångfald, flexibilitet och redundans som krävs för en resilient ekonomi på både lokal och nationell nivå.

Upphovsrätt och immateriella rättigheter

För att skydda immateriella rättigheter används idag patent och varumärken. Även om deras syfte är att skydda människor och företag från exploatering är dagens patent- och varumärkeslagstiftning utformad på ett sådant sätt att den alltför lätt kan missbrukas. Patenttroll kan utnyttja lagstiftningen för

att bedriva utpressning eller bedrägerier mot småföretagare och privatpersoner (ofta med hjälp av deras egna patent). Storföretag kan utnyttja lagstiftningen för att blockera konkurrenter – särskilt om de är små.

Patent framhävs även som en föredragen lösning av inkubatorer och företagsrådgivare, men det finns andra alternativ – t.ex. principen om öppna källor/öppen källkod (open source). Uttrycket open source må vara myntat inom IT-branschen, men principen har gamla anor. Inom den akademiska världen har det länge varit praxis att fritt dela kunskap med varandra.

Även företag har använt sig av open source-principen. Nils Bolin uppfann trepunktssäkerhetsbältet 1959 under sin tid på Volvo. Volvo släppte sedan patentet fritt till omvärlden så vem som helst i branschen skulle kunna installera det i sina fordon. Konsekvensen av detta är att trepunktsbilbältet har blivit en branschstandard som räddar liv runt om i världen. Volvo är inte ensamma om att implementera principen. Tesla släppte patenten för sina bilbatterier år 2014.

Implementering av denna princip om öppenhet öppnar upp för nya företag och innovationer. Det stärker utvecklingen, möjliggör decentralisering och bidrar till en starkare ekonomi.

Forskning spelar en central roll i en kunskapsekonomi. Men den demokratiserade kunskapen innebär att forskning inte längre är begränsad till storföretag, myndigheter och akademiska institutioner. Idag kan forskning bedrivas av vem som helst som har rätt kunskap, rätt utrustning och tillgång till internet. Denna demokratiserade forskning skapar den decentraliserade kunskapsbas som behövs för att stimulera nya, innovativa företag.

Därför vill vi:

- §10 Främja bruket av open source och motsvarande principer inom offentlig sektor;
- §11 Inkludera utbildning inom open source-principer och resurser (t.ex. Libre Office, Blender, GIMP, m.m.) inom ramen för sociala åtgärder och statlig företagsutbildning (t.ex. hos arbetsförmedlingen, företagarcentrum, osv.);
- §12 Utbilda intressenter inom offentlig sektor i open source-principer och hur man kan använda sig av dem utan att öppna upp juridiska fallgropar;
- §13 Modernisera utvärderingen av arbetsmarknadsåtgärder;
- §14 Modernisera och komplettera dagens arbetsmarknadsåtgärder;
- §15 Utreda den långsiktiga effekten av nuvarande arbetsmarknadspolitiska åtgärder på ekonomin som helhet;
- §16 Främja finansieringsmodeller som kompletterar den skuldbaserade finansieringen för företagare och som fungerar bättre för mindre aktörer.

3. En robust och uthållig ekonomi

Ett resilient system klarar av att motstå och återhämta sig från störningar, fel och kriser. En ekonomi kommer utsättas för belastningar och kriser – det är naturligt, men det ska inte behöva innebära att det blir omöjligt för stora delar av befolkningen att leva ett värdigt liv.

Följande element är nödvändiga för resiliens:

- Anpassningsbarhet och flexibilitet (agility)

- Transparens (transparency)
- Redundans (redundancy)

Decentralisering och mångfald stärker flexibiliteten och bygger upp redundansen. Transparens stärker tilliten mellan befolkningen och samhällets institutioner, minskar risken för korruption och säkerställer att objektiva bedömningar och prognoser kan göras.

När resurser, metoder och kunskap istället koncentreras i oligopol eller kraftigt centraliserade strukturer minskar både transparens och redundans. Oligopolen blir därmed systemkritiska och ekonomin mister sin förmåga att snabbt anpassa sig till förändringar. Konsekvenserna av en kris blir då enorm – och kan behöva mätas i både pengar och människoliv.

Eftersom ekonomin inte existerar i ett vakuum, måste även dess fundament bibehållas för att ekonomin ska kunna behålla sin resiliens.

Obalans i det ekonomiska systemet (t.ex. genom oligopol) leder inte bara till utarmning av naturresurser, utan leder även till minskat socialt kapital genom utarmning av mänskliga resurser (t.ex. via utbrändhet, ekonomiska förluster, m.m.). När det sociala kapitalet minskar ökar risken för polarisering, korruption och brottslighet. Dessa faktorer kan i sig leda till auktoritära regimer – antingen genom överdriven lagstiftning och övervakning, eller genom att polariseringen, korruptionen och brottsligheten utnyttjas för politisk vinning och underminering av politiskt motstånd.

Det betyder att ekonomin är beroende av friska mänskliga resurser och vitala naturresurser och ekosystem i första hand. Ett balanserat informationssystem och en balanserad valutahantering. I praktiken innebär det att ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet är nödvändig för att få en ekonomi som är stabil nog att hålla i många generationer.

Svärmekonomin – en resilient lösning

Ett sätt att lösa tillkortakommanden i dagens ekonomi är att helt enkelt organisera ekonomin på ett annat sätt. Digitaliseringen gör det möjligt att utnyttja självorganiserande strukturer i högre utsträckning än någonsin tidigare. Det innebär att vi kan samarbeta i stor skala utan styrning för att uppnå ekonomiska mål. Det går att se det här fenomenet i praktiken i alla de REKO-ringar som uppstått runt om i Norden. REKO är en folkrörelse med tillräckligt momentum att det växer av egen kraft. I en REKO-ring marknadsför många små producenter sina varor genom dedikerade gruppsidor i sociala medier. Konsumenter beställer sedan vad de behöver och hämtar upp sin beställning vid en förbestämd tid. Dessa REKO-ringar kompletterar existerande livsmedelskedjor med decentraliserade alternativ, möjliggör för små, ofta miljövänliga verksamheter att existera, och stärker den lokala ekonomin.

En liknande form av självorganisering kan ses hos företag som arbetar efter AGILE-principer, initiativ inom delningsekonomin, projekt inom open source-rörelsen, samt komplementära handelssystem och valutor (LETS, tidsbanker, WIR, Torekes, Brixton-pundet, osv.).

Den här typen av självorganisering påminner om det sätt som bin och myror organiserar sina svärmar och kolonier. Därför kallas det svärmning (Swarming). När ekonomin organiseras efter dessa principer får vi en Svärmekonomi.

Från ett resiliensperspektiv har Svärmekonomin betydande fördelar över den nuvarande ekonomiska modellen. Dess decentraliserade och pluralistiska natur gör den flexibel och skapar redundans. Eftersom hjärtat i en svärmekonomi är mänskliga nätverk främjar den även uppbyggnaden av socialt kapital – något som är nödvändigt för tillit, trygghet och en fungerande demokrati. Transparens är även den nödvändig i en svärmekonomi. Det stärker tilliten mellan medborgare och samhället, främjar innovativt tänk och förebygger korruption.

Därför vill vi:

- §17 Bedriva penningpolitik som stärker ekonomisk decentralisering;
- §18 Ta bort juridiska, skattemässiga och strukturella hinder för ekonomiska lösningar som stärker lokala ekonomier och belönar det oavlönade arbetet (t.ex. sociala valutor, tidsbanker o. dyl.);
- §19 Modernisera regleringen av elektroniska valutor och blockkedjeteknik;
- §20 Motverka bildandet av monopol och oligopol genom att begränsa de verktyg som dessa använder för att behålla sin makt (patent, upphovsrätt, övervakning och desinformation;
- §21 Bedriva ekonomisk politik som bidrar till uppbyggnaden av socialt kapital genom att sätta människan i centrum;
- §22 Främja skapandet av en öppen internationell standard för ovanstående punkt;
- §23 Stärka transparensen i offentlig sektor och främja implementeringen av transparensstandarder inom privat sektor.

4. En ekonomi byggd på mänsklig värdighet

Att ha agens innebär mer än friheten att fatta egna beslut. Det handlar om att ha makt över sin tillvaro – oavsett bakgrund, livsstil och förutsättningar.

Agens har en fysisk komponent och en psykologisk komponent. Den fysiska komponenten består av påtagliga faktorer som läge, funktionsduglighet och ekonomiska tillgångar. Den psykologiska komponenten består av mer abstrakta faktorer som självbild, kunskap och världsuppfattning.

Avsaknad av agens leder till frustration, bitterhet och – i längden – till psykisk ohälsa. Beslutsförmågan försämras och kontrollbehovet ökar – något som ökar risken att både utsättas för brott och att själv begå dem. Oavsett vilket av dessa utfall som sker kan det leda till en urholkning av humankapital och därmed en obalans i ekonomin som helhet.

För att uppnå de fysiska förutsättningarna för agens krävs:

- tillräckliga ekonomiska resurser för att kunna agera på de alternativ som finns och möjligheten att använda ens ekonomiska resurser för att delta i ekonomin (ekonomisk agens).
- fullgod funktionsförmåga eller något som kompenserar för tillfälliga eller permanenta funktionsbegränsningar (t.ex. hjälpmedel, medicin, assistans, osv.).
- möjligheten att fysiskt kunna förflytta sig till en plats med optimala förutsättningar för ens behov.

För uppnå den psykologiska komponenten krävs:

- tillräcklig kunskap om möjligheter och alternativ.
- fullgod och korrekt information i övrigt – förmågan att förstå ovan nämnda informationen.
- en tro på ens egen makt att påverka sin situation och tillvaro.

Agens över ens ekonomi

Den mest grundläggande förutsättningen för individuell agens är ekonomisk agens. Det behöver därför finnas acceptans och stöd för en bred variation av legala inkomstgenererande aktiviteter.

Dagens ekonomi saknar adekvata sätt att värdera det obetalda arbete som sker inom ramen för ideella verksamheter, kulturaktiviteter, hobbyverksamhet eller i hemmet. Därför behövs ytterligare verktyg som möjliggör för dessa aktiviteters värde att fortsätta skapas. En lösningskulle kunna vara att implementera en basinkomst, men även alternativ som sociala valutor och lokala handelssystem kan vara värdefulla. Därför är det viktigt att juridiska och strukturella hinder för deras implementering tas bort.

Agens över ens livsstil

Livsstilsval (t.ex. att skaffa familj, att bedriva volontärarbete, etc.) ska inte utgöra ett hinder för ekonomisk agens. Förutsättningarna för att bättre tillvarata värdet i “obetalt arbete” kan utvecklas genom alternativa handelssystem, sociala valutor och komplement som basinkomst.

Agens över ens tillvaro

Agens över ens tillvaro handlar om att kunna förändra ens förutsättningar – t.ex. genom att byta karriär, starta eget företag, prova något nytt eller flytta till annan ort/land.

Profilering och agens

I en digital värld är det lättare än någonsin att underminera människors agens. Genom att profilera människors digitala beteenden kan denna information användas för att manipulera människors verklighetsuppfattning, beslutsförmåga och psykologi. Detta underminerar agensens psykologiska komponent, men kan även påverka den fysiska om individen manipuleras till självsvådliga handlingar.

Därför vill vi:

- §24 Utreda möjligheten att implementera/stödja sociala valutor, lokala handelssystem och liknande;
- §25 Införa basinkomst;
- §26 Stärka utsatta gruppers förmåga att motstå olika former av bedrägerier (som t.ex. försök att rekrytera dem som penningkurirer);
- §27 Stärka tillgången till de hjälpmedel som förbättrar permanent eller tillfälligt funktionshindrades förmåga att delta i ekonomin;
- §28 Införa utbildningar om samhällets olika hjälpmedel och trygghetssystem i grundskolan;
- §29 Informera människor om alla sina alternativ vid kontakt med myndigheter;
- §30 Byta namn på Arbetsförmedlingen till något som bättre reflekterar dess egentliga uppdrag;
- §31 Modernisera lagstiftning kring småskaligt företagande;
- §32 Modernisera inkomstbeskattningen;
- §33 Motverka stiftandet av lagar vars implementering står i strid med naturlagar eller inneboende tekniska begränsningar;

- §34 Stärka kontraheringsplikten (rätten till grundläggande tillgång till penningsystemets verktyg);
- §35 Bedriva penningpolitik som stärker individens ekonomiska agens.

5. En ekonomi för kunskapssamhället

Till vardags betraktar vi data som specifika typer av information som flödar i den digitala världen. Men vi har som människor använt oss av data i årtusenden innan vi uppfann maskiner som kunde bearbeta den åt oss. Att läsa och skriva är att bearbeta data som består av abstrakta symboler (dvs. bokstäver/skriftspråk) för att tolka ut information (en saga, ett recept, en medicinsk avhandling, osv.). Den informationen kan vi sedan förädla för att skapa nya idéer, berättelser, analyser och produkter. Det är i förädlingen av information som vi genererar värde.

I en kunskapsekonomi blir data en av våra viktigaste “råvaror.” I förädlad form blir datainformation som kan användas till allt från omvärldsanalys, forskning och samhällsnytta till manipulation, kriminalitet och krigföring. Det som avgör är vilken data som används, hur den hanteras och hur den förädlas/bearbetas. Mänsklig data är särskilt värdefull i det här avseendet.

Med kunskap, menas i det här sammanhanget förmågan att bearbeta eller förädla data. Förmågan att bearbeta data är en förutsättning för att fungera i samhället. Förmågan att förädla data skapar konkurrenskraft och blir därmed en nyckelkunskap. Både förmågan att bearbeta och förädla information är avgörande för allmänhetens välstånd och ekonomiska rörlighet. När människor får egenmakt över sin data och förmågan att bearbeta den ökar deras möjligheter att minska sitt beroende av de som styr över deras tillvaro. De får därmed en ökad agens över sitt liv och sin tillvaro.

Förmågan att övertyga andra att lämna över sin personliga data blir en avgörande maktfaktor – precis som ägandet av kapital var en avgörande maktfaktor under industriekonomin.

Detta öppnar upp för helt nya möjligheter. Samtidigt finns en baksida – den som inte klarar av att läsa och skriva tvingas inte längre att nöja sig med bottenskrapet – den kommer inte ens åt bottenskrapet.

Det här får konsekvenser för hur vi bedömer våra medmänniskors inneboende ekonomiska värde (inklusive kreditvärdigheten) och därmed deras roll i samhället. Till skillnad från tidigare har nu alla som deltar i ekonomin en form av den attraktiva råvaran – mänsklig data. Det skulle kunna ses som att den mänskliga datan skapas genom ett deltagande i ekonomin (direkt eller indirekt) och att den ägs av varje individ som genererar den. Hen är heller inte beroende av ett bankkonto, ett värdepapper eller någon form av fysisk fastighet för att äga råvaran. Det enda som krävs är ett direkt eller indirekt deltagande i det ekonomiska systemet.

Så vad är egentligen värdet av data? Vid en första anblick kan svaret tyckas självklart, men så fort man skrapar på ytan blir frågan genast mer komplicerad. Data och information kan ha flera syften och olika värde beroende på vem som brukar (eller missbrukar) den.

Även om en viss information eller data kan anses vara värdelös i den legitima ekonomin är så inte alltid fallet i skuggekonomin. Både kriminella grupper och fientligt inställda stater kan se samma data som oerhört värdefull eftersom den underlättar för dem att utföra brott eller manipulera sina måltavlor. Datans värde måste därför betraktas från ett bredare perspektiv än dess omedelbara syfte.

Därför vill vi:

- §36 Möjliggöra för alla i samhället att få en grundutbildning som ger dem möjlighet att delta i ekonomin;

- §37 Möjliggöra för de som inte kan eller har möjlighet att bearbeta data att delta i ekonomin;
- §38 Bedriva en politik som ger individer makt över sin data;
- §39 Utreda och modernisera metoder för värdering av data.

EU-politik

Europeiska Unionens syfte ska vara att göra det enkelt att knyta kontakter och sprida kunskap och idéer inom Europa såväl som med resten av världen. EU ska arbeta för ett fritt och effektivt internet, fri rörlighet och mänskliga rättigheter. Vi vill reformera unionens sätt att arbeta, så att insynen ökar och mer av beslutsfattandet ligger i de folkvalda EU-parlamentarikernas händer. EU-domstolens roll ska stärkas.

Överblick – Piratpartiet vill att:

- EU blir mer transparent i både beslutsfattande och ekonomiska bidrag
- EU-parlamentet får en stärkt roll i lagstiftningsprocessen
- Ministerrådet avskaffas och ersätts med direktvalda senatorer
- Svensk EU-politik inom ministerrådet blir mer demokratisk och transparent

Inledning

Piratpartiet tror på EU:s möjligheter att skapa utbyte av idéer, erfarenhet och kunskap, både mellan européer och med resten av världen. Genom delande av information, kunskap och kultur kommer människor närmare varandra och samhället utvecklas. Att stärka européers möjligheter att dela med sig till varandra och knyta sociala band bör vara EU-projektets främsta syfte.

1. Transparens och insyn

Piratpartiet vill att beslutsfattande ska präglas av tillgänglighet, öppenhet och transparens. Dessutom ska det vara möjligt att granska och förstå beslut utifrån. Detta skapar särskilda utmaningar för EU, som behöver stärka sitt arbete på området. Beslut ska kunna spåras, från de EU-parlamentariker som tagit dem till de nationella instanser som verkställer dem.

Idag sker nästan alla omröstningar i EU-parlamentet genom handuppräckning, vilket gör det omöjligt att i efterhand kontrollera hur våra folkvalda har röstat. Det är oacceptabelt.

Därför vill vi att:

- §1 Transparenta digitala register över mottagare av EU-stöd upprättas;
- §2 Journalister som avslöjar missbruk av EU-medel ska skyddas likt visselblåsare;
- §3 Omröstningar i EU-parlamentets utskott och plenum ska vara möjliga att granska i efterhand;
- §4 EU-parlamentarikerna ska redovisa hur de använder sitt kontorsstöd.

2. Stärkt EU-parlament

Piratpartiet vill reformera EU så att beslut fattas nära de som berörs, på ett transparent och spårbart sätt och av folkvalda politiker. Därför vill vi stärka parlamentets makt gentemot ministerrådet och kommissionen. Idag saknar EU-parlamentet möjligheten att föreslå lagstiftning; istället kan man bara modifiera, godkänna eller avslå lagstiftningsförslag som kommer från EU-kommissionen. I vissa särskilda lagstiftningsärenden kan EU-parlamentet inte avslå lagstiftning, utan den rätten tillfaller endast ministerrådet.

Därför vill vi att:

- §5 EU-parlamentet ges rätt att föreslå lagstiftning;
- §6 EU-parlamentet ges samma möjlighet att avslå alla förslag till lagstiftning.

3. Reform av den nationella representationen

Ministerrådets syfte är att garantera representation av de nationella intressena under arbetet med EU-regleringar. Detta är särskilt viktigt för mindre folkrika länder som Sverige, vars EU-parlamentariker utgör en väldigt liten del av parlamentets antal. Därför är det särskilt allvarligt att ministerrådet är den EU-institution som fungerar överlägset sämst. Ministerrådet har kraftiga problem med transparens, till och med på så basala punkter som att kunna granska hur ens företrädare har röstat, och lobbyism som närmar sig korruption. De som representerar mig i ministerrådet har svag anknytning till demokratin, då de är utsända av regeringen, som endast är indirekt folkvald.

Piratpartiet vill reformera ministerrådet kraftigt. Istället för att medlemsländernas regeringar ska kohandla i hemlighet om sina intressen, långt från folklig insyn och makt, vill vi införa en europeisk senat. Senatorerna ska vara direkt folkvalda och inte utsedda av varken nationella parlament eller regeringar. Varje land ska ha rätt till lika många senatorer, vilket garanterar att senaten utgör en motvikt till EU-parlamentets sammansättning. Detta behöver inte förändra maktbalansen mellan länderna i ministerrådet, utan majoritetskraven kan överföras direkt till senaten.

Piratpartiet vill också reformera hur svensk EU-politik förs. Idag företräds inte folkets intressen i svensk EU-politik, beroende på ett par institutionella brister. I Sverige är det riksdagen som ska stifta lagar, inte regeringen. Det är en fundamental del av svensk maktdelningspolitik och grunden för vår parlamentariska demokrati. Idag är stiftandet av EU-lagar minst lika relevant som stiftandet av nationella lagar, men i arbetet med EU-lagar har regeringen företräde framför riksdagen. I teorin ska regeringens EU-politik beredas i EU-nämnden, men denna har varken tid, kompetens eller möjlighet att göra mycket mer än att i efterhand knäppa regeringen på fingrarna vid särskilt allvarliga snedsteg.

I Sverige har gedigna utredningsarbeten och tillhörande remissrundor historiskt varit goda garanter för väl genomtänkt och förankrad lagstiftning. När det gäller Sveriges EU-politik i ministerrådet frångås dock denna goda praktik. Utredningar och remissrundor används som regel först efter att de viktiga politiska besluten tagits, och berör nästan bara rena implementationsfrågor för redan stiftade lagar.

Därför vill vi att:

- §8 Ministerrådet avskaffas och ersätts med en europeisk senat;
- §9 Varje medlemsland får rätt till två senatorer;
- §10 Senatorerna direktväljs på personliga mandat;
- §11 Grundlagen ändras så att EU-lagstiftning utgör ett regeringsärende, och därmed omfattas av kravet på lagstiftning genom samråd;

- §12 Regeringens praxis förändras så att det sätt man försöker påverka EU-lagar på redovisas transparent;
- §13 EU-nämnden avskaffas och lagstiftningsärenden på EU-nivå istället hanteras av det riksdagsutskott som hanterar det relevanta politikområdet.

4. Valutaunionen

En valutaunion kräver en samordnad ekonomisk politik, och idag finns det inte några demokratiska, transparenta mekanismer eller förutsättningar för att skapa en sådan i EU. Därför ska Sverige behålla kronan som valuta och inte införa euro. Sverige bör också behålla kronans flytande växelkurs och inte ansluta sig till ERM. Sverige ska inte garantera andra staters statsskulder.

Därför vill vi att:

- §14 Sverige fortsätter att inte införa euron som valuta.

Försvar

Sverige behöver försvar mot yttre hot, men det kräver inte bara flygplan och kanoner utan också ett mycket bättre cyberförsvar än vi har idag. Vi vill arbeta för internationella konventioner som reglerar cyberkrigföring, och begränsar de skador som sådan kan tillfoga civila. Vi anser att frivilligorganisationer ska spela en viktig roll i försvaret.

Överblick – Piratpartiet vill att:

- Två procent av försvarsbudgeten läggs på forskning
- Sverige arbetar för en internationell konvention mot autonoma stridsrobotar
- Samarbetet med frivilligorganisationer stärks
- Sverige arbetar för en internationell konvention mot att använda cybervapen mot civila mål

Inledning – Försvarsmaktens uppdrag

Den svenska försvarsmaktens uppdrag ska vara att skapa sådana förutsättningar för ett angrepp på Sverige att andra militära aktörer anser att de har mer att vinna på att lämna Sverige utanför en konflikt än att dra in Sverige i den. Uppdraget ska vidare vara att ifall ett angrepp ändå sker, om möjligt slå tillbaka det, och annars föra en utdragen motståndskamp i syfte att åsamka stora förluster och hinna ta emot hjälp från annat håll.

1. Ett modernt försvar

Piratpartiets principprogram fastställer att partiet vill värna demokratins fundament, individers integritet och skapa skydd från övergrepp från olika makthavare på individen. Detta innebär att Sverige som stat och samhälle behöver möjlighet att skydda sitt territorium, sin infrastruktur och sina medborgare från angrepp från andra militära aktörer – stater eller icke-stater. En viktig del av ett sådant försvar är att Sverige har en fungerande, modern och anpassad försvarsmakt med de resurser som krävs för sitt uppdrag.

Därför vill vi att:

- §1 Minst två procent av försvarsbudgeten läggs på forskning;
- §2 Sverige arbetar för ett stärkt försvarssamarbete inom EU.

2. Insyn och ansvar i cyberkriget

Idag förs cyberkrig i hög grad utan transparens eller möjlighet till ansvarsutkrävande. Piratpartiet vill i enlighet med våra principer om den tekniska utvecklingen och om transparent maktutövande ändra detta. Vi vill verka för internationella konventioner som förbinder undertecknande parter att öppet deklarera användande av cybervapen; detta inkluderar inköp av övervakningsprogram från tredje part i syfte att spionera på utländska individer. Vi vill även att undertecknande parter förbinder sig att inte

aktivt underminera säkerheten i civila system, genom att till exempel undanhålla svagheter, i syfte för att till exempel utveckla cybervapen.

Sverige behöver samtidigt bli mycket bättre på cyberförsvar. Vi anser att alla i samhället behöver vara delaktiga för att vi ska uppnå ett effektivt försvar i Sverige. Därför anser Piratpartiet att våra skolor redan från tidig ålder bör undervisa i digitalt självförsvar och att våra myndigheter ska genomgå fortgående analyser av sin cyberförsvarsförmåga samt informationssäkerhet. Styrelser och ledningsgrupper inom myndighets-Sverige bör ha en grundläggande kunskap inom cybersäkerhet, då deras verksamheter – och vårt samhälle – i stor utsträckning är digitaliserade.

Därför vill vi att:

- §3 Sverige skriver under en internationell konvention om att öppet deklarera användning av cybervapen;
- §4 Sverige skriver på en internationell konvention om att inte aktivt underminera säkerheten i civila system.

3. Samarbete med frivilligorganisationer

Piratpartiet tror på ett samhälle som bygger på aktivt deltagande medborgare. Tillsammans med principer kring decentraliserade maktstrukturer leder detta till att Piratpartiet vill stärka försvarsmaktens samarbete med olika frivilliga försvarsorganisationer med syfte att stärka Sveriges motståndskraft.

Därför vill vi att:

- §5 Möjligheterna till större samarbete mellan försvarsmakten och frivilliga sammanslutningar utreds.

4. Fortifikationsverket

Eftersom Piratpartiet verkar för transparent maktutövning och för att människor ska ha möjlighet att vara informerade nog att delta i det politiska samtalet vill vi avskaffa fortifikationsverket och återföra alla dess egendomar till försvarsmakten. Idag ska fortifikationsverket bidra till statskassan och förse försvarsmakten med efterfrågade fastigheter. Dessa två uppdrag krockar när vissa fastigheter inte efterfrågas under en längre period, vilket leder till incidenter liknande försäljningarna av gotländska fastigheter efter nedläggandet av försvarets närvaro där 2004 – försäljningar som drog in 40 miljoner kronor och orsakade behov av nyinköp för 780 miljoner kronor. Dessutom, då Fortifikationsverket ska gå med vinst, så blir det de facto en dold motsvarande minskning av försvarsbudgeten, vilket är ett problem vad gäller transparens.

Därför vill vi att:

- §6 Fortifikationsverket avskaffas och dess ägodelar överlåts till försvarsmakten.

5. Beredskapslagring av strategiska produkter

Piratpartiet ser ett stort behov av att vardagen även i krig och kris i stort skall kunna fungera. För att detta skall vara möjligt krävs beredskapslagring av strategiska produkter för att tillgodose medborgarnas behov av skydd, mat, värme och sanitet samt medicinsk vård.

Därför vill vi att:

- §7 Det på kommunal och regionalnivå upprättas Beredskapslager för strategiska produkter som under en kortare och längre tid kan tillgodose förbrukningen av den ordinarie verksamheten;
- §8 Statliga bolag och myndigheter åläggs att beredskapslagra insatsvaror som är av yttersta vikt för deras verksamheter och produktion.

Förvaltningspolitik

Förvaltningspolitik handlar om utformningen av de administrativa strukturer som ska omvandla beslutad politik till verklighet. Flera av Sveriges politiska problem kan åtminstone delvis förklaras med en förvaltning som inte möter förväntningarna som rättmätigt ställs på den. För att stärka förvaltningen och dess effektivitet föreslår Piratpartiet flera åtgärder på det förvaltningspolitiska området. Vi tror att förvaltningens ledning är en viktig pusselbit i att förklara dess problem, och presenterar därför flera förslag på hur den bör förändras för att stärka förvaltningens kompetens och ledningens verksamhetsanknytning.

Överblick – Piratpartiet vill att:

- Utnämningar av generaldirektörer förankras i riksdagen
- En förvaltningsutbildning skapas
- Ett års praktisk erfarenhet inom samma eller liknande verksamhet krävs för att vara chef på myndighet
- Finansieringen av förvaltningen återgår till anslagsmodellen

Inledning – Förvaltning

Förvaltningspolitik handlar om utformningen av de administrativa strukturer som ska omvandla beslutad politik till verklighet. Flera av Sveriges politiska problem kan åtminstone delvis förklaras med en förvaltning som inte möter förväntningarna som rättmätigt ställs på den. För att stärka förvaltningen och dess effektivitet föreslår Piratpartiet flera åtgärder på det förvaltningspolitiska området. Vi tror att förvaltningens ledning är en viktig pusselbit i att förklara dess problem, och presenterar därför flera förslag på hur den bör förändras för att stärka förvaltningens kompetens och ledningens verksamhetsanknytning.

1. Utnämningar

Utnämningen av generaldirektörer är en viktig del av den politiska kontrollen över svensk förvaltning. Den svenska förvaltningen ska ha en hög grad av självständighet, men ska ändå kunna styras politiskt. Detta uppnås främst genom regleringsbrev och utnämningsmakten. Utnämningsmakten har dock av flera regeringar missbrukats till att antingen belöna partitrogna medarbetare eller skicka in “torpeder“ på myndigheter som varit för självständiga.

Sverige styrs genom parlamentarism. Genom att utnämning av generaldirektörer kräver kvalificerad majoritet vid omröstning i riksdagen stärks parlamentarismen i Sverige. Det stärker förankringen av den de facto förda politiken bland rikets folkvalda, och ökar chansen att meriterade och ämneskunniga kandidater presenteras av regeringen för att kunna accepteras av riksdagen.

Medan det självklart finns vissa generiska färdigheter som gör en person lämplig till chef – ledarskap, karisma, personaladministration – så är det ett problem att “chefande” börjat ses som en sådan generell färdighet i sig inom offentlig sektor. Men den som är bra chef inom polisen är inte nödvändigtvis en bra chef inom socialtjänsten eller på trafikverket. Varje del av förvaltningen har egna krav, problem och arbetsmetoder. Att vara chef på förvaltning ska inte vara en generell karriärväg, utan varje chef ska ha åtminstone begränsad erfarenhet “från golvet”.

Därför ska den som leder personal inom förvaltningen behöva ha praktisk erfarenhet från samma eller liknande verksamhet under minst ett år, undantaget generaldirektören som ju fortsatt ska utses politiskt.

Därför vill vi att:

- §1 Utnämning av generaldirektörer sker genom att regeringen lägger fram förslag till riksdagen, där enkel majoritet krävs för att föreslagen generaldirektör ska påbörja sitt uppdrag;
- §2 Ett års praktisk erfarenhet inom samma eller liknande typ av verksamhet som en myndighet är ansvarig för krävs för personalledande befattning inom myndigheten, med undantag för generaldirektören.

2. Tjänstemäns utbildning och arbetsvillkor

Att utöva myndighet inom det offentliga ställer särskilda villkor på tjänstemannen. För att säkra att myndighetsutövning sker rättssäkert, samt med respekt för ämbetet och dess konsekvenser för den enskilde och det allmänna, ska krav på examen från en nyinförd förvaltningsutbildning ställas för anställning som inbegriper myndighetsutövning. I de fall särskild yrkesutbildning redan finns på plats bör förvaltningsutbildningen bli en del av utbildningen, till exempel gällande lärarutbildningen.

Det är idag svårt för den enskilda medborgaren att värja sig mot missbruk av förvaltningens makt från tjänstemän. Därför bör ett klassiskt tjänstemannaansvar återinföras. Den enskilda tjänstemannen står genom ett sådant som skadeståndsansvarig gentemot medborgaren för vårdslöst felaktig myndighetsutövning.

Anställning som offentlig, myndighetsutövande tjänsteman är en annan sak än anställning inom den privata sektorn. En särskild arbetsrätt för dessa tjänstemän är därför motiverad, och bör specifikt innebära möjlighet till uppsägning vid egennyttig eller vårdslös myndighetsutövning.

Därför vill vi att:

- §3 Tjänstemannaansvar införs;
- §4 En förvaltningsutbildning införs med kurser i förvaltningsrätt, förvaltningsetik och förvaltningslära;
- §5 Arbetsrätten för myndighetsutövande tjänstemän ändras så att uppsägning kan genomföras vid egennyttigt eller vårdslöst utövande av myndighet.

3. Finansiering och New Public Management

Det nuvarande systemet för finansiering av förvaltning har nått vägs ände. Det som kallas för New Public Management innebär att förvaltningen finansieras baserat på sin “produktion”. Skolan finansieras genom skolpengen, som beräknas per antagen elev; universiteten finansieras genom antagna och examinerade studenter; et cetera.

Systemet medför att det är enkelt för politiken att besluta om sparkrav genom att vrida på ersättningsnivåerna per produktion, och skyddar statskassan mot förvaltningar som utnyttjar allt sitt budgetutrymme trots att man inte behövt det, vilket var ett problem under tiden med anslagsfinansiering. Tyvärr medför systemet också incitament för förvaltningen att sänka kvalitén på

sin verksamhet – en godkänd student är en godkänd student, oavsett hur mycket den de facto har lärt sig under sin utbildning.

Dessutom tas makten över verksamheten ifrån professionerna. Istället för att sjukvården, utifrån sin medicinska kunskap och närhet till verksamhetens faktiska behov, får fördela sina resurser dit de gör mest nytta måste den anpassa sig efter politiska önskemål och krav på “produktion”.

Slutligen leder finansieringsmodellen till en utbyggnad av övervaknings- och kontrollsamhället. Effektiv mätning kräver effektiv övervakning och de starka incitamenten till att “putsa” produktionssiffrorna kräver effektiva kontroller. Varje producerad enhet vård eller utbildning måste dokumenteras, kontrolleras och övervakas. Utöver den inskränkning i de professionellas egenmakt och frihet som övervakningen innebär leder kontrollbehoven också till svällande pappersarbete och byråkrati.

I grunden handlar finansieringsfrågan om tillit till förvaltningen. Förtjänar förvaltningen inte tillit så behöver den reformeras i grunden; kan inte politiken lita till sin förvaltning så behöver den reformeras i grunden. Piratpartiet tror att tillit är en viktig pusselbit i att stärka Sveriges förvaltning och vill därför återinföra anslagsfinansiering för svensk förvaltning. Det innebär en risk att anslag kan komma att överskridas och att budgetar används upp för att kunna motivera äskning av samma nivåer efterkommande år, men det är risker som kan hanteras. De är mindre än de negativa konsekvenserna av New Public Management, vilket provats de senaste 40 åren.

För att motverka riskerna bör kraven på transparens inom förvaltningarnas ekonomi skärpas. Dessutom ska Riksrevisionen kunna tvångsförvalta den myndighet som under fem års följd inte hållit sin budget. Under tvångsförvaltning måste pengar äskas internt för varje åtgärd, och Riksrevisionen ansvara för att bevilja eller neka sådana anslag inom ramen för myndighetens anslag. Tvångsförvaltning upphör efter två års hållen budget.

På många håll i Sverige genomförs dolda nedskärningar genom att man i budget räknar med effektiviseringar som inte finns i verkligheten. Genom att räkna med en procents effektivisering när ingen sådan kan genomföras i verkligheten så tvingas verksamhetens anställda att genomföra mer arbete på mindre tid eller skära ned på sina ambitioner. Samma sak händer när kostnader inte räknas upp på indexnivå, utan omotiverat läggs under index. Politiken måste vara ärlig med sin förvaltning och gentemot medborgarna, och inte kalla sparkrav för effektiviseringar. Ska verksamhetens uppgifter beskäras är det politikens uppgift att berätta vad som ska prioriteras bort.

Därför vill vi att:

- §6 Finansieringen av förvaltningar återgår till anslagsmodellen;
- §7 Förvaltningars ekonomi ska bli mer transparent;
- §8 De facto sparkrav genom effektiviseringsposter utan förklaring om vilken effektivisering som åsyftas, eller nedsatta prognoser om kostnadsutveckling jämfört med index utan förklaring, ska inte finnas i budgetering för förvaltningen;
- §9 Myndighet som inte kunnat hålla sin budget under fem års följd kan tvångsförvaltas av Riksrevisionen, som då får makten att bevilja eller avslå interna anslag inom myndigheten. Sådan tvångsförvaltning upphör efter två års hållen budget.

4. Samordning

Att varje myndighet endast ägnar sig åt sina egna uppgifter, utan effektiv samordning med andra myndigheter som är involverade i samma ärende utifrån sina egna uppgifter, är ett problem av flera

skäl. Det innebär möjlighet till att olika delar av förvaltningen motarbetar varandra och att medborgaren möts av motsägelsefull information och agerande, så att effektiviteten i förvaltningens åtgärder som helhet sjunker tillsammans med medborgarens tillit till förvaltningen.

Varje krav på samordning medför kostnad och byråkrati. Den eftersökta effektiviseringen försvinner genom att kostnaden förs över från en punkt inom förvaltningen till en annan. Genom samordning av diarie- och registersystem kan olika förvaltningar enklare få insyn i varandras verksamhet rörande överlappande ärenden, vilket åtminstone ger tjänstemännen möjlighet att enklare anpassa sig efter och kommunicera med varandra för samordning.

En sådan lösning leder vid bristande implementering till omfattande och farliga integritetsproblem. Varje enskild handläggare får i värsta fall tillgång till den enskilde medborgarens samtliga interaktioner med det offentliga. Därför måste en samordning av register implementeras genom ett digitalt system där medborgaren alltid har kontroll över vilken information som delas med vilken aktör. Varje myndighets register ska kunna kommunicera med andra myndigheters register, men möjligheten ska tekniskt begränsas till fall där medborgaren auktoriserat datadelning, en auktorisering som ska vara specifik till sitt omfång.

Därför ska Sverige ansluta sig till NIIS (Nordic Institute for Interoperability Solutions) och införa en svensk implementering av systemet X-Road eller likvärdigt alternativ.

Därför vill vi att:

- §10 Sverige ansöker om medlemskap i NIIS;
- §11 Sverige implementerar X-Road eller likvärdigt alternativt system för samordning av myndighetsregister.

5. Automatiserat beslutsfattande

Vi befinner oss i en fas där användningen av artificiell intelligens och automatiserat beslutsfattande ökar kraftigt, även inom Myndighetssverige. Precis som de vägval som gjordes vid digitaliseringens uppstartsfas kommer de val vi gör nu att sätta spår i förvaltningens kultur under lång tid framöver. Därför är det viktigt att etiska, liksom noggranna, överväganden får stor vikt; att så kallad ”tyst kunskap” som grund för undantag och flexibilitet inte försvinner i en stelbent digitalisering.

Det är viktigt att vi redan nu från början ser till att all mjukvara som används är fri och open source, så att vi undviker att bli inlåsta i gammal mjukvara, vars underhåll kostar gigantiska summor och är svåra att byta ut. På grund av felaktiga val vid inledande digitalisering av myndigheter betalar det offentliga Sverige tiotals miljarder kronor för sådant underhåll.

Open source och fri mjukvara är enda garanten för den insyn i beslutsprocessen som vi som medborgare kan förvänta oss. Det måste vara möjligt att granska hur automatiska beslut har fattats. Det betyder att även träningsdata för system som bygger på maskininlärning måste tillgängliggöras. Utöver denna tekniska information måste dokumentation av systemet göras allmänt tillgänglig så att åtminstone utomstående experter kan förstå hur systemet fungerar.

Sådan insyn är en nyckel i att förhindra situationer som den som uppstod när Arbetsförmedlingen genom automatiserat beslutsfattande nekade utbetalningar till 70 000 personer som var berättigade till stöd. Upp till en sjundedel av alla beslut som myndigheten fattat gällande indraget aktivitetsstöd kunde ha påverkats av brister i mjukvaran.

Automatiserat beslutsfattande har redan visat sig kunna förbättra rättssäkerhet och effektivitet inom förvaltningen ifall implementeringen säkerställer bland annat transparens, och att särskild kompetens gällande översättning mellan lag och kod behålls inom organisationen.

Automatiserat beslutsfattande ska inte bli till det som kallas “governance through numbers”, eller “styrning genom siffror“ på svenska. Sådant styre utgör försök till avpolitisering av politiska beslut genom att dessa överförs till förment objektiva och neutrala algoritmer. Konstruktionen och implementeringen av automatiserat beslutsfattande är politiska processer, och bör hanteras som sådana.

Inte heller ska införandet av automatiserat beslutsfattande vara en del av en hetsjakt på brukare av välfärden och motiveras genom ett hopp om att kunna hitta omfattande fusk. Piratpartiet vill demontera kontrollsamhället, inte bygga upp det.

Därför vill vi att:

- §12 Förvaltningen ska kunna delegera beslut enligt förvaltningslagen till automatiserade beslutsfattare;
- §13 Medborgare måste informeras om när beslut fattats på automatiserad väg;
- §14 Medborgare som utsatts för automatiserade beslut har rätt att överklaga dem till ansvarig person eller representant för ansvarig myndighet;
- §15 Mjukvara, träningsdata och dokumentation som tillhör automatiserat beslutsfattande omfattas av fria och öppna licenser.

Integritetspolitik

Piratpartiet vill hejda massövervakningen. Övervakning ska bara få ske vid befogade konkreta misstankar mot särskilda personer. Det behövs en informationssamtyckeslag, som förbjuder att information lämnas vidare utan samtycke från den det handlar om. Myndigheter måste begränsa mängden data som lagras, och personnumren avskaffas.

Överblick – Piratpartiet vill att:

- Personnumret reformeras
- Minimera samkörning av register mellan myndigheter
- Minimera den personliga information som samlas in av myndigheter
- Statlig e-legitimation som inte är beroende av enskilda privata aktörer används

Inledning – Systematisk övervakning skadar demokratin

Piratpartiet månar om individers rättigheter till ett tillfredsställande privatliv. Individer har rätt till information om vilken data som lämnas ut till myndigheter och företag för att kunna överklaga när otillbörlig datainsamling sker.

Ett tillfredsställande privatliv och ett demokratiskt samhälle är inte förenligt med systematisk övervakning.

1. Personnummer

Att vi alla har personnummer i Sverige kan tyckas vara något bra, men de är direkt kopplade till tre olika grupper som blir systematiskt diskriminerade i vårt samhälle, skapar underlag för identifiering mellan olika system och är en stor risk vid dataläckor.

Våra personnummer identifierar ålder, kön och i vissa fall utländsk födelseort. Samtliga faktorer öppnar för diskriminering i olika sammanhang, i synnerhet på arbets- och bostadsmarknaden.

Vi anser att varje myndighet borde använda sitt eget system för identifiering och att individen själv ska vara den enda som har full kännedom om vilka identifierande koder som är kopplade till den. På så sätt minskar vi risken att system samkörs utan vår vetskap. När ett system läcker information så minimeras skadan från läckaget.

Därför anser vi att personnumret borde reformeras. Vi anser att stat, landsting och kommuner oavsett om personnummer är kvar eller inte ska använda egna identifierande koder när de rekryterar personal, som inte identifierar något om individen.

Därför vill vi att:

- §1 Varje digitalt system inom Myndighetssverige använder sitt eget system för identifierande koder;

- §2 Den enskilde medborgaren är den enda som har rätt till kännedom om vilka koder som är kopplade till dem;
- §3 Personer vars personnummer fortfarande identifierar dem som utlandsfödda eller inte ska få möjlighet att byta personnummer;
- §4 Personnumrets nionde siffra inte längre ska identifiera personens kön;
- §5 Personnumret inte längre ska identifiera personens födelseår.

2. Myndighetskontroll

För att värna vår personliga integritet anser vi att en myndighet bör finnas som har till uppgift att se till att den data som andra myndigheter har samlat in om oss som individer lagras och ges tillgång till på ett säkert och kontrollerat sätt. Den bör även ha i uppgift att se till att det inte sker någon samkörning av olika register mellan myndigheter utan att allmänheten är tydligt informerad om att så sker, och när det är register som inte är utvecklade för att samköras verifiera att samtycke för detta har inhämtats av respektive individ. Denna myndighet ska även vara dit invånare kan vända sig om de anser att det har begåtts brott mot deras personliga integritet.

Integritetsskyddsmyndigheten bör få resurser och mandat så att den kan vara denna myndighet i framtiden.

Därför vill vi:

- §4 Minimera samkörning av register mellan myndigheter;
- §5 Integritetsskyddsmyndigheten får tillräckliga resurser och mandat för att utöva tillsyn för andra myndigheters användning av personlig information.

3. Dataminimering

Den största risk vi har gällande register är att de kommer i fel händer. För att minimera den skada som dessa läckor utgör så ska myndigheter inte kräva in och lagra sådan information som inte direkt krävs för deras myndighetsutövning. När informationen inte längre behövs så ska den destrueras. Om data ska lagras av bekvämlighetsskäl och/eller förenkling av datahantering så behöver aktivt samtycke inhämtas.

Statliga institutioner och myndigheter ska kunna erbjuda en möjlighet att besöka dem, fysiskt eller digitalt, för allmän rådgivning eller information, utan att några digitala fotspår lämnas som går att koppla till individ.

Därför vill vi att:

- §6 Alla myndigheter ska praktisera dataminimering;
- §7 Alla myndigheter ska erbjuda möjligheten att besöka dem utan att lämna fotspår, vare sig de är digitala eller fysiska.

4. Digital signatur

Idag så har vi väldigt många avtal som behöver signeras, men vi har inte något nationellt system för att göra så, vilket hämmar samhällsutvecklingen. Vi har Bank-ID idag som har blivit en de facto standard, men vi ser problem med detta då Bank-ID kräver att du har ett bankkonto. Dessutom drivs Bank-ID av ett konsortium av banker, vilket gör att de har stor kontroll över din möjlighet att signera avtal digitalt. I takt med att mobilt Bank-ID tar över kräver användning av Bank-ID dessutom att du signerar ett avtal med antingen Apple eller Google.

Därför anser Piratpartiet att Myndighetssverige ska använda sig av digital signering som inte är direkt kontrollerad av enskild privat aktör.

Därför vill vi att:

- §8 Den statliga e-legitimationen ska fungera för att skriva under digitala avtal med det offentliga;
- §9 Den statliga e-legitimationen ska vara fri och öppen mjukvara, utan att användaren tvingas till privata avtal med enskilda företag.

Kultur

Vår kultur blir i allt större utsträckning digital. Våra möjligheter att skapa, dela och utveckla konst skulle kunna vara oändliga. För att tillgodose det nya kulturlandskapets behov måste vi jämna ut spelplanen så alla aktörer har lika goda förutsättningar att delta i kulturen. Vi vill att konst, kultur och kunskap ska vara tillgängligt för alla. Vi vill att remixing ska vara ett konstutövande som inte hindras av upphovsrätt. Vi vill att konst och kunskap ska vara lika självklara och lika tillgängliga som att låna en bok på biblioteket.

Överblick – Piratpartiet vill att:

- Upphovsrätten reformeras för att gynna skapande och spridning av kultur
- Modellen med utlåning av e-böcker på bibliotek reformeras
- Skattefinansierad kultur ska vara allmänt tillgänglig
- Kommuner ska tillhandahålla skaparplatser i form av delade verkstäder för alla former av skapande

1. En reformerad upphovsrätt

För att gynna den spridning av kultur och kunskap som är grunden för allt kulturskapande vill Piratpartiet se en kraftig begränsning av den kommersiella skyddstiden i upphovsrätten till fem år. För att skyddstiden ska fortsätta gälla efter fem, tio och femton år måste rättighetsinnehavaren ansöka om detta, och registrera sig i en offentligt sökbar databas. Efter tjugo år upphör möjligheten att förlänga den kommersiella upphovsrätten.

Vi vill reformera upphovsrätten, men den ideella rätten ska fortfarande gälla. Ingen ska kunna påstå att den skapat ett verk någon annan har skapat. Detta skapar ett starkt skydd för konstnärer och kulturskapare, som då kan erkännas för sin kreativitet och konstnärlighet. Den ideella upphovsrätten ska vara oförändrad.

Fri icke-kommersiell fildelning

I och med internets intåg på världsscenen har människans kommunikationskanaler förändrats oerhört. I synnerhet har det blivit lättare att dela med sig av kultur mellan varandra. Förr lånade man ut fysiska exemplar till varandra – idag digitala. Upphovsrättsindustrin likställer dock detta med stöld och har därför, med hjälp av stark lobbyism påverkat politiker att lagstifta mot fildelning. Problemet med ett förbud mot fildelning är att det är i princip omöjligt att bevisa någons skuld/skyldighet om man inte också söker igenom personers privata kommunikation. Något som är ett brott mot den personliga integriteten. Fri icke-kommersiell fildelning ska tillåtas.

Remix och citering

Genom att reformera upphovsrätten kan innovation och nyskapande inom makerkulturen gynnas. Myten om en ensam genialisk kreatör stämmer förstås inte. En idé inspireras av en annan och genererar en bättre lösning på ett problem. Upphovsrätt som den som finns idag kan sätta käppar i hjulet på den kreativa processen. I makervärlden genereras både kunskap och kultur, men just nu riskerar den att hämmas. Remixning, parodier, citat och sampling ska vara undantag från den kommersiella upphovsrättens ensamrätt.

Därför vill vi att:

- §1 Upphovsrättens kommersiella skyddstid förkortas till fem år;
- §2 Den kommersiella skyddstiden kan förlängas i femårsintervall upp till maximalt tjugo år;
- §3 Icke-kommersiell fildelning legaliseras;
- §4 Ett generellt undantag från upphovsrätten likt det amerikanska “fair use” införs.

2. Skattefinansierad kultur

Det är olyckligt att mycket av den kultur som finansieras med skattemedel inte kommer medborgarna till gagn i tillräckligt stor skala. Det är rimligt att sådant material dokumenteras och offentliggörs med fria licenser. Genom digitalisering tillgängliggör mer kultur för dem som av olika skäl, t.ex. på grund av funktionsvariation eller avstånd, inte kan ta del av viss kultur.

Om t.ex. kultur- eller idrotts- arrangemang bekostas med offentliga medel eller tar emot offentliga bidrag ska det vara tillåtet att spela in arrangemanget och offentliggöra det, så att alla kan ta del av och förädla upplevelsen vidare. Vi vill att all skattefinansierad kultur i möjligaste mån ska digitaliseras och tillgängliggöras på nätet.

Därför vill vi att:

- §5 Skattefinansierad kultur i möjligaste mån digitaliseras och tillgängliggörs fritt;
- §6 Skattefinansierad kultur inte ska låsas in bakom upphovsrätten.

3. Folkbiblioteken

Folkbiblioteken är under förändring. Många ställer sig frågan – varför ska man gå till ett bibliotek? All kunskap finns ju på internet. Men i en värld av ett överflöd av information tycks vi också ha glömt hur man förhåller sig källkritiskt. Internationellt har biblioteken tagit upp kampen mot desinformation.

Lokalt har folkbiblioteken i uppdrag att speciellt satsa på barn och unga för att stimulera läsning och språkutveckling, bistå med material för nysvenskar och biblioteksanvändare med funktionsvariationer. Men kanske viktigast av allt är folkbibliotekets funktion som fysisk mötesplats. Biblioteken är en av få kvarvarande platser för fysiska möten som är gratis och fria att besöka. Biblioteken är studieplatser, kunskapsoaser, kulturcenter och samhälleliga mötesplatser.

Vi vill ge Kungliga Biblioteket i uppdrag att ta fram en nationell, gemensam bibliotekskatalog som inkluderar e-bokssystemet. Möjlighet ska finnas för biblioteksanvändare att ladda upp eget material till katalogen. Dock är det viktigt att personuppgifter och sekretessbelagd info inte samkörs mellan bibliotek. Varje bibliotek måste ha ett eget system för lagring av personuppgifter.

Biblioteken bör i största möjliga utsträckning arbeta med fri och öppen mjukvara och uppmuntra sina samarbetspartners att göra detsamma. Proprietär mjukvara ska vara utfasad till år 2030. Bibliotek ska skydda sina låntagares integritet, bland annat genom att minimera lånehistorik i de fall låntagaren inte begärt att sådan ska finnas. De datorer som finns på folkbibliotek ska möjliggöra för besökare att få tillgång till internet fritt och anonymt, utan att biblioteket ska lagra personuppgifter kopplade till datoranvändningen. Biblioteken ska inte sprida personuppgifter till tredje part, t.ex. vid utlåning av e-böcker.

Därför vill vi att:

- §7 KB får i uppdrag att ta fram en öppen nationell bibliotekskatalog;
- §8 Biblioteken går över till fri och öppen mjukvara senast 2030;
- §9 Biblioteken idkar strikt dataminimering;
- §10 Bibliotekens datorer möjliggör anonymt och fritt användande av internet.

4. E-böcker på bibliotek

Piratpartiet värnar medborgarnas rätt till fri kultur. Det finns många fördelar med e-böcker för läsaren. Materialet är miljövänligt, snabbt levererat och lätt att lagra. För biblioteken uppstår däremot problem på grund av upphovsrätt. Den gör att en elektronisk bok är många gånger dyrare än en tryckt att låna ut. Detta leder till att många folkbibliotek väljer att sätta upp ett maxantal för hur många e-böcker en låntagare kan låna åt gången. Det blir inte bättre av att e-boksformaten är snäva och enbart kan läsas genom vissa appar och operativsystem. Piratpartiet anser därför att licenser för elektroniska böcker ska se ut som för tryckta böcker. Tekniska spärrar, så som utlåningstak eller DRM-skydd ska ej förekomma.

Därför vill vi att:

- §11 Bibliotekens utlåning av e-böcker ska ske på samma villkor som utlåningen av fysiska böcker;
- §12 Bibliotekens e-böcker ska vara i öppna format och utan tekniska spärrar.

5. Digitalisering av museer och kulturarv

Det finns möjligheter att med modern teknik tillgängliggöra museiobjekt i större mån, för att fler ska kunna ta del av den kunskap och den information som finns. Museer ska utöver det

digitaliseringsuppdrag de delgivits även se över på vilka andra sätt de kan tillgängliggöra sina föremål. En speciell satsning bör göras på VR-teknik.

Därför vill vi att:

- §13 Offentliga museer får i uppdrag att digitalisera och tillgängliggöra sina samlingar.

6. Skaparkultur

Piratpartiet är ett politiskt parti med rötter i deltagarkulturen och som ser kultur och kreativitet som centralt för samhällets utveckling. Piratpartiet vill därför skapa ytor för innovatörer, kreatörer och uppfinnare där de kan dela med sig och inspireras av varandras idéer.

Piratpartiet vill se en satsning på skaparkulturen. I takt med att nya tekniska medel utvecklas skapas också nya möjligheter för konstnärligt skapande. Men konstmaterial kan vara svårt och dyrt att komma över för den enskilda individen. Precis som lek- och idrottsplatser ska kommuner tillhandahålla skaparplatser i form av verkstäder där medborgare delar på resurser. En slags innovationshubbar för konstnärlig förnyelse som överbygger den förlegade uppdelningen mellan tekniskt baserad innovation, konstnärligt skapande och ren hobbyverksamhet; där skapare delar idéer och bygger broar mellan olika konstformer.

Därför vill vi att:

- §14 Lokaler med funktion som innovationshubbar och konstnärliga verkstäder upprättas för att stimulera skaparkultur.

Migration

Sverige har inte möjlighet att hjälpa alla flyktingar i världen, därför måste vi prioritera vilka vi ska hjälpa. Idag utförs en stor del av prioriteringen genom att asyl bara kan sökas på plats i Sverige. Eftersom syftet med asylinvandring är att visa solidaritet med människor som inte har något annat val än att fly är det av högsta vikt att de människor som är mest utsatta och som har minst chans att överleva vid utvisning, är de som ska prioriteras, snarare än de som har förmåga att ta sig till Sverige.

Överblick – Piratpartiet vill att:

- Bedömning av asylskäl separeras från beslut om uppehållstillstånd
- Asylsökande med särskilda förutsättningar för integration i Sverige eller med ett skyddsbehov som särskilt tillfredsställts i Sverige prioriteras
- Flyktingar som begår allvarliga brott utvisas

Inledning – En ärlig asylpolitik

Sverige har inte möjlighet att hjälpa alla flyktingar i världen, därför måste vi prioritera vilka vi ska hjälpa. Idag utförs en stor del av prioriteringen genom att asyl bara kan sökas på plats i Sverige. Eftersom syftet med asylinvandring är att visa solidaritet med människor som inte har något annat val än att fly är det av högsta vikt att de människor som är mest utsatta och som har minst chans att överleva vid utvisning, är de som ska prioriteras, snarare än de som har förmåga att ta sig till Sverige. Idag gör Sverige sken av att alla har möjlighet att få asyl här, samtidigt vidtar vi politiska åtgärder för att i praktiken begränsa hur många som söker asyl i Sverige. Piratpartiet vill se en ärlig politik, där vi är öppna med hur många asylsökande som kan få uppehållstillstånd i Sverige varje år – samtidigt som undantag såklart kan göras vid särskilda katastroftillstånd.

1. En hållbar och rättvis asylinvandring

Vi vill se ett internationellt system där asylsökande får sina asylskäl bedömda av UNHCR i en process separat från beslut om uppehållstillstånd. Migrationsverket och andra nationella myndigheter får istället till uppgift att prioritera bland asylsökande utifrån de förutsättningar för mottagande som föreligger i landet.

Vid denna prioritering bland asylsökande anser vi att faktorer som närvaro av anhöriga, kulturell och geografisk närhet, särskilda behov, förutsättningar för en lyckad integration, och andra relevanta omständigheter ska beaktas. Hur dessa faktorer samverkar med asylskälen bör också undersökas. Exempelvis har en person som flyr personlig förföljelse och förtryck mycket större skäl att få komma till ett land som är kulturellt och geografiskt avlägset än en person som flyr krig eller svält.

Vi anser att UNHCR är bättre lämpat än nationella myndigheter som Migrationsverket att utreda de särskilda och lokala omständigheter som påverkar asylskäl. Genom att separera processerna för asylskäl och uppehållstillstånd minimeras risken för godtyckliga nekanden av asylskäl, då nationella myndigheter, präglade av nationella intressen och politisk vilja, utesluts från processen. Istället görs en objektiv bedömning av huruvida asylskäl föreligger, som nationella myndigheter sedan tar ställning till

utifrån sina politiska förutsättningar. Förutsättning för integration ska påverka vilket land en asylsökande får asyl i, men inte bedömningen av dennes asylskäl.

Detta skulle dels säkerställa att ingen faller mellan stolarna, men även omöjliggöra utnyttjande av systemet i form av asylum shopping. Asylsökande kan inte längre välja att söka asyl i ett särskilt land på grund av sådant som levnadsstandard, utan kommer att tas emot av landet med bäst förutsättningar utifrån de ovan givna parametrarna.

Därför vill vi att:

- §1 Ansvaret för utredning av asylskäl flyttas till en internationell myndighet under UNHCR;
- §2 Migrationsverket får i uppdrag att prioritera bland de personer vars asylskäl ratificerats av UNHCR utifrån en uppsättning objektiva förutsättningar för särskilt behov av asyl eller förutsättning för integration i just Sverige.

2. En värdig integration

Som mottagarland räcker det inte med att tolerera asylsökandes närvaro, vi bör också sträva efter att ge dem ett värdigt liv med förutsättningar att kunna integreras i Sverige. Asylsökande placeras idag på många sätt i limbo under tiden de väntar på ett beslut på sin asylansökan. Piratpartiet vill att integrationsarbetet omfattar inte bara de med uppehållstillstånd utan även de som befinner sig i Sverige i väntan på handläggning av sitt asylärende. Vi vill att insatser såsom SFI, arbetsmarknadsutbildning, kompetensvalidering, psykisk vård och liknande sätts in från dag ett för att ge asylsökande som vill stanna i Sverige långsiktigt en legitim chans att uppfylla kraven för att få uppehållstillstånd även efter att asylskälen upphört.

Med den begränsade kapaciteten för integration som vi har är det också viktigt att personer som inte längre har asylskäl eller som begått allvarliga brott utvisas. När grovt kriminella invandrare tillåts fortsätta befinna sig i Sverige riskerar detta dessutom att skapa en grogrund för främlingsfientlighet, fördomar och rasism. I slutändan blir det andra invandrare som får betala det högsta priset när allvarlig brottslighet inte leder till utvisning.

Därför vill vi att:

- §3 Asylsökande som flytt från krigszoner eller andra traumatiska händelser så snart som möjligt får relevant psykisk vård;
- §4 Den övre åldersgränsen för att som asylsökande påbörja gymnasiestudier höjs från 18 till 20 år;
- §5 Etableringsprogrammet utökas till att även omfatta asylsökande;
- §6 EBO-lagen avskaffas;
- §7 Asylsökande eller flyktingar utvisas vid grov brottslighet.

Miljöpolitik

Den enkelspåriga politiska debatten om aktuella miljöhänseenden är ett nederlag för hela jordklotet och har potential att få allvarliga konsekvenser. Klimatkrisen är uppenbar och absolut inte sekundär, men miljökrisen kan inte reduceras till klimatkrisen. Kollapsen av biologisk mångfald beror i dagsläget mer på förstörelsen av livsmiljöer och den allmänna föroreningen av ekosystem än på den globala uppvärmningen.

Överblick – Piratpartiet vill att:

- Beslut rörande miljöfrågor ska vara evidensbaserade
- Innovation av miljövänliga tekniker främjas
- Omställningen till ett hållbart samhälle fortsätter och snabbas på
- Energiproduktionen ska i huvudsak vara fossilfri och bestå av en blandning energikällor, inklusive dagens kärnkraft
- Skyddet för skogen och ekosystemen ökas
- Bidrag till klimatsmart matproduktion sker, och att vi hjälper företag som vill söka EU-bidrag för klimatsmart matproduktion
- Stöd möjligheterna till egenproducerad el via solceller, solfångare, jord- och bergvärme, mindre vindturbiner, med mera
- De policyer som utvecklas underbyggs av bästa tillgängliga vetenskap, och stöds av åtaganden på både regional och nationell nivå för att genomdriva efterlevnad
- Alla policyer och regleringar ska utformas så att det är lätt att göra rätt

Inledning – Hållbar utveckling innebär mer än bara klimatpolitik

Den enkelspåriga politiska debatten om aktuella miljöhänseenden är ett nederlag för hela jordklotet och har potential att få allvarliga konsekvenser. Klimatkrisen är uppenbar och absolut inte sekundär, men miljökrisen kan inte reduceras till klimatkrisen. Kollapsen av biologisk mångfald beror i dagsläget mer på förstörelsen av livsmiljöer och den allmänna föroreningen av ekosystem än på den globala uppvärmningen. Piratpartiet vill bredda diskussionen och tala om föroreningar i luft, vatten och mark, om bieffekterna av att tillverka bilbatterier till elbilar, kostnaden av att skrota sin dieselbil, att vingarna på vindkraftverk till merparten består av petroleum och kostnaden för att avveckla en uttjänt vindkraftflotta till havs. Vi måste förstå synergierna mellan olika miljöproblem, som förlusten av biologisk mångfald och klimatförändringarna för att kunna uppnå våra globala utvecklingsmål.

Förlust av biologisk mångfald och klimatförändringar drivs båda av mänskliga ekonomiska aktiviteter och förstärker varandra ömsesidigt. Ingen av dem kommer att lösas framgångsrikt om inte båda hanteras tillsammans. Genom att fokusera på antalet ton koldioxid som släpps ut eller inte som den viktigaste indikatorn i offentlig miljöpolitik riskerar vi att förbise problem med föroreningar i luft, vatten och mark, buller, påverkan på biologisk mångfald och naturlandskapet.

1. Stabil och decentraliserad energiproduktion

Fossila bränslen har givit oss verktygen för att uppnå en dräglig levnadsstandard, men de har även försatt oss i en av de största kriserna i modern tid. Om vi ämnar att stoppa klimatförändringarna vi ser idag är de fossila bränslenas avskaffande ett krav som ej kan förhandlas bort. Samtidigt är en återgång till de livsvillkor som rådde innan industrisamhällets framväxt på basis av de fossila energikällorna inte ett alternativ.

Kärnkraften i världen har undvikit cirka 55 gigaton av koldioxidutsläpp under de senaste 50 åren, nästan lika med två år av globala energirelaterade koldioxidutsläpp. I Sverige har vattenkraften varit lika viktig som kärnkraften för att undvika koldioxidutsläpp. Idag är alla svenska kärnkraftverk av andra generationens typ, och redan dessa har extremt små utsläpp jämfört med kraftverk som drivs av fossila bränslen. Nyligen har Finland öppnat världens första kärnkraftverk av den tredje generationens typ, med både kraftigt ökad effektivitet och bättre säkerhet.

Sverige ska vara självförsörjande och gärna exportera fossilfri el

Energiförsörjningen är en samhällsviktig verksamhet och en viktig säkerhetsfråga. Piratpartiet vill se en energiproduktion som både är skonsam mot klimatet och adekvat för att möta såväl dagens som framtidens energibehov.

Fjärde generationens kärnkraft – ett fossilfritt val

Det vi kallar grön el är den som kommer från förnybara energikällor som ständigt fylls på, så som sol, vind, vatten och biobränsle. Grön el är fossilfri, men det är befintlig kärnkraft också, vilket är varför EU i februari 2022 beslutade att inkludera även den som grön energi. Kärnkraften producerar i sig ingen koldioxid, till skillnad från olja, kol, och naturgas. Bränsle till fjärde generationens reaktorer behöver inte brytas eftersom den lilla mängd uran-238 som dessa behöver redan finns i stora lager. Det är en restprodukt från när isotopen uran-235 anrikats för dagens reaktorer. Ur den aspekten är fjärde generationens kärnkraft också förnybar, och vi slipper välja mellan att importera uran från Ryssland eller bryta det i Sverige. Dessa reaktorer ger också mycket mer kortlivade restprodukter genom att kärnklyvningarna förstör de problematiska ämnen som är tyngre än uran, vilket gör att det använda bränslet blir enklare att hantera. Kärnkraften är viktig för att kunna möta ett ökat elbehov och samtidigt upprätthålla stabiliteten i elnätet.

Bättre lagringsmöjligheter

För att vara självförsörjande på energi och säkerställa att alltid ha tillgång till el måste våra lagringsmöjligheter utökas väsentligt. Bristen på lagring är även orsaken till den höga volatilitet i spotpriserna för el. Behovet av att lagra el har även blivit alltmer aktuellt i takt med en växande andel väderberoende elproduktion. Om det till exempel blåser mycket men det inte går att utnyttja all den vindkraft som produceras för stunden, är det angeläget att kunna spara elen till tillfällen då det inte blåser. Pumpvattenkraft är en storskalig lagringsmöjlighet som innebär en egen magasinering av vatten för att kunna reglera elproduktionen. Piratpartiet verkar för att Sverige bättre ska utnyttja denna lagringsmöjlighet.

Därför vill vi att:

- §1 Sveriges energiproduktion ska utgöras av en blandning av energikällor;

- §2 Fungerande kärnreaktorer körs vidare, med de uppgraderingar som krävs för att om möjligt öka reaktorernas livslängd och säkerhet ytterligare;
- §3 Regelverken underlättas för övrig miljövänlig elproduktion som t.ex. vattenkraft där även pumpad energilagring bör ske i större omfattning. Det senare för att bättre kunna utnyttja befintlig intermittent energi som vind- och solkraft;
- §4 Förenkla regler och tilldela anslag, så att forskning och säkra försöksanläggningar inom tredje och fjärde generationens kärnkraft kan upprätthållas (Just nu sker mycket innovation i övriga världen inom SMR, små modulära reaktorer som ofta är tänkta att serieproduceras.);
- §5 Sverige exporterar el förknippad med låga utsläpp från t.ex. kärnkraft till andra länder för att hjälpa dem;
- §6 Sverige bör undvika att importera el med stor miljöpåverkan, t.ex. från fossila bränslen. Detta genom att beskatta selektivt, och låta importen från t.ex. vattenkraft, kärnkraft och kraftvärme vara obegränsad;
- §7 Utveckla policyer som underbyggs av bästa tillgängliga vetenskap och stöds av åtaganden på både regional och nationell nivå för att genomdriva efterlevnad;
- §8 Alla policyer och regleringar ska utformas så att det är lätt att göra rätt.

2. Ekosystem

Naturen förser oss med syre, reglerar våra vädermönster, pollinerar våra grödor, producerar vår mat, foder och fibrer. Men det är under ökande stress. Mänsklig aktivitet har förändrat nästan 75 procent av jordens yta, vilket har klämt in vilda djur och natur i ett allt mindre hörn av planeten. Våra ekosystem både på land och i våtmarker utgör livsmiljöer för miljontals arter samtidigt som de renar luft och vatten. Markförstöring och avskogning leder till ökade halter av växthusgaser och hotar såväl klimatet som djurarters överlevnad. Att tillgodose våra behov av mat, energi, vatten och råmaterial utan att skada den biologiska mångfalden är avgörande för allas överlevnad. Piratpartiet vill säkerställa hållbart nyttjande av ekosystemtjänster, både på land och i vattendrag. Vi vill hitta hållbara metoder inom skogsbruk och fiske för att se till att dessa även kan gynna såväl nuvarande som framtida generationer.

Därför vill vi att:

- §9 Sveriges energiproduktion ska utgöras av en blandning av energikällor;
- §10 Sveaskog, som är vår största statliga skogsägare, ska ha som huvuduppgift att bevara Sveriges skogar. De bör därför ha ett sänkt avkastningsmål då det nuvarande målet leder till att våra skogar successivt avverkas;
- §11 Sveaskog när så är möjligt, köper in nyckelbiotoper i utbyte mot övrig skog; så att skog, som kan användas för avverkning utan lika drastiska konsekvenser för biologisk mångfald, huggs ner i stället för skog med en väsentlig del av Sveriges ekosystem;
- §12 Kalhyggen och monokulturer fasas ut och mer hållbart skogsbruk tillämpas;
- §13 Det ska finnas ett personligt ansvar hos skogsägare, såväl mindre som större, att använda skonsamma och miljövänliga metoder;
- §14 Även Sveaskog ska ha ett större ansvar att använda miljövänliga metoder, och vara innovativa i sitt skogsbruk;

- §15 Kalkning av försurade sjöar och vattendrag sker för att motverka försurningens negativa effekter på djur- och växtlivet;
- §16 Policyer utvecklas och införs, som underbyggs av bästa tillgängliga vetenskap och stöds av åtaganden på både regional och nationell nivå för att genomdriva efterlevnad;
- §17 Alla policyer och regleringar ska utformas så att det är lätt att göra rätt.

3. Lantbruk

Piratpartiet stödjer ett integrerat tillvägagångssätt för att hantera hela matproduktionslandskapet – åkermark, boskap, skogar och fiske – på ett sätt som tar itu med de sammanlänkade utmaningarna med livsmedelssäkerhet och klimatförändringar.

Den som vet mest skördar bäst

Piratpartiet stödjer utvecklingen av högteknologiska odlingssystem i städer där vertikalt jordbruk och akvaponik är två bra exempel.

Vertikalt jordbruk

Vertikalt jordbruk är en agrikulturell teknik där odlingen förläggs till t.ex. höghus, antingen inomhus eller på fasader och tak. Genom att kombinera metoder som används i växthus och hydrokulturer går det att odla frukt, grönsaker, ätbara svampar och alger nära konsumenten året runt. Skördetiden utökas kraftigt och är inte alls lika beroende av gynnsamt väder för att upprätthålla kvalitet, produktion och avkastning.

Akvaponik revolutionerar stadskulturen

Akvaponik är ett hållbart matproduktionssystem som kombinerar konventionellt vattenbruk som t.ex. odling av fisk, skaldjur eller alger i bassänger, med hydroponisk odling, alltså växter i vatten, i en symbiotisk miljö.

Vertikalt jordbruk och akvaponik bidrar också till att förbättra den biologiska mångfalden eftersom det inte orsakar störningar på markytan, vilket hjälper de naturliga djurpopulationer som lever i och runt gårdar att frodas. Båda metoderna erbjuder möjligheten att helt eliminera behovet av bekämpningsmedel – eftersom skadedjur inte kan komma in i den kontrollerade miljön och orsaka skördeskador, och svampsjukdomar kämpar för att få fäste när fuktnivåerna hanteras. Utöver detta kan jordbruk inomhus vara bra för miljön eftersom det kraftigt minskar mängden fossila bränslen som behövs för jordbruksutrustning. Denna utrustning används idag för att så, gödsla, bekämpa ogräs eller skörda grödor, och skulle kunna bli mycket effektivare med vertikalt jordbruk.

Därför vill vi att:

- §18 Sverige verkar för att EU ska införa krav på mer detaljerade förteckningar över matprodukters miljöpåverkan;
- §19 Köttproduktionen i Sverige ökar för att minska behovet av att importera kött från länder med sämre djurhållning;
- §20 Patent på GMO förbjuds;

- §21 Möjligheten att på sikt använda sig av laboratorieodlat kött undersöks;
- §22 Miljövänliga förpackningar används;
- §23 Stödja utvecklingen av högteknologiska odlingssystem i städer, t.ex. vertikalt jordbruk och akvaponik;
- §24 Kalkning av försurade sjöar och vattendrag sker för att motverka försurningens negativa effekter på djur- och växtlivet;
- §25 Policyer utvecklas och införs, som underbyggs av bästa tillgängliga vetenskap och stöds av åtaganden på både regional och nationell nivå för att genomdriva efterlevnad;
- §26 Alla policyer och regleringar ska utformas så att det är lätt att göra rätt.

4. Transport och infrastruktur

Piratpartiet verkar för att utveckla en innovativ, pålitlig och hållbar infrastruktur inklusive kollektivtrafik som stöder ekonomisk utveckling och mänskligt välbefinnande, med tonvikt på innovationer och låga kostnader för konsumenten att åka kollektivt.

En grön transportinfrastruktur i städer ger människor möjligheter att ta sig runt med sin egen kraft – som att gå eller cykla – eller genom miljömässigt vettiga sätt som el eller biogasdrivna tåg, spårvagnar eller bussar. Även om det är svårt eller omöjligt att ta bort bilen helt från bilden finns det sätt att göra vår transportinfrastruktur grönare. Piratpartiet föreslår gröna motorvägar som använder permeabla material i sin konstruktion för att förhindra att metaller och gifter tar sig in i grundvattnet liksom använda återvunnet material.

Transporter ska beskattas utifrån dess miljöpåverkan, inte utifrån typen av fordon i sig.

Därför vill vi att:

- §27 Nolltaxa i kollektivtrafiken införs;
- §28 Flygskatten slopas och ersätts med beskattning utifrån bränslets faktiska miljöpåverkan;
- §29 Fordonsskatten för lastbilar ska baseras på den långsiktiga påverkan utsläppen ger. Både vad gäller koldioxid och direkt hälsoskadliga ämnen som t.ex. kväveoxider och partiklar;
- §30 Utveckla policyer som underbyggs av bästa tillgängliga vetenskap och stöds av åtaganden på både regional och nationell nivå för att genomdriva efterlevnad;
- §31 Alla policyer och regleringar ska utformas så att det är lätt att göra rätt.

5. Utsläpp och föroreningar

Den som genom sin affärsverksamhet riskerar att förorena miljön ska fondera medel för framtida sanering. Eftersom det ofta kan ta tid att upptäcka bör detta gälla oavsett om företaget fortfarande existerar.

Därför vill vi att:

- §32 Ansvar för miljöbrott ska kunna utkrävas av den bolagsstyrelse som var aktiv då miljöbrottet utfördes;
- §33 Gå till botten med att förstå synergierna mellan förlusten av biologisk mångfald och klimatförändringar för att maximera effekten av åtgärder;
- §34 Utveckla policyer som underbyggs av bästa tillgängliga vetenskap och stöds av åtaganden på både regional och nationell nivå för att genomdriva efterlevnad;
- §35 Alla policyer och regleringar ska utformas så att det är lätt att göra rätt.

6. Återvinning och återanvändning

Det råder ingen brist på kritik mot den västerländska överkonsumtionen inom den politiska debatten idag, men det samma kan inte sägas om analysen kring dess orsak, då de flesta väljer att se överkonsumtion som en konsekvens av individens egoism. Piratpartiet anser att denna ilska mot konsumenten är felriktad. Slit-och-släng-samhället bör snarare ses som ett symtom på förekomsten av artificiellt kortlivade produkter.

Piratpartiet förespråkar cirkulär ekonomi och right-to-repair, och vill se ett samhälle som bestraffar produktionen av varor som med avsikt designats till att vara kortlivade, ömtåliga och svåra eller dyra att reparera.

Även om problemet med kortlivade produkter åtgärdas kommer det alltid finnas en vilja att uppgradera eller byta ut saker man köpt. Det kan gälla ett spel man tröttnat på, ett klädesplagg man vuxit ur, eller en mobil som inte längre lever upp till ens standarder. Därför är det viktigt att skapa incitament för privatpersoner att gå den extra biten till secondhandbutiken eller ta sig tiden att lägga upp en säljannons.

Därför vill vi att:

- §36 En punktskatt på icke-reparerbar elektronik införs;
- §37 Momsen på köp och försäljning av begagnade varor slopas;
- §38 Utveckla policyer som underbyggs av bästa tillgängliga vetenskap och stöds av åtaganden på både regional och nationell nivå för att genomdriva efterlevnad;
- §39 Alla policyer och regleringar ska utformas så att det är lätt att göra rätt.

7. Djurrätt

Det handlar om djurens och inte våra behov

Regelverk ska anpassas efter djurens och inte människans behov. Som följd av människans behov får kaniner hållas i små burar hela deras liv, medan hundar endast får stängas in i burar i bilen. En ko får stå uppbunden på samma plats i åtta–tio månader i sträck ,medan en häst måste få röra sig fritt i sina naturliga gångarter varje dag. Det finns ingen djurvälfärdsforskning som stödjer dessa olikheter, det stöds av att människan står närmare hästar och hundar och därför har ett egenintresse av att de behandlas bättre än kaniner och kor.

Därför vill vi att:

- §40 Innehållsförteckningar på djurfoder ska ha samma krav på korrekthet som för matprodukter ämnade för människor;
- §41 Stöld och/eller dödande av ett sällskapsdjur klassas som djurmisshandel och brott mot person;
- §42 Medtagande av sällskapsdjur till skyddsrum tillåts;
- §43 Antibiotika inte ska användas på friska djur;
- §44 Anpassa regelverk till djurens behov och inte människans;
- §45 Utveckla policyer som underbyggs av bästa tillgängliga vetenskap och stöds av åtaganden på både regional och nationell nivå för att genomdriva efterlevnad;
- §46 Alla policyer och regleringar ska utformas så att det är lätt att göra rätt.

8. Fiskerinäringen

Fiske spelar en avgörande roll för den inhemska livsmedelsförsörjningen. Ändå hanteras många fiskpopulationer inte enligt vetenskapliga råd och bästa praxis, en verklighet som tar hårt på många viktiga marina arter. Vi måste förvalta vårt fiskbestånd på ett hållbart sätt, och säkra välbefinnandet för de livsmiljöer och ekosystem som de är beroende av.

Forskningsinitiativ har hittat sätt att förbättra kvaliteten och noggrannheten i fiskedata över hela världen. Tillförlitliga fångstdata är avgörande för att implementera effektiv fiskeförvaltning och hjälper oss att identifiera trender i fångst och förändringar i vårt fiske. Informationen kan sedan användas för att upptäcka överfiske, skydda småskaligt fiske och fokusera resurser på att förbättra datainsamlingen.

Därför vill vi att:

- §47 Förbättra datainsamlingen för effektivare förvaltning;
- §48 Policyer måste underbyggas av bästa tillgängliga vetenskap och stöds av åtaganden på både regional och nationell nivå för att genomdriva efterlevnad;
- §49 Alla policyer och regleringar ska utformas så att det är lätt att göra rätt.

Nätpolitik

Piratpartiet kämpar för ett fritt internet, tillgängligt för alla. Bara så kan internet vara en kraft för frihet och demokrati, som ger alla möjlighet att göra sin röst hörd, och formulera, dela och utveckla tankar och idéer. Men det fria internet är hotat. Vi tar kampen för nätneutralitet, för dataskydd och mot datalagring, geoblockering och DRM.

Överblick – Piratpartiet vill att:

- Nätneutraliteten värnas
- Datalagringslagen rivs upp
- Geoblockering förbjuds inom EU
- Kringgående av DRM-skydd legaliseras

Inledning – En teknisk utveckling som sätter människors relationer i centrum

Piratpartiet är ett politiskt parti sprunget ur nätkulturen och drivs av en stark positiv bild av vad internet kan göra för en framtida gemensam global utveckling.

Vi lever i en tid som är unik i mänsklighetens historia. Internet har på ett avgörande sätt förändrat vårt sätt att leva. Aldrig tidigare har så många haft möjlighet att kommunicera så lätt med varandra. Aldrig tidigare har så många haft tillgång till så mycket etablerad nedtecknad kunskap. Dessutom har nätet öppnat nya förutsättningar och möjligheter för delaktighet och demokrati.

Internet är resultatet av en teknisk utveckling som satt fritt globalt kunskapsutbyte i centrum, och som utvecklats till en arena där mänskliga relationer kan byggas och utvecklas. En möjlighet har skapats till emotionella band människor emellan över såväl geografiska som sociala avstånd och gränser.

Piratpartiet verkar för att denna utveckling ska bli en språngbräda för en rad positiva förändringar i Sverige, Europa och resten av världen.

Piratpartiets har en samhällssyn som präglas av öppenhet, universalism och inkludering. Vi ser det som samhällets uppgift att säkerställa att alla kan ta del av de möjligheter som nätet ger. Samtidigt är vi medvetna om vilka risker som missbruk av nätets möjligheter kan medföra i form av t.ex. intrång i den personliga integriteten, och vi ser behovet av lagstiftning i de fall där de värden vi kämpar för hotas av bl.a. övervakningsteknik eller missbruk av monopolliknande marknadsdominans. Denna syn ligger till grund för alla våra åsikter inom det nätpolitiska området.

1. Nätneutralitet

Behovet av ett skydd för internet som en öppen plats är minst lika stort när det gäller att skydda det från företags vilja att skapa otillbörliga marknadsfördelar som när det gäller att skydda det ifrån statlig övervakning. Principen om nätneutralitet är ett fundament i det fria nätet, och något som inte får kompromissas med. Nätneutralitet innebär att internetleverantörer inte får göra skillnad på internettrafik av kommersiella skäl.

Därför vill vi att:

- §1 Nätneutraliteten skyddas på EU-nivå;
- §2 Den svenska tillsynen av efterlevnad av nätneutralitet tas på allvar;
- §3 Det tydliggörs att zero rating är ett brott mot nätneutraliteten.

2. Datalagring

Piratpartiet anser inte att det går att försvara att tvinga tele- och internetföretag att lagra information om sina kunder i syfte att kunna lämna ut den till polis och säkerhetstjänst. Det är ett förfarande som EU-domstolen har underkänt då det strider mot mänskliga rättigheter. I ett fritt och öppet samhälle är det inte statens uppgift att slentrianmässigt hålla koll på vem som samtalar med vem och när.

Därför vill vi att:

- §4 Den svenska datalagringslagen rivs upp;
- §5 EU-initiativ om nya datalagringsdirektiv stoppas.

3. Geografisk blockering, geoblockering

Nätet spänner över alla gränser, och vill vi behålla det fritt och öppet behöver vi motarbeta alla försök att sätta upp artificiella geografiska gränser på nätet kring hur information får spridas. Det innebär att alla former av geoblockering bör motarbetas.

Därför vill vi att:

- §6 Geoblockering förbjuds inom EU.

4. Spektrum

Fördelningen av radiospektrum är avgörande för hur tillgången till internet ser ut i samhället. Vi vill se ett nät där alla människor kan delta, och där ingen aktör ges en dominerande marknadsställning. Det innebär tydliga och transparenta regler av hur spektrum fördelas och används, med en tydlig målsättning att tillgängliggöra så mycket band som möjligt för internet, och motarbeta att spektrum sugs upp och stängs in av ett fåtal aktörer.

Därför vill vi att:

- §7 Spektrum allokeras öppet, transparent och till en mångfald av aktörer;
- §8 Mängden spektrum som allokeras för internet maximeras.

5. DRM

Piratpartiet vill aktivt motarbeta införande, spridning och användning av tekniska system som syftar till att begränsa medborgarnas och konsumenternas möjligheter att använda och kopiera digitala verk. Vidare vill vi säkerställa att det är lagligt att kringgå DRM-restriktioner i de fall de förekommer.

Därför vill vi:

- §9 Legalisera kringgående av DRM;
- §10 Legalisera tillverkning och försäljning av verktyg för att kringgå DRM.
- 6. IT- och informationssäkerhet

Allt mer av vårt samhälles funktioner använder internet, vilket gör vårt samhälle sårbart för digitala attacker. Därför anser Piratpartiet att våra myndigheter ska ligga i framkant vad gäller IT- och informationssäkerhet så att vi minimerar risken för dessa attacker och dataläckor. Vi vill också se större transparens i vilka attacker som sker och hur de påverkar samhället.

Hur bra vi än blir på säkerhet kommer det då och då att ske allvarliga incidenter. Därför behöver vi utveckla våra digitala systems motståndskraft, samt införa hanterings- och uppföljningsrutiner för incidenter.

Därför vill vi att:

- §11 En statlig IT-haverikommission tillsätts och får i uppdrag att löpande ge rekommendationer om förbättringar av IT- och informationssäkerhet utifrån aktuella händelser.

Rättssäkerhet

Likhet inför lagen är ett av demokratins fundament. Samtidigt är det viktigt att poliser och åklagare granskas så att övergrepp undviks och de som sker bestraffas. Vi vill därför att en fristående myndighet ska granska anmälningar mot poliser och åklagare. Tjänstemannaansvaret ska återinföras. Brott med offer ska prioriteras före andra brott.

Överblick – Piratpartiet vill att:

- Polisens styrning förändras för att motverka prioritering av “lättlösta” brott
- Administrativa arbetsuppgifter överförs från poliser till civil personal
- En fristående myndighet införs med uppgift att granska klagomål mot polis eller åklagare
- Tjänstemannaansvar införs

1. Bättre prioritering av rättsväsendet

Piratpartiet anser att likhet inför lagen är ett av demokratins fundament och att god rättssäkerhet säkerställer möjligheten för individer att deltaga i samhällslivet. Därför är det viktigt att anmälningar till polisen inte läggs ned utan goda skäl. Till goda skäl räknas inte överväganden om myndighetens lönsamhet. Att ovanifrån ge order om att prioritera lättutredda brott likt narkotika- eller trafikbrott för att bättra på myndighetens statistik är ett felaktigt förfarande som skadar svensk rättssäkerhet.

Därför vill vi att:

- §1 En utredning tillsätts om hur Polisens styrning kan förändras för att motverka prioritering av “lättlösta” brott.

2. Polisiär närvaro i samhället

Den typen av direktiv som omnämns i föregående kapitel skadar även polisens verksamhet genom att inskränka polisernas yrkesautonomi och försämra deras arbetsmiljö. Svensk polis har en bemanningskris, och den beror delvis på att poliser i hög grad lämnar yrket. Piratpartiet vill därför förbättra polisers arbetsvillkor, så att bemanningskrisen på sikt kan lösas, för att säkerställa polisiär samhällsnärvaro. Piratpartiet vill öka antalet anställda poliser och civil personal i myndigheten för att säkerställa polisiär närvaro och relevans i samhället.

Därför vill vi att:

- §2 En utredning tillsätts om hur verksamma polisers arbetsmiljö kan förbättras;
- §3 Administrativa uppgifter som idag ligger på poliser överförs till civil personal.

3. Granska myndighetsövergrepp

Principen om rättssäkerhet handlar om att skydda individer från övergrepp från staten och andra makthavare; utan god rättssäkerhet inskränks människors handlingsutrymme och därmed deras autonomi. Därför behövs en fristående myndighet med uppdrag att granska åklagare och polisers agerande, för att undvika att kollegor utreder och frikänner varandra.

Därför vill vi att:

- §4 Sverige inrättar en fristående myndighet med uppdrag att granska åklagare och polisers agerande.

4. Bättre skydd för barn och ungdomar

Rättssäkerheten ska skydda individer från övergrepp, och några av de individer som behöver mest sådant skydd är barn och ungdomar. Därför vill Piratpartiet utreda nuvarande metoder för hantering av rättsfall kring dessa individer – framför allt socialtjänstens utredningar av LVU-mål, orosanmälningar och vårdnadsutredningar – och vid möjlighet förbättra dem.

Därför vill vi att:

- §5 En utredning genomförs av hur rättsfall rörande barn och ungdomar hanteras.

5. Återinför tjänstemannaansvar

Piratpartiets principprogram fastslår att makt ska ligga hos valda politiker och inte hos tjänstemän. Idag ligger mycket makt hos olika tjänstemän inom Förvaltningssverige, och deras myndighetsutövande är ofta svårt att granska och kontrollera. Detta är fjärran från de principer om beslutsfattande som Piratpartiet vägleds av, nämligen tillgänglighet, öppenhet och transparens. Den individ som besitter makt ska vara transparent i utövandet av denna makt; detta inbegriper att den kan straffas vid missbruk. Därför vill Piratpartiet återinföra ett större tjänstemannaansvar.

Därför vill vi att:

- §6 Sverige inför en form av tjänstemannaansvar.

6. Poliser ska vara poliser, domare ska vara domare

I det växande övervakningssamhället har uppgiften att kontrollera och bestraffa folk för olika förseelser och brott delegerats till privata företag och administrativa organisationer av olika slag. Transportföretag ska agera gränspoliser och migrationsdomstolar, webbleverantörer ska agera upphovsrättspoliser, marknadsdomstolar och terrorismbekämpare och förslag förs fram om att utnämna posten, säkerhetsföretag med flera till brottsbekämpare och domare. Piratpartiet vill att poliser ska vara poliser och domare ska vara domare. Brottsbekämpning och straff ska inte läggas ut på privata företag.

Därför vill vi att:

- §7 En utredning kartlägger all form av privatiserad rättsskipning i Sverige och lägger fram förslag på hur dessa kan avskaffas.

Sexualpolitik

Piratpartiet anser att den kroppsliga autonomin, särskilt när det gäller köns- och sexrelaterade aspekter, är en av de mest grundläggande rättigheterna, och vi tycker därför att inskränkningar i denna rättighet måste reserveras för fall där det finns synnerliga skäl som talar emot individens kapacitet att ge informerat samtycke.

Överblick – Piratpartiet vill att

- Alla ingrepp inom reproduktiv-, sexual- och transmedicin beslutas av individen i samråd med dennes läkare
- Alla fasta åldersgränser inom reproduktiv-, sexual- och transmedicin avskaffas; Mognadsbedömningar ska göras på individuell basis för omyndiga patienter
- ”Informed consent”-modell införs i transvården
- Juridiskt erkännande av polyrelationer möjliggörs
- Sexarbete avkriminaliseras
- Momsen på mensskydd slopas
- Surrogatmödraskap tillåts mer generellt, där barnets rätt till sina biologiska föräldrar stärks

Inledning – Kroppslig autonomi

Den svenska staten har en lång historia av inskränkningar i rätten till kroppslig autonomi, allt ifrån tvångssterilisering av “asociala” till ofrivilliga medicinska experiment på intellektuellt funktionshindrade personer har förekommit inte bara på svensk mark utan i svensk regi. Trots att vi lagt en del av dessa fenomen bakom oss kan det samma inte sägas för den förmyndarstatsattityd som präglar myndigheters agerande än idag. Faktum är att inskränkningar i den kroppsliga integriteten fortsatt förekommer, om än kanske färre än vad som förekom tidigare i historien. Många av dagens inskränkningar är kopplade till individens kön och sexualitet, vilket gör dem särskilt allvarliga.

Piratpartiet anser att den kroppsliga autonomin, särskilt när det gäller köns- och sexrelaterade aspekter, är en av de mest grundläggande rättigheterna, och vi tycker därför att inskränkningar i denna rättighet måste reserveras för fall där det finns synnerliga skäl som talar emot individens kapacitet att ge informerat samtycke. Vi tycker att beslut om såväl preventivmedel som sterilisering som könsbekräftande behandling som regel ska vara upp till individen att fatta. Läkare ska bidra med medicinsk information och rådgivning, men bör bara i undantagsfall vara beslutsfattare. Vi motsätter oss även lagstadgade åldersgränser inom reproduktions-, sexual- och transmedicin då vi tycker att även omyndiga individer är berättigade att få sin sak prövad, och att vården och socialtjänsten är bättre lämpade till att göra en risk- och mognadsbedömning än byråkrater och nämndemän.

1. Rätt att definiera sin egen identitet

Korrekta personuppgifter som inte utsätter en för förnedring eller fara är något som de flesta tar för givet, men faktum är att detta är en lyx som inte ges till personer som inte uppfyller alla kriterier på en

av de två uppsättningar könskarakteristika som vi benämner som “man” och “kvinna”. För transpersoner som ännu inte fått tillstånd att ändra sitt juridiska kön innebär situationer där identitetsverifikation kan förekomma ofta ångest och förnedring, något som utöver att orsaka lidande begränsar deltagande i samhället. Det skapar också problem unika för icke-binära personer, som tvingas ljuga om sin könsidentitet för att få tillstånd att byta sitt juridiska kön, och även då endast kunna välja mellan två könsmarkörer där ingen av dem riktigt stämmer. På grund av personnumrets beroende av det juridiska könet innebär en ändring av detta också att transpersoner i princip behöver ges en ny identitet, vilket innebär mycket pappersarbete för såväl individ som myndigheter.

Det juridiska könet saknar syfte. I könsuppdelad statistik bör det kön man uppfattas som väga tyngre än såväl könsidentitet som genitalier, och då transpersoner som genomgått behandling har en blandad uppsättning könskarakteristika kan ingen medicinskt användbar information härledas från det juridiska könet inom vården.

Piratpartiet är skeptiskt mot ofrivillig insamling och offentliggörande av personuppgifter i allmänhet, men är extra kritiska när det gäller så integritetskänsliga personuppgifter som kön.

Därför vill vi att:

- §1 Juridiskt kön avskaffas på sikt. Och tills dess vill vi att:
- §2 Personnummer görs könsneutrala;
- §3 Ändring av juridiskt kön görs till en administrativ process utan krav på diagnos, könsidentitetsutredning, medicinska ingrepp eller läkarintyg;
- §4 Åldersgränsen för ändring av juridiskt kön slopas;
- §5 Juridiskt kön anses utgöra en känslig personuppgift.

2. En etisk och evidensbaserad transvård

Den könsbekräftande vården är ett praktexempel på nutida situationer där den kroppsliga autonomin inte respekteras. För att få lov att genomgå könsbekräftande kirurgi krävs det idag inte bara en utredning av patientens kapacitet att ge informerat samtycke, utan även en djupgående psykologisk utredning, personlighetsdiagnostik, psykosocial utvärdering, diagnos av transsexualism F64.0, och ett tillstånd från Socialstyrelsens rättsliga råd som enligt praxis endast ges efter att rådet tillåtits ta del av en omfattande dokumentation av patientens medicinska historik.

Könsdysforiutredningarna i Sverige är en relik från en svunnen tid och tjänar inget syfte utöver att förhindra personer med könsdysfori från att transitionera, något som enligt IESOGI faller under omvändelseförsök och därmed utgör en överträdelse av mänskliga rättigheter. Dessa utredningar upplevs ofta som förnedrande, provokativa och invasiva, och innehåller ofta specifika frågor kring bland annat individens sexliv och andra orelaterade uppgifter, något som gör att tiden från remiss till behandling tar många år. Detta skapar inte bara enorm påfrestning för patienten, utan belastar även sjukvården avsevärt.

Med undantag av godkännande från socialstyrelsen, och faktumet att vissa vårdgivare även godtar diagnoserna F64.9 och F64.8, gäller samma krav för könsbekräftande hormonbehandling. Till och med pubertetsfördröjande behandling, som anses vara en viktig del i diagnosticeringen av könsdysfori, skrivs i Sverige endast ut till personer med åtminstone en preliminär könsdysforidiagnos.

Samtidigt som transsexuellas kroppar är strikt kontrollerade genomförs samma eller liknande ingrepp på spädbarn med intersexuella tillstånd, utan krav på medicinsk indikation. Piratpartiet anser att detta är fullständigt orimligt och att det utgör ett exempel på när samhällsnormer och fördomar tillåtits skriva medicinsk policy.

Det är av yttersta vikt att alla människor, oavsett deras könsidentitet eller eventuella transerfarenhet, känner sig bekväma i sin egen kropp. Frånvarande av könsdysfori är en förutsättning för en skälig levnadsstandard, och komplikationerna av obehandlad könsdysfori bör inte underskattas. Mot bakgrund av detta är det tydligt att en etisk transvård är en transvård baserad på självbestämmanderätten, en så kallad informed consent modell.

Liksom med alla medicinska ingrepp kommer det oundvikligen finnas fall där folk tar ett felaktigt beslut. Dessa personer ska självfallet få samma stöd i sin detransitionering som personer som genomgår en transitionering, och de ska ha rätt att korrigera eventuella oönskade kroppsattribut på samma villkor som de personer som ej tidigare genomgått en transitionering. En könsdysfori som uppstått på grund av mänskligt orsakade könskarakteristika är varken mer eller mindre allvarlig än en könsdysfori som uppstått på grund av könskarakteristika som orsakats av kroppsegna processer. När transvården inte grundar sig i självbestämmanderätten utan istället bedrivs enligt en så kallad gatekeeping-modell saknas förutsättningar för ett transparent och ärligt samtal kring tankar och tvivel över könsidentitet och de olika behandlingarna. När utredaren har möjlighet att avgöra huruvida du får den vård du behöver blir utredningen mindre av en dialog och mer av ett förhör. Endast när patienten återfår makt över sin egen kropp kan utredningens egentliga mål, att förebygga ånger, uppfyllas.

Därför vill vi att:

- §6 Gatekeeping-modellen inom den könsbekräftande vården avvecklas och ersätts med en “informed consent”-modell;
- §7 Ingrepp i spädbarns könsorgan, inklusive könsnormaliserande ingrepp av intersexuella spädbarn, endast tillåts när det föreligger akut medicinsk indikation;
- §8 Den könsbekräftande vården bedrivs i enlighet med Endocrine Society’s riktlinjer.

3. Fri relationsbildning

Vi anser att det ska vara fritt för var och en att bilda de familjekonstellationer de önskar, oavsett om detta innebär ett samkönat par, en kärnfamilj eller flersamma relationer. Alla människor ska ha rätt att på egen hand besluta vem eller vilka de bildar förhållande med, och statens inblandning i romantiska och sexuella relationer ska begränsas till när samtycke saknas eller är ogiltig.

För oss är det viktigt att människor som lever i en kärleksrelation bestående av fler än två personer ges samma rätt att få sin relation juridiskt erkänd som personer som lever i tvåsamhet. Flersamma förhållanden ska, liksom tvåsamma sådana, bygga på frivilligt och ömsesidigt samtycke, och vi motsätter oss därmed flersamma äktenskap som ingåtts i länder där så inte är fallet.

Vi vill även se en reformering av föräldrabalken för att göra den könsneutral, samt ett införande av möjligheten att ha fler än två vårdnadshavare. Möjligheten för ett barn att ha fler än två vårdnadshavare är en viktig sak för de barn som lever i familjer där det finns fler än två personer i föräldrarollen. Även i fall där ett barn spenderar mycket tid hos en familjemedlem som inte är dennes förälder, exempelvis en mor- eller farförälder, kan det finnas ett värde i att även den personen kan få bli vårdnadshavare för barnet. Liksom all annan lagstiftning gällande vårdnad av barn ska beslut om fler än två

vårdnadshavare utgå ifrån barnets bästa. Det innebär i de allra flesta fall att vårdnaden initialt bör delas av de två biologiska föräldrarna om man inte kommer överens om annat.

Därför vill vi att:

- §9 Äktenskapsbalken görs antalsneutral;
- §10 Föräldrabalken görs könsneutral och utgår från gemensam vårdnad (istället för enskild som idag) när båda föräldrarna kan fastställas;
- §11 Möjlighet till att efter dom eller överenskommelse ha fler än två vårdnadshavare införs.

4. Jämställdhet

Jämställdhetsdiskussionen i Sverige präglas allt för ofta av identitetspolitik och brist på intersektionalitet. Fokus ligger oftare på saker som andelen kvinnor i chefspositioner än på att bekämpa den arbetsmarknadsdiskriminering som ligger bakom den skeva könsfördelningen. Ett jämställt samhälle uppnås inte av könskvotering eller porrfilter. Ett jämställt samhälle uppnås av att könsbaserad diskriminering och sexistiska strukturer bekämpas. Piratpartiet efterlyser en intersektionell jämställdhetspolitik som riktar in sig på problemen och inte symtomen.

Därför vill vi att:

- §12 Momsen på mensskydd slopas;
- §13 Tillgången till skyddande boenden för män och transpersoner ökar;
- §14 Utbildning kring andra former av våld i nära relationer än manlig förövare mot kvinnligt offer ökar.

5. En värdeneutral ställning till sexarbete

Avkriminalisering

Sexarbetare har länge vittnat om problemen med kriminaliseringen av sexarbete och uppmaningar till avkriminalisering har utfärdats inte bara av organisationer som företräder sexarbetare utan även av WHO, UNAIDS, Human Rights Watch och Amnesty International.

Trots att den nordiska modellen marknadsförs som ett alternativ som endast kriminaliserar köp av sexuella tjänster är det i slutändan den som säljer sex som får det hårdaste straffet. Personer som arbetar inom sexrelaterade yrken riskerar idag att bli vräkta ur sina hem, förlora vårdnaden av sina barn, bli utvisade och nekas tillgång till den gemensamma välfärden, enbart på grund av att de är sexarbetare. Priset för den nordiska modellen är mycket dyrt, den har orsakat omfattande lidande och krävt liv.

Piratpartiet är övertygade om att människor som regel är kapabla att själva bestämma med vem de har sex med och under vilka omständigheter. Vi ser ingen anledning att tro att sexarbetare skulle vara mindre kapabla till detta än någon annan.

Arbetsvillkor

Sexarbete, när de sker av fri vilja, är arbete. Trots att media gärna målar upp en bild av sexköpare som etiskt förkastliga män som anser sig berättigade till andras kroppar finns det många anledningar för en person att söka sexuella tjänster, varav många är legitima och utan illvilja. Det kan röra sig om personer som på grund av rörelsehinder saknar förmågan till sexuell självstimulering, personer i behov av en surrogatpartner för att kunna genomgå sexterapi, eller helt enkelt ensamstående personer som söker sexuell närhet men inte anser sig berättigade av det.

Sexarbetare kan ge dessa personer verktyg för att återta kontrollen över sin egen sexualitet, och sexarbete kan därför ses som ett samhällsnyttigt yrke. Det finns därmed ingen anledning att neka sexarbetare tillgång till de förmåner som välfärdsstaten medför, något som idag sker genom att sexarbetare inte får samma rätt till föräldraledighet, sjukpenning och pension som arbetare inom andra yrken. Inte heller skyddas sexarbetare av de lagar och bestämmelser som finns kring arbetsvillkor, anställningstrygghet och liknande, vilket försätter dem i en ännu mer utsatt position. Piratpartiet motsätter sig detta, och vill istället att sexarbete erkänns som ett arbete vars yrkesutövare ges samma rätt att delta i välfärden som alla andra.

Samtidigt är sexarbete av sådan natur att de måste undantas från vissa av de bestämmelser som finns kring arbete. Exempelvis ska Arbetsförmedlingen inte kunna begära att en person söker arbete inom sexindustrin, och försäkringskassan ska exkludera sexarbete i bedömningar av nedsatt arbetsförmåga. Sexuella tjänster ska heller inte påverkas av förbudet mot diskriminering i försäljning av tjänster, då man alltid ska kunna avstå från sexuella handlingar, oavsett anledning eller avsaknad av sådan, och oavsett om en transaktion är inblandad. Kravet på informerat och frivilligt samtycke vid sex kommer aldrig vara förhandlingsbart.

Därför vill vi att:

- §15 Köp av sexuella tjänster från personer över 18 år som gett sitt informerade och frivilliga samtycke avkriminaliseras;
- §16 Kopplerilagen omformas så att den endast kriminaliserar personer som utnyttjar sexarbetare, och inte förbjuder handlingar vars syfte är att underlätta för, trygga eller gynna sexarbetarna;
- §17 Sexarbete omfattas av samma lagstiftningar kring arbetsvillkor, anställningstrygghet och välfärd som andra arbeten;
- §18 Sexarbetare involveras fullt ut i beslut som rör sexarbete.

6. Antidiskriminering

Idag omfattas diskrimineringsgrunderna “kön”, “sexuell läggning” och “könsöverskridande identitet och uttryck” av diskrimineringslagen, men detta är inte tillräckligt för att motverka köns- och sexualitetsbaserad diskriminering.

Dels är dessa grunder inte tillräckligt omfattande. Sexuell läggning omfattar endast den delen av sexualitet som rör vilket eller vilka kön man är sexuellt attraherad av, och det är således fortfarande möjligt att diskriminera personer utifrån vilka sorters samlag de har, huruvida de intar en aktiv eller passiv roll, och huruvida de lever en polyamorös eller monogam livsstil. Begreppet sexuell läggning omfattar heller inte de personer som har sex med personer av samma kön men ändå identifierar sig som heterosexuella, vilket är vanligare än man kan tro. Vi anser därför att diskrimineringsgrunden sexuell läggning bör ersättas av något som omfattar såväl sexuell identitet som all romantisk och sexuell praktik och preferenser som sker mellan samtyckande vuxna. En fördel med inkluderandet av

sexuell praktik är också att detta ger skydd mot diskriminering till personer som har sex mot ersättning, och förbjuder därmed diskriminering mot sexarbetare.

Begreppet könsöverskridande identitet och uttryck är även det mycket problematiskt, dels då det antyder att könsidentitet är helt separerat från begreppet kön, och dels då detta utelämnar detransitionerade personer. Vi anser att man istället för att tala om könsöverskridande identitet bör tala om transerfarenhet som diskrimineringsgrund.

Slutligen är det även viktigt att det förbudet mot diskriminering som lagen innebär faktiskt realiseras i praktiken, något som idag inte sker inom många områden. Vi tycker därför att diskriminering som utförs inom offentligt finansierad verksamhet bör räknas som särskilt allvarlig, och att media som innehar public service status ska beläggas med ett särskilt ansvar att inte främja diskriminerande beteende och retorik.

Därför vill vi att:

- §19 Omvändelseterapi kriminaliseras;
- §20 Diskrimineringsgrunden sexuell läggning utökas till sexualitet och omfattar utöver sexuell identitet också all romantisk och sexuell praktik och preferenser som sker mellan samtyckande vuxna;
- §21 Diskrimineringsgrunden “könsöverskridande identitet och uttryck” ersätts av “transerfarenhet och könsuttryck”.

7. Reproduktiv hälsa och rättigheter

Aborträtten i Sverige är idag ej hotad, men riskerar att bli det i framtiden, då det i den nuvarande abortlagstiftningen finns vissa brister som skulle kunna användas av regeringar, myndigheter eller andra institutioner för att begränsa aborträtten. Idag är fri abort tillgängligt fram till vecka 18, därefter krävs tillstånd från Socialstyrelsens rättsliga råd, ett tillstånd som enligt abortlagen endast får ges om fostret inte kan antas vara livsdugligt.

Gränsen för när ett foster kan vara livsdugligt har sedan abortlagens införande 1975 sjunkit från mellan ca 24-28 veckor till 22 veckor, detta då framsteg inom neonatalmedicin gjort att man lyckats rädda fler prenatalt födda barn tidigare. I takt med den medicinska utvecklingen kommer gränsen för livsduglighet att fortsätta förflyttas allt tidigare, och detta riskerar därmed även att medföra ett tidigareläggande av abortgränsen. Att begreppet livsduglighet stryks ur abortlagen är särskilt angeläget då det sannolikt bara är en fråga om tid innan barn uppvuxna i artificiella livmödrar blir en realitet, i vilket fall livsduglighet kan sägas uppstå redan vid befruktning.

Samtidigt som graviditeten är en naturlig och vital del av vår arts överlevnad är det också ett medicinskt tillstånd som medför många risker både under graviditeten och tiden efter barnets födts. Som ett parti som förespråkar innovation och utveckling ställer sig Piratpartiet positivt till forskning inom reproduktionsmedicin och utvecklingen av reproduktionstekniska hjälpmedel som kan assistera eller ersätta graviditet. Idag när 96 procent av alla aborter genomförs genom en medicinsk metod utan läkaringrepp finns inte längre någon anledning att besöka en klinik för att påbörja aborten. Piratpartiet anser att hemaborter ska tillåtas där barnmorskor får rätt att skriva ut abortläkemedel som kan hämtas på apotek.

Därför vill vi att:

- §22 Aborträtten inte längre villkoras med att fostret ej är livsdugligt;
- §23 Förbudet mot hemaborter hävs;
- §24 Möjlighet till självtester för HPV införs;
- §25 Ett system för regelbundna kallelser till STI-provtagning införs;
- §26 Tillgången till PrEP görs lika över landet.

Utbildning

Samhället utvecklas allt snabbare, samtidigt så har skolans form stått still de senaste hundra åren. Det är något som vi börjar se effekterna utav idag. Vi har samtidigt ett stort problem med att lärare har svårt att hinna med att utbilda samtidigt som många väljer att byta karriär på grund av den press som finns runt en betygsskola. Skolan behöver fundamentala förändringar för att fungera i framtiden, de två första är att sätta kunskap och elevens inlärning i fokus, samt att tänka om gällande när i livets gång som vi utbildar oss.

Överblick – Piratpartiet vill att:

- Läraren stärks i sin professionella roll
- Skolutveckling ges starkare forskningsanknytning
- En öppenhetsnorm genomsyrar utbildningssystemet
- Kunskapsmätning och -utvärdering reformeras för att mer effektivt fylla sina syften
- Elever utvecklar nyckelkompetenser för ett kunskapssamhälle
- Skolans resurstilldelning står i relation till ansvar och behov
- Elevers rätt till stöd, hälsa och medbestämmande stärks
- Individen ges bättre möjligheter att lära genom hela livet

Inledning

Varje individ har rätt till undervisning av god kvalité. Vi förespråkar ett kostnadsfritt utbildningssystem, från grundskola till forskarutbildning. Kostnadsfri tillgång till kunskap och utbildning är en förutsättning för frihet samt ekonomisk och social utveckling.

I ett fritt och demokratiskt samhälle är det nödvändigt att individen har möjlighet att delta i samhällslivet. Därför måste det vara av högsta prioritet att skapa institutionellt stöd för individen att utvecklas till en mogen, kritiskt tänkande och i samhället delaktig person.

Nya undervisningsmetoder och utbildningsmaterial är nödvändiga för att anpassa utbildningssystemet till kunskapssamhällets behov. Elever och studenter behöver utbildas till kompetenta och informationsteknologiskt kunniga medborgare, eftersom digitalt utanförskap är vägen till ett ekonomiskt och socialt fattigt samhälle.

Vi förespråkar en öppenhetsnorm genom hela utbildningssystemet, där tillgång till kunskap, läromedel och forskning under öppna licenser är standard, och där digitala verktyg för undervisning och organisation utvecklas under öppen källkod. Samarbete mellan lärare, skolor och akademi ska uppmuntras och utvecklas.

För att skolan ska kunna utvecklas i takt med att samhället förändras måste vi skapa förutsättningar för de som har kompetensen att kunna driva utvecklingen. Därför förespråkar vi starkare forskningsanknytning, minskad politisk detaljstyrning och byråkratiska hinder, samt bättre förhållanden för lärare och skolledare att leda utvecklingen av skolan för kunskapssamhället.

1. Lärares professionella utveckling

Skickliga lärare är den enskilt viktigaste faktorn för att stärka elevers kunskapsutveckling. Bra lärare är ämneskunniga, tydliga, genomför välplanerad undervisning och skapar respektfulla relationer med eleverna. Vi behöver skapa förutsättningar för fler skickliga lärare, genom att förbättra lärares arbetsmiljö och kompetensutveckling. På så sätt kan vi stärka de lärare som är i yrket idag, och öka yrkets attraktivitet för kommande generationer studenter och de utbildade lärare som lämnat yrket.

Vi förespråkar minskad centraliserad politisk styrning, att beslut i högre grad tas av de som direkt berörs. I fallet skolan innebär det en starkare tilltro till och därför större frihet för lärare och rektorer att forma undervisning och skolans organisation.

Därför vill vi:

- §1 Skapa tydligare meritbaserade professionsprogram för lärare där progression har tydlig anknytning till ämnesfördjupning, didaktisk fördjupning, skolutvecklande arbete eller andra relevanta meriter;
- §2 Säkerställa att lärare har tid för och tillgång till kontinuerlig, högkvalitativ och relevant fortbildning;
- §3 Säkerställa att förändringar i läroplan även åtföljs av strategier för lärarfortbildning;
- §4 Se över lärarutbildningen och säkerställa att den förbereder lärare väl för den praktiska verklighet de möter i skolan;
- §5 Förbättra utbildningen i informationsteknologi i undervisningen på lärarutbildningarna och lärarfortbildningar;
- §6 Minska byråkrati och frigöra tid för lärare att planera, genomföra och utveckla sin undervisning;
- §7 Stärka erfarenhetsutbyte och samarbete mellan lärare inom kommunen, nationellt samt med lärare i hela EU genom exempelvis lärarutbyten och gästlärarskap.

2. Stärkt forskningsanknytning i skolutveckling

Sverige har sedan länge rört sig mot ett kunskapssamhälle, vilket innebär att kunskap eller information utgör det största värdet i samhället. Det är kunskap som efterfrågas på arbetsmarknaden och som möjliggör deltagande i samhället. Det ger skolan nya mål och ett behov av att förändra hur man ser på lärande – vi är inte färdiglärda när vi går ut skolan, utan i skolan bygger vi en bas för att kunna lära genom hela livet och vara aktiva deltagare i samhället.

Teknik är inte bara verktyg utan för också med sig nya möjligheter att organisera undervisning och skola. Politiken behöver skapa förutsättningar för forskare och lärare att utforska och utveckla dessa möjligheter.

Idag lämnar lärare sin grundutbildning och ser i det flesta fall aldrig tillbaka mot akademin, och stora delar av pedagogisk forskning är teoretisk. Piratpartiet vill skapa en betydligt starkare koppling mellan akademi och skola, och stärka samarbeten kring skolutveckling mellan olika aktörer, så att nya modeller, metoder och verktyg kan utvecklas som svarar mot skolans verkliga behov i kunskapssamhället.

Därför vill vi:

- §8 Att försök med övningsskolor utvecklas och utvidgas. Syftet med dessa bör vara att förbättra lärarutbildningens och lärarfortbildningens anknytning till skolans praktiska verklighet och dess utmaningar, att bedriva praktiknära akademisk forskning och kontinuerlig utvärdering av nya modeller för undervisning och organisation av skolan, samt att fungera som samarbetsnav för skolutveckling i hela landet. Namnbyte till forskningsskolor eller universitetsskolor (jfr universitetssjukhus);

- §9 Genomföra och utvärdera försök med alternativa sätt att organisera skola med större flexibilitet vad gäller exempelvis studietakt, klassindelning, timplaner och skolmiljö, med målet att finna modeller där elevers olika potential kan tas till vara på ett bättre sätt;

- §10 Stimulera samarbete mellan skola-akademi-näringsliv-civilsamhälle så att digital teknik för skolan utvecklas i samspel med skola, lärare och elever för att lösa skolans verkliga problem.

3. Öppen kunskap, öppna läromedel, öppen mjukvara

Historiskt har kunskap varit ett privilegium som tillhört ett fåtal, inlåst bakom ekonomiska, juridiska och fysiska hinder. Digital teknik gör att vi idag kan kopiera och dela kunskap och kultur helt gratis; det finns ingen produktionskostnad för en digital bok när den väl är skriven, och vetenskapliga resultat kostar inget att dela. De hinder som ställts upp – upphovsrätt, patent – är artificiella. För oss pirater är det självklart att kunskap är en allmänning, något som vi äger gemensamt, för allas bästa. När kunskap är fri ökar innovation och utveckling och demokratin stärks när information finns tillgänglig för alla.

Utbildning är kärnan i ett kunskapssamhälle och vi förespråkar ett tydligt undantag i upphovsrättslagen för användning av upphovsrättsskyddat material i utbildningssyfte. Vi vill också ge stöd, plattformar och möjligheter för lärare och läromedelsskapare att publicera utbildningsmaterial under öppna licenser, för att tillgängliggöra kunskap både för andra lärare och för elever genom hela utbildningssystemet, och minska skolans kostnader.

Med fri och öppen mjukvara ökar möjligheterna till samarbete mellan lärosäten, skolor och kommuner. Man bryter beroendet av dyra IT-jättar och inlåsningen i deras system, och kan istället bygga vidare på och bygga komplement till varandras system så att man slipper uppfinna hjulet igen, och man minskar drastiskt kostnaderna för underhåll och support.

Därför vill vi:

- §11 Arbeta för att stimulera en öppenhetsnorm genom hela utbildningssystemet från förskola till högskola, där vi skapar och delar kunskap med varandra, för både individens och det gemensammas bästa;

- §12 Uppmuntra och underlätta skapande och delning av öppet licensierade läromedel och undervisningsmaterial;

- §13 Undanta utbildningsinstitutioner från upphovsrättsbegränsningar vad gäller att visa videomaterial, kopiering mm., exempelvis i linje med hur regeln om “fair use” gör detta i USA;

- §14 Att offentlig sektor strävar efter att alltid använda sig av öppen mjukvara i stora IT-lösningar;

- §15 Att staten sätter upp en molntjänst under egen kontroll och gör denna tillgänglig för bland annat skolor och myndigheter, för att undvika inlåsningseffekter och bryta beroendet av lösningar från amerikanska eller andra IT-företag som ej är förenliga med europeisk lagstiftning;
- §16 Sträva efter högsta möjliga nivå av transparens i all offentligt finansierad verksamhet oavsett huvudman;
- §17 Skapa förutsättningar för enkel spridning av framgångsrika utbildnings-och undervisningsmodeller mellan skolor inom och mellan kommuner, samt mellan landets lärosäten;
- §18 Att lärarundantaget ersätts med en princip om att det inte går att ta patent på offentligt finansierade forskningsresultat.

4. Kunskapsmätning och utvärdering som fyller syftet

Bedömning av individens kunskaper likväl som utvärdering av skolor och skolsystemet behöver ske med metoder som skapar rätt incitament och uppfyller sina syften.

Betyg förväntas idag uppfylla fyra syften:

1. som urvalsgrund till gymnasium eller högskola,
2. som återkoppling till elev och förälder om elevens lärande,
3. som grund för utvärdering av skolor, lärare eller skolsystemet,
4. som motivation för eleven.

Problemet är att betyg inte fungerar särskilt väl för dessa syften. Som återkoppling är betyg otillräckligt, som grund för utvärdering skapar det felaktiga incitament, och det finns gott om forskningsstöd som visar att betyg sänker motivation för alla utom de allra högst presterande eleverna. Betyg som urvalsgrund har visserligen visats korrelera bättre med prestation på högskolan än högskoleprovets urval, men även här finns fler möjligheter.

Kunskapsmätning för individen, samt utvärdering av skolor och utbildningssystemet, bör ske med rättssäkra och effektiva metoder som skapar incitament för just kunskapsutveckling för individen och kontinuerlig förbättring av skolans organisation och undervisning.

Därför vill vi:

- §19 Utreda hur betyg på sikt kan ersättas av metoder för bedömning av individen som bättre fyller sitt syfte, och som även är kompatibelt med internationella standarder;
- §20 Skifta fokus till mer kontinuerlig, formativ återkoppling till elever för deras lärande;
- §21 Utreda införande av alternativa metoder för antagning till gymnasium och högskola, exempelvis öppen antagning alternativt utbildnings- eller ämnesspecifik antagning, som ersättning för betyg som urvalsgrund;

- §22 Tillgängliggöra en nationell, digital plattform under öppen källkod för kunskapsbedömning inom samtliga ämnen (inklusive, men ej begränsat till, nationella prov);
- §23 Att nationella provens frekvens minskar till att genomföras som stickprov, och att dessa rättas centralt;
- §24 Så länge vi har betyg, minska omfattningen av och förtydliga kunskapskraven;
- §25 Att kunskapskrav som syftar till att bedöma färdigheter som utvecklas i ett senare stadium av hjärnans utveckling tas bort från läroplanens kunskapskrav för årskurs 6 och vid behov även för årskurs 9.

5. Kunskaper för ett digitalt demokratiskt samhälle

Utbildningssystemet ska ge alla medborgare de grundläggande kompetenser som behövs för att leva självständigt i kunskapssamhället. Dagens mediekultur kräver exempelvis kunskap i allt från medieproduktion och informationssökning till kännedom om mediepåverkan och digitalt välmående. Genom utbildning kan vi förbättra människors motståndskraft mot propaganda och psykologisk manipulation vilket är nödvändigt för ett demokratiskt samhälle.

Därför vill vi:

- §26 Inkludera grundläggande kompetenser för kunskapssamhället i läroplanen, förutom läskunnighet bland annat juridisk grund, digital säkerhet, grundläggande finansiell läskunnighet och mediefostran;
- §27 Underlätta för samverkan mellan skola, akademi och civilsamhälle, med målet att stärka utbildning i grundläggande kompetenser för kunskapssamhället, och arbeta för att stärka civilsamhälle och forskning inom dessa områden.

6. Demokratisk styrning och logisk resurstilldelning

Det är ett misstag att tro att effektivisering sker automatiskt för att utgifter ökar, utan att täcka det med motsvarande resurser. Att högskolors ersättningsbelopp inte räknas upp i takt med inflationen utgör kontinuerliga, osynliga nedskärningar i det svenska kunskapssamhället.

En kommun måste ha förutsättningar att planera och verka på ett smart sätt. Resursslöseri ska minimeras och pengar ska användas där de gör nytta för medborgarna. Skolan är en stor utgiftspost och det är viktigt att budgeten används för att skapa goda förutsättningar för alla elever i kommunen.

Därför vill vi:

- §28 Att produktivitetsavdraget för högre utbildning och forskning slopas;
- §29 Att resursfördelning till skolor sker i relation till skolans elevsammansättning, samt i relation till de olika ansvar som ligger på kommunala respektive fristående skolor. Detta för att säkerställa att det finns möjlighet att ge elever i behov av särskilt stöd den hjälp de har rätt till enligt skollagen. Med dagens finansieringssystem kan det ske genom en viktad skolpeng.

7. Elevers rätt till stöd, hälsa och medbestämmande

Alla elever har sina olika styrkor och svagheter. Många utvecklar psykisk ohälsa under skolgången, ibland till följd av stress och prestationsångest, ibland till följd av svårigheter som leder till att man förlorar tron på sina förmågor väldigt tidigt. Många högpresterande elever hamnar snett i systemen för att de inte tillåts utmanas och utvecklas i sin egen takt, när de egentligen har enorm potential. Förutom att det borde vara alla barns rätt att få må bra och ses för den man är, så är det dessutom positivt med mångfald i ett kunskapssamhälle. Idag behöver vi specialister, nytänkare, kreativa och sociala individer. Men allt detta kan inte finnas i samma person, utan individer måste tillåtas att utveckla olika specialiteter. För att ta till vara på varje individs potential behövs förutom skickliga lärare också tillgång till stöd samt flexibilitet i systemen, så att eleven känner handlingskraft att påverka sin framtid.

Stöd behöver komma tidigt. Ökade resurser i tidiga årskurser kommer inte bara leda till minskade utgifter i senare årskurser, utan även till starkare kunskapsutveckling och förbättrad mental hälsa hos elever, och till en mer positiv inställning till lärande.

Därför vill vi:

- §30 Att elever med särskilda behov ges tidigt stöd. Redan efter första terminen i det första skolåret bör man utvärdera läskunnighet och ge stöd omgående för att säkerställa att alla elever når tillräcklig nivå av läskunnighet till nästa årskurs. Även kontroll för att upptäcka läs- och skrivsvårigheter bör göras tidigt för att ge dessa elever chans att utveckla effektiva strategier. Ändringar i skollagen räcker inte utan behöver åtföljas av en strategi för implementering och tilldelning av resurser;

- §31 Att vidare möjligheter ges till kunskapsprövning med syfte att låta elever ta sig snabbare genom grund- och gymnasieutbildning, för de som vill och har kapacitet;

- §32 Att man i digitaliseringen av utbildningsväsendet arbetar för att skapa IT-lösningar som är interoperabla, där exempelvis kunskaper kan registreras och av eleven tas med mellan skolor, skolformer osv. för att skapa sömlösa övergångar mellan olika utbildnings- och samhällsinstitutioner, förenkla administration och ge eleven tydligare översikt över sin kunskapsutveckling;

- §33 Att privacy by design och hänsyn till elevers integritet är centrala krav vid utveckling, inköp och användning av digitala lösningar för skolan;

- §34 Att möjligheten till hemundervisning återinförs under krav på kontinuerlig kontakt med legitimerade lärare och skolhälsovård för att säkerställa att elevens kunskapsutveckling och hälsa inte påverkas negativt.

8. Livslångt lärande

Livslångt lärande är nödvändigt för dagens och framtidens arbetsmarknad, vars kunskapsbehov snabbt förändras. Synen på utbildning och lärande behöver ändras från att vara något man ägnar sig åt huvudsakligen i början av livet till att bli något som följer en parallellt genom hela livet. Man måste kunna röra sig mellan utbildning, arbete och fritid mer dynamiskt. Ingen ska hindras i sin utveckling på grund av eventuella misstag i tonåren, utan det ska finnas utrymme att utbilda sig genom hela livet.

Idag lär vi oss inte bara inom de traditionella utbildningsinstitutionerna eller programmen, utan genom öppna kurser på nätet, egna studier och genom arbete. Vi har en stor rörelse av människor och kompetens mellan länder och många möjliga specialiseringar utanför traditionella yrkeskategorier. För individen och samhällets skull behöver vi stimulera och underlätta alla typer av lärande, och också möjliggöra och kvalitetssäkra kunskapsvalidering.

Uppdraget för innovationskontoren vid de svenska lärosätena är att se till att forskning och utveckling vid lärosätena kommer till nytta i omvärlden. I nuläget består deras verksamhet av att hjälpa forskare säkra idémonopol på offentligt finansierad forskning, vilket är raka motsatsen till att låta forskningen göra nytta.

Därför vill vi:

- §33 Att uppdragsutbildning och öppna digitala kurser (så kallade MOOC:ar) ska täckas av kvalitetssäkringssystemet;
- §35 Utreda lärosätens roll i rättssäker examination av uppdragsutbildning och öppna digitala kurser och dessa utbildningars relation till andra utbildningsformer;
- §36 Utreda hur validering av reell kompetens kan ske i högre utsträckning och underlätta översättning av utländska examina;
- §37 Införa rätt till deltid för att studera;
- §38 Att innovationskontoren vid svenska lärosäten inte ska låsa in offentligt finansierad forskning bakom idémonopol som patent, utan arbeta för att den nyttiggörs på andra sätt;
- §39 Att satsningarna på innovationskontor på högskolorna även ska vända sig till alumner, för att stimulera till innovation och företagande genom livet och stärka företagare med den kompetens och kunskap som finns vid våra högskolor;
- §40 Att högskolan inte ska få uppdrag att öka antagningen på program med svagt söktryck.

Vård

Vi vill ha en jämlik vård – oavsett om man bor i stad eller på land – och en mångfald av olika vårdgivare. Vården ska vara evidensbaserad och systemen förbättras för att föra in ny kunskap och ny teknik in i vården. Behandlingen av psykisk ohälsa måste prioriteras högre, och samtalsterapi ska erbjudas. Det är mycket viktigt att stärka respekten för patienternas integritet. Man ska i normalfallet själv få bestämma vem som ska få se ens journaler, och vid nödöppningar ska man informeras i efterhand.

Överblick – Piratpartiet vill att:

- Psykisk och somatisk hälsa jämställs
- Samordnade vårdmodeller som integrerar fysisk och psykisk hälsovård införs i primär- och sekundärvården
- Kompetenssatsning på skadligt drogbruk, beroendevård och psykisk samsjuklighet
- Professionens roll och inflytande i vårdens organisation stärks
- Individens möjligheter till inflytande över sin egen behandling och hälsa stärks
- Vården organiseras så att den är robust, uthållig, flexibel och ändamålsenlig
- Vårdens resurstilldelning står i relation till befolkningens behov

- Forskningsmedel fördelas efter sjukdomars prevalens och efter status på befintlig kunskap på området
- Det skjuts till extra forskningsmedel till stamcellsforskning och precisionsmedicin
- Policyer, som underbyggs av bästa tillgängliga vetenskap och stöds av åtaganden på regional och nationell nivå, utvecklas för att genomdriva efterlevnad
- Alla policyer och regleringar ska utformas så att det är lätt att göra rätt

Inledning

Ingen folkhälsa utan psykisk hälsa

God mental hälsa är lika avgörande som god fysisk hälsa för att var och en av oss ska kunna nå vår fulla potential. Enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL, är vårdens uppgift att förebygga, utreda och maximera individers välmående. Vård ska ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. En hälso- och sjukvård med samordnade vårdmodeller, som på riktigt integrerar fysisk och psykisk hälsa, har betydligt bättre förutsättningar att lyckas med uppdraget.

Psykisk hälsa är allas angelägenhet – individer, familjer, arbetsgivare, lärare, föreningar och kommuner måste alla ta ett större ansvar. God psykisk hälsa och motståndskraft är grundläggande för vår fysiska hälsa, våra relationer, vår utbildning, vår träning, vårt arbete och för att nå vår potential. God psykisk hälsa och välbefinnande ger också bredare sociala och ekonomiska fördelar.

Bättre innovationer ger bättre liv

Ända sen människoarten först uppstod har vi gång på gång tänjt på gränserna för vad som är möjligt och inte. Vår livslängd och välbefinnande har de senaste 100 åren ökat markant tack vare nya innovationer. Svenska exempel på sådana är respiratorn, konstgjorda njurar, dialysapparaten, ultraljudsdiagnostik, behandling av blödarsjuka, pacemakern, identifiering av noradrenalinet, Nicorette, upptäckt av den cancerdödande molekylen Hamlet, behandling av havandeskapsförgiftning och upptäckter inom stamcellsforskning.

Piratpartiet är angelägna om att Sverige fortsätter leverera medicinska innovationer. Dagens sjukvård behöver hitta nya, starkare, mer inkluderande och hållbara vägar framåt, därför är policyer för att främja innovation mer relevanta än någonsin.

Piratpartiet är bekymrade över den alltmer utbredda biokonservatismen som präglas av en tveksam förhållning och skepsis till tekniska framsteg, särskilt de som försöker modifiera eller förbättra människans hälsa och levnadsvillkor. Vi menar att det biokonservativa förhållningssättet hindrar människan från att nå sin fulla potential.

Den bästa läkningen sköts av våra stamceller

Piratpartiet slår vakt om medicinska innovationer i allmänhet och stamcellsforskningen i synnerhet. Den bästa läkningen sköts av våra stamceller. Den mänskliga kroppen har en fantastisk förmåga att reparera sig själv. Ett skärsår på huden läker ihop av sig själv inom några dagar och den som bryter ett ben är, om det stadgas upp ordentligt, redo att gå igen inom åtta veckor. I de här fallen går läkningen av sig själv, men alla organ och vävnader kan inte återskapa, eller regenerera, sig själva. Med stamceller kan detta vara möjligt inom en snar framtid. Piratpartiet verkar för att det kraftigt växande

område som kallas regenerativ medicin, det vill säga att hjälpa kroppen reparera sig själv, får utökade medel för att utveckla stamcellers fulla potential.

Användarvänlig och säker digitalisering

Piratpartiet anser att alla människor bör behandlas med en grundläggande värdighet och med hänsyn till den enskildes integritet, särskilt när man är i behov av vård och omsorg. Som alla sektorer påverkas vården och omsorgen av digitalisering. De försök som hittills gjorts för att digitalisera vården har dock ofta varit klumpiga och inte alltid lett till bättre vård. Systemen har ofta blivit till genom dåliga upphandlingar, vilka ofta resulterat i tekniska inlåsningseffekter som gör det besvärligt såväl för vårdpersonal som brukare och patienter. Här står Piratpartiet för en alternativ politik och styrning. Digitaliseringen av vården ska sätta användarvänlighet och säkerhet i centrum.

1. Suveränitet och flexibilitet

Den information som genereras i vård och omsorg hör till det känsligaste digitala avtryck en människa lämnar under sitt liv. Den har också ett enormt ekonomiskt värde. Det är därför av yttersta vikt att denna information bara samlas in när det är nödvändigt och att den, när så görs, skyddas med högsta möjliga säkerhet. Samtidigt måste patientdata finnas tillgänglig när den behövs för att vårda patienten, även om denna flyttar eller på annat sätt byter vårdgivare. Informationssystem i vården bör ses som en central och skyddsvärd del av landets infrastruktur.

Därför vill vi att:

- §1 “Privacy by design”, hänsyn till patienters integritet, användarvänlighet och kontroll över data och it-infrastruktur blir centrala krav vid utveckling, inköp och användning av digitala lösningar för vården;
- §2 Dagens regionala journalsystem ersätts av system som bygger på en gemensam rikstäckande och decentraliserad infrastruktur som ska utgöra grunden för journalföringen;
- §3 Den vårdgivare vars verksamhet finansieras av offentlig sektor alltid strävar efter att, i möjligaste mån, använda sig av öppen mjukvara och öppna standarder i sina IT-lösningar;
- §4 Perspektiv både från patienter och vårdpersonal beaktas när vårdens IT-infrastruktur utvecklas eller upphandlas. Dessa intressenter ska vara involverade i hela processen och patientmedverkan ska utformas så att den är representativ för patientgruppen som helhet.

2. En robust och uthållig vård och omsorg

Samhällets kostnader för vård och omsorg har ökat sedan 1990-talet. Till del kan detta förklaras av att de nya metoder man använder inom vården och omsorgen levererar bättre, men till ett högre pris. Även ökade behov hos en åldrande befolkning är en del av förklaringen. På senare tid har det dock framkommit att de ökade utgifterna delvis beror på en ineffektiv organisation och styrning snarare än kostsamma behandlingar. Ett exempel på detta är arbetsförhållanden som leder till omfattande sjukskrivning, hög personalomsättning och stort behov av kostsam ersättningspersonal. Detta har visat sig ha ödesdigra konsekvenser för hälso- och sjukvårdens krisberedskap.

Därför vill vi att:

- §5 Vårdorganisationer struktureras på ett sådant sätt att arbetsbördan för dess personal blir rimlig och hanterbar;
- §6 Primärvården förstärks så att den får kapacitet att hantera det bredare uppdrag den har fått under de senaste decennierna. Allt mer och fler typer av vård utförs idag i primärvården;
- §7 Primärvården ges möjlighet och incitament att jobba förebyggande med patienternas hälsa;
- §8 Hälso- och sjukvårdens resurser i allra möjligaste mån allokeras till bedrivande av vård snarare än av byråkrati. Administrationen och byråkratin i vården bör begränsas till sådant som faciliterar vården och som är nödvändigt för dess verksamhet. De tekniska system som används till denna administration ska vara lättanvända för vårpersonalen och säkra för att förvara patienternas känsliga data.

3. Ingen folkhälsa utan psykisk hälsa

Piratpartiet anser att alla människor med fysisk och psykisk ohälsa förtjänar en jämlik, tillgänglig, prisvärd och heltäckande hälsovård, därför vill vi jämställa psykisk och somatisk hälsa.

Integrera fysisk och psykisk hälsovård på riktigt

Piratpartiet vill införa samordnade vårdmodeller som integrerar fysisk och psykisk hälsovård på riktigt. En integrerad hälsovård ger oss större möjlighet att ta hand om både vår egen psykiska hälsa och andras, samtidigt som vi utmanar stigmatisering och diskriminering. Våra mål för sysselsättning och utbildning, för säkerhet och minskad brottslighet, samt för minskat problematiskt drogbruk och hemlöshet, kan inte uppnås utan förbättrad psykisk hälsa. Genom att sammanföra läkare, sjuksköterskor och terapeuter, liksom kunniga inom meditation och mindfulness, kan integrerad primärvård normalisera och avstigmatisera psykisk ohälsa.

En primärvård som integrerar somatisk och psykisk hälsa är ett utmärkt sätt att göra vården mer jämlik. En integrerad hälsovård ”mainstreamar” psykisk ohälsa. I dagens Sverige ska det vara lika vanligt och kännas lika normalt att kontakta sin vårdcentral för depression, hallucination och ångest som för infektion i halsen eller ont i magen.

Samtidigt måste sjukvården bejaka att vård av psykiskt sjuka har speciella förutsättningar där patientens självmedvetenhet, sjukdomsinsikt och förmåga till egenvård är en viktig förutsättning för att tillfriskna, och en nödvändig förutsättning för att hålla sig frisk. Att träna självmedvetenhet hjälper patienter att känna igen mönster i sina känslor, inklusive händelser eller situationer som kan utlösa förvärrade symtom. Jämför med cancer där patienten har lika stora chanser att bli frisk genom medicinsk behandling, oavsett sjukdomsinsikt och egenvård eller ej.

Psykisk ohälsa är oekonomisk

Regeringens nationella samordnare konstaterade 2019 att den psykiska ohälsan kostar 200 miljarder per år och beräknas uppgå till cirka 345 miljarder kronor år 2030. Under 2021 gick 18 000 barn inte till skolan p.g.a. psykisk ohälsa. Tio miljarder kronor har satsas på åtgärder mot psykisk ohälsa under tio år, ändå har ohälsan ökat. Idag räknar man med att var fjärde svensk lever med psykisk ohälsa. Psykiska diagnoser står för cirka 40 procent av alla pågående sjukskrivningar och är den vanligaste orsaken till långvarig sjukfrånvaro. Detta innebär att psykiska diagnoser står för 70% av kostnaderna för sjukfrånvaron. Lägger man till det livslånga, mänskliga lidandet som drabbade och anhöriga utsätts för, så står vi inför en av vår tids stora folkhälsoproblem. I mitten av 1930-talet allokerades cirka 35 procent av alla sjukvårdsresurser till psykiatrin, i dag går mindre än 5 procent av resurserna till vård av

psykiskt sjuka. Konsekvenserna i form av mänskligt lidande och minskade samhällsresurser är oerhörda. Vården av psykiskt sjuka måste tilldelas de medel den behöver. Inom många andra sjukdomsområden har flera nya och bättre mediciner utvecklats under de senaste årtiondena. För schizofreni används fortfarande 50 år gamla mediciner som upptäcktes av en slump.

Enorma utmaningar ger stor belöning

Utmaningarna med att implementera samordnade vårdmodeller som integrerar fysisk och psykisk hälsovård är enorma, men belöningen av att möta dem är ännu större. Minst en av fyra av oss kommer att uppleva psykiska problem någon gång i livet, och ungefär hälften av personer med livstidsproblem med psykisk hälsa upplever sina första symtom vid 14 års ålder.

Genom att främja god psykisk hälsa och ingripa tidigt, särskilt under de avgörande barndoms- och tonåren, kan vi hjälpa till att förhindra psykisk ohälsa att utvecklas och mildra dess effekter när den gör det. Den här strategin är en livslopps-strategi, som inser att grunden för livslångt välbefinnande redan har lagts före födseln och att det finns mycket vi kan göra för att skydda och främja välbefinnande och motståndskraft under våra tidiga år, in i vuxenlivet och sedan in i en frisk ålderdom. Endast ett hållbart tillvägagångssätt över hela livsloppet kommer att utrusta oss att möta de sociala, ekonomiska och miljömässiga utmaningar vi står inför och leverera de kort- och långsiktiga fördelar vi behöver.

Både en folkhälsostrategi och en strategi för social rättvisa

Integrerad hälsovård är inte bara en fråga om statistik och pengar. Social ojämlikheter av alla slag bidrar till psykisk ohälsa och i sin tur kan psykisk ohälsa leda till ytterligare ojämlikheter – till exempel sämre utfall i anställning och boende för personer med psykiska problem.

Satsa mer på forskning om samsjuklighet inom psykiatri och beroendevård

Med samsjuklighet menas att en person samtidigt uppfyller diagnostiska kriterier för två eller flera sjukdomar. Personer med samsjuklighet behöver få stöd, vård och behandling för båda tillstånden samtidigt. Insatserna behöver samordnas. Psykiatrisk samsjuklighet är vanligt bland personer med problematiskt drogbruk. En kartläggning av Socialstyrelsen visade att 51 835 personer (10 år och äldre) vårdats för intag av beroendeframkallande substanser 2017. Av dessa hade 64 procent av kvinnorna och 52 procent av männen också vårdats för en eller flera psykiatriska diagnoser under perioden 2016–2018.

Låt allmänläkare kompensera för bristen av psykiatrer

För att kompensera för den enorma bristen på läkare inom psykiatrin bör de som valt allmänläkare som specialistutbildning, i den mån de inte redan gör det, ägna närmare 50 % av tiden åt studier inom psykisk hälsa. Unga människor mår allt sämre samtidigt som psykisk ohälsa fortfarande är relativt stigmatiserad. Om det gick att söka hjälp hos sin vanliga vårdcentral, hos sin vanliga allmänläkare för både fysisk och psykisk ohälsa, skulle stigmatiseringen väsentligt minska och fler skulle komma sig för att söka hjälp.

En värdig vård för människor med problematiskt substansbruk

Varje människa som dör av narkotika är en för mycket. Den narkotikarelaterade dödligheten i Sverige är högst inom EU. Ett viktigt steg för att minska dödligheten är att anta nya riktlinjer för förstahjälpen insatser vid opioidöverdoser. Naloxon är ett effektivt och lättanvänt läkemedel som häver överdoser av opioider som heroin och fentanyl. Piratpartiet föreslår att samtliga regioner inför Naloxonprogram för

personer med problematiskt substansbruk och deras anhöriga. Men det räcker inte att föreskriva antidoten Naloxon till dem, läkemedlet behöver göras tillgängligt utan kostnad för missbrukare av opioider och deras anhöriga för att det ska få önskad effekt; att nå nollvisionen för narkotikarelaterad dödlighet.

Ungas psykiska hälsa

Vår psykiska hälsa är lika viktig som vår fysiska hälsa och måste tas på lika stort allvar. Den psykiska ohälsan hos grundskoleelever och gymnasieungdomar ökar i en oroväckande snabb takt. För att bekämpa den stigande vågen behövs effektiva verktyg som hjälper ungdomar och unga vuxna att känna igen och hantera sina psykiska problem. Att satsa lika mycket på psykisk som fysisk hälsa under skol- och utbildningsåren är precis ett sådant effektivt verktyg. Psykiskt välmående förbättrar dessutom förmågan till inlärning och socialt engagemang.

Utöka UMO:s resurser

Vi vet inte vad ökningen av ungdomars psykiska ohälsa beror på, men det fråntar oss inte ansvaret att agera. UMO, ungdomsmottagningen, är en väletablerad vård- och hälsoverksamhet för barn och unga mellan 12 och 25 år, vars uppdrag är att främja en god fysisk och psykisk hälsa, med fokus på sexuell och reproduktiv hälsa samt rättigheter bland unga. Verksamheten finns i de flesta kommuner och är såväl inarbetad som välrenommerat hos ungdomar. Piratpartiet föreslår att väsentligt utvidga UMO:s uppdrag och resurser till att även sörja för insatser för ungas psykiska välmående på schemat under utbildningsåren. Om ungdomar får utveckla verktyg för att påverka sitt eget mående i UMO:s regi, skulle fler fångas upp tidigare och färre hamna i utanförskap, samtidigt som barn- och ungdomspsykiatrin väsentligt skulle avlastas.

Många unga hämtar inte ut sin medicin

När psykiatrin inte fungerar blir sveket störst mot unga människor som saknar stabil familjebakgrund. Ungefär en femtedel av läkemedel utskrivna mot psykisk ohälsa till personer mellan 18 och 26 år hämtas aldrig ut. Av personer mellan 18 och 26 år som vårdas på sluten psykiatrisk avdelning slutar ungefär en fjärdedel att fortsätta medicinera omedelbart efter utskrivning därför att de saknar ekonomiska medel att hämta ut det första uttaget, som är det mest kostsamma.

Bland personer med problematiskt drogbruk och psykiatrisk samsjuklighet hämtar endast två tredjedelar i samma åldersgrupp ut läkemedel efter utskrivning från behandling. Sannolikt är personer som saknar stabil familjebakgrund och ekonomisk trygghet överrepresenterade i samtliga fall.

Att alla får den vård de behöver när de behöver den, oavsett om vi drabbas av somatisk, psykisk eller samsjuklig ohälsa, har med jämlikhet och allas lika värde att göra. Att erbjuda samma ekonomiska möjlighet till alla under 26 år att hämta ut det läkemedel läkaren skrivit ut har med värdighet att göra.

Överdödligheten vid psykisk sjukdom

Överdödligheten vid psykisk sjukdom är högre i Sverige än i andra OECD-länder. Näst efter hjärt-kärlsjukdom och cancer är psykisk sjukdom den vanligaste orsaken till död i förtid. Bland män med psykisk sjukdom är medellivslängden 20 år kortare och bland kvinnor 15 år kortare. Det innebär att livslängden för män med psykisk sjukdom i Sverige ligger på samma nivå som för män på Haiti och kvinnors på en nivå som i Nepal. Dessutom blir det sämre med tiden. Skillnaderna mellan personer med allvarlig psykisk sjukdom och befolkningen i stort ökar istället för att minska.

Det finns fler förklaringsmodeller till varför överdödligheten är hög; en är högre grad av självmord, en annan är högre grad av andra sjukdomar, liksom att läkemedlen mot psykisk sjukdom påverkar den fysiska hälsan negativt. Ytterligare en viktig förklaring är att antalet vårdplatser inom psykiatrin minskade med två tredjedelar i samband med att vårdinstitutionerna inom psykiatrin stängdes utan att öppenvårdsmottagningar och kommunala reformer genomförts i motsvarande omfattning.

Dessutom innebär psykisk sjukdom en allmänt utsatt livssituation med utanförskap, rökning, brist på motion, osunda matvanor, med mera. Det är oacceptabelt att en redan utsatt grupp har en sämre situation i Sverige än i andra jämförbara länder, att skillnaden i överdödlighet dessutom har ökat under en följd av år är skamligt och visar tydligt hur angeläget det är att fungerande och effektiva åtgärder vidtas på nationell nivå.

Därför vill vi:

- $9 Bejaka att psykisk sjukdom är en folksjukdom som beräknas kosta samhället 345 miljarder kronor per år 2030;
- $10 Bejaka att psykiatrin är en medicinsk specialitet som därför kräver lika mycket forskningsresurser som onkologi;
- $11 Bejaka att vård av psykiskt sjuka har speciella förutsättningar där patientens självmedvetenhet och sjukdomsinsikt spelar in;
- $12 Att psykiatriker måste finnas både i den slutna och den öppna vården;
- $13 Utöka specialistutbildningen till allmänläkare så att den inkluderar tillfredsställande kunskaper i psykiatri;
- $14 Att fragmenteringen av psykiatrin upphör: öppenvård och slutenvård måste knytas ihop organisatoriskt till ett sammanhängande system;
- $15 Relatera psykiatrisk vård till kommunerna och skapa primärvårdsresurser riktade till psykiatriska patienter;
- $16 Fortbilda primärvårdspersonal kontinuerligt inom psykiatri för att nå en likformig vård över regioner;
- $17 Införa mentorprogram, där patienter som insjuknar i psykossjukdomar för första gången kopplas samman med en välfungerande mentor som varit i samma situation och gått mentorsutbildning;
- $18 Att det sker kontinuerlig utvärdering och uppdatering av terapeutiska behandlingsmetoder i allmänhet och i synnerhet för psykossjukdomar;
- $19 Garantera en rimlig finansiering av psykiatrin i storleksordningen 30 procent av de sammanlagda vårdresurserna;
- $20 Fler slutenvårdsplatser inom psykiatrin för icke-kriminella patienter;
- $21 Sluta utreda och istället omsätta den kunskap och erfarenhet som finns och kontinuerligt uppdateras om fungerande psykiatrisk vård;
- $22 Att vårdpersonal som kan förväntas komma i kontakt med opioidbrukare ska ha tillgång till opioidreceptor-antagonister, såsom Naloxon, i syfte att kunna häva effekter av överdos. Detta

ska kunna delas ut utan krav på att den som behöver preparatet lagförs eller på annat sätt registreras;

- $23 Att man utreder möjligheten att använda sig av heroinbaserad substitutionsbehandling, för att hjälpa personer med problematiskt opioidbruk att tillfriskna från detta och återintegreras i samhället, när konventionell substitutionsbehandling misslyckats;
- $24 Att mottagningar där drogberoende personer kan gå för att bruka droger under översyn av läkare, så kallade brukarrum, etableras i landet.
- $25 Att evidensbaserad undervisning i förebyggande psykisk hälsa blir obligatoriskt på schemat i grundskolan och gymnasiet;
- $26 Väsentligt utvidga UMO:s uppdrag och resurser för att tillhandahålla förebyggande insatser för ungas psykiska välmående på schemat under utbildningsåren;
- $27 Införa kostnadsfri medicin för personer under 26 år och heltidsstudenter;
- $28 Utveckla policyer som underbyggs av bästa tillgängliga vetenskap och stöds av åtaganden på regional och nationell nivå för att genomdriva efterlevnad;
- $29 Att alla policyer och regleringar ska utformas så att det är lätt att göra rätt.

4. Transparens och ansvar

Idag genereras stora mängder data inom vården. Denna data samlas in både på regional och nationell nivå. Idag används denna data till allt ifrån forskning och effektivitetsanalyser till prognoser.

Även om syftet med detta ofta är gott, råder det idag stor brist på allmän medvetenhet om att denna data finns och hur den används.

Därför vill vi:

- §30 Att Integritetsmyndigheten åläggs ansvar att ta fram begriplig information om att denna data finns och vad den används till;
- §31 Att en informationsportal inrättas där allmänheten kan läsa om de forskningsprojekt som deras vårddata används till;
- §32 Att den forskning som görs på den offentligt ägda vårddatan, eller finansieras av offentliga medel, i så stor utsträcknings som möjligt publiceras under Open Access;
- §33 Att skyddet för de som larmar om missförhållanden inom vården eller omsorgen (så kallade visselblåsare) stärks;
- §34 Att nationella kvalitetsregister som får offentlig finansiering inrättar ett system där de patienter som berörs av datainsamlingen får möjlighet till inspel kring registrets utveckling och verksamhetsriktning. Föredömliga exempel finns redan idag bland flera register, i form av medverkanderåd och representation från patientföreningar.

5. E-hälsa och distansvård

Den tekniska utvecklingen har möjliggjort nya sätt att tillgängliggöra vård för patienterna. Exempel på detta är psykologsamtal via app, men också mer traditionella företeelser som till exempel Hjälptelefonen för personer med självmordstankar.

Det är viktigt att vården tar vara på dessa möjligheter, och att detta sker på ett sätt som är hållbart och integrerat i vården i övrigt.

Därför vill vi att:

- §35 Sjukvårdsrådgivningen 1177 utökas till att, utöver sjuksköterskor, även omfatta andra professioner såsom jourhavande läkare och psykoterapeuter;
- §36 Verksamheten vid medicinska hjälplinjer, såsom de som finns för personer med självmordstankar, psykiatriska sjukdomar eller oönskad sexualitet (prevenTell), ges ytterligare resurser;
- §37 Möjlighet ska finnas att kontakta dessa tjänster anonymt.

6. Styrning och organisation

I dag är vården organiserad i tre huvudsakliga lager där utförandet framför allt ligger på regionerna. Idén med denna decentralisering är att flytta beslutet närmare medborgarna och de lokala förutsättningarna för varje region och kommun. Denna ansats är lovvärd, men uppnås inte med dagens organisation i vården.

Även om den är centraliserad på pappret, så präglas den av tungrodda hierarkiska strukturer som gör organisationen administrativt trögrörlig och tungrodd. Detta blir särskilt tydligt i en kris.

I dessa hierarkiska strukturer ingår inte minst en omfattade byråkrati, vars betydelse för kärnuppdraget är mycket tveksam.

Därför vill vi att:

- §38 Den politiska styrningen av vården sker i tät kontakt med professionen.

7. Evidensbaserad, på riktigt

Hälso- och sjukvårdens behandlingar ska enligt lag baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet. Samtidigt måste vården ofta kunna agera i osäkerhet, och bristen på evidens eller beprövad erfarenhet får inte leda till handlingsförlamning i kriser eller andra allvarliga situationer.

Den medicinska vetenskapens fortlöpande utveckling får till följd att vissa tidigare väletablerade praktiker inom hälso- och sjukvården ibland visar sig vara verkningslösa, eller rentav skadliga. Det är viktigt att skadlig, ineffektiv eller föråldrad praxis inte betraktas som skyddsvärd på grund av organisatorisk trögrörlighet, bristande kompetensutveckling, eller bristande dynamik i arbetssätten.

Därför vill vi att:

- §39 Patientens möjlighet till second opinion och medföljande behandling förstärks och utökas. De merkostnader en second opinion kan medföra ska inte drabba patienten. Det ska också finnas möjlighet att begära second opinion i hela EU/EES-området, inte bara inom Sverige;

- §40 Det juridiska skyddet för så kallade visselblåsare inom vården och omsorgen stärks. Målet är att man som anställd ska kunna rapportera om missförhållanden på sin arbetsplats utan att riskera repressalier från arbetsgivaren;

- §41 Praxis inom vård och omsorg omvärderas kontinuerligt, med hänsyn till det rådande vetenskapliga läget;

- §42 Vården deltar i internationella samarbeten för att underlätta upptäckten av systematiska fel i vårdapparaten;

- §43 Patienter ska kunna begära att få genomgå behandling som klarat minst fas 1-prövning. Denna behandling ska kunna ges utanför ramen för kliniska studier men ska ändå dokumenteras och rapporteras till relevanta myndigheter. Behandling som ej genomgått fas-III-prövning ska endast kunna begäras om åkomman ifråga sannolikt kommer att orsaka död, svårt lidande eller betydande permanentnedsättning av livskvaliteten och patienten är förmögen att förstå de risker behandling kan innebära. Det är läkarens ansvar att se till att patienten är införstådd med riskerna;

- §44 Krav ställs på att praktik inom socialtjänst och omsorg är baserad på bästa tillgängliga evidens.

8. Integritet inom vård och omsorg

På senare tid har det höjts fler röster som propagerar för mer övervakning inom omsorgen, under förevändning att detta ökar tryggheten för omsorgstagarna och underlättar för personalstyrkan. Piratpartiet ser det positiva med denna utveckling, men menar att brukarnas integritet och rätt till privatliv inte får åsidosättas i effektivitetens namn. En liknande utveckling har skett på hjälpmedelsområdet när mer och mer funktioner flyttat in i så kallad “välfärdsteknik”. Det rör sig ofta om kommersiell så kallad “smart teknik”, och denna teknik samlar ofta in mycket information utan sina användarens informerade samtycke.

Därför vill vi att:

- §45 Övervakning inom ramen för vården och omsorgen endast får ske med uttryckligt och informerat opt-in-samtycke. Tillgången till omsorg får inte villkoras på ett sådant samtycke;

- §46 Att man vid anskaffning av utrustning, välfärdsteknik och hjälpmedel i så stor utsträckning som möjligt upphandlar den teknik som baserar sig på öppen källkod och endast samlar in data som är nödvändig för funktionen. Data för utveckling ska endast få samlas in med uttryckligt informerat samtycke som brukaren har förstått.

9. Autonomi och personanpassad medicin

Vården och omsorgen måste vara redo att möta samhällets medborgare, även minoriteter och utsatta grupper. Särbehandling inom vården bör endast ske av medicinska skäl och på basis av medicinska bedömningar.

Patienten ska ha rätt att själv definiera vad hälsa och välmående är för denne. Standardiserade behandlingar passar inte alla. En konsekvens av detta blir att en behandling för en patient kan vara skadlig för en annan. Det är således väsentligt att vården är individcentrerad. Vården ska bemöta varje patient utifrån deras egna förutsättningar och perspektiv.

Möjligheten att kontakta vården anonymt är viktig för att säkerställa patientens integritet och trygghet. Rädsla för bland annat journalföring eller anmälning till myndighet kan göra att patienter i samhällets periferi drar sig för att söka vård som man egentligen behöver. Detta gäller särskilt de grupper i samhället som redan har lågt förtroende för sjukvården, t.ex. transpersoner, människor med trauma eller andra psykiska problem, nationella minoriteter och personer med lägre utbildning.

Betydelsen av principen om autonomi är som störst när evidensen är inkonklusiv och riskbedömningen spekulativ. I dessa tillfällen är det av extra vikt att det slutgiltiga valet tas av patienten. En patient ska inte berövas rätten att välja att ta en risk.

Precisionsmedicin

Ett av de starkast växande forskningsområdena idag är individuellt anpassad vård, så kallad precisionsmedicin. Genom att analysera arvsmassan hos specifika sjukdomsgrupper kan behandling av sjukdomar där arv, miljö och livsstil påverkar sjukdomsrisken, ske på individnivå. Precisionsmedicin ökar möjligheterna att i tidig fas identifiera och därmed förhindra eller mildra sjukdom, och att rätt behandling kan ges till patienter vid rätt tid. Inom precisionsmedicin växeldrar sjukvården och forskningen – de använder samma data för att först diagnostisera och behandla, därefter forska och i nästa led behandla ännu bättre. Idag genomgår till exempel alla barn och unga som får cancer en helgenomsekvensering. Utöver den direkta nyttan av att varje cancerpatient får individanpassad behandling, är all data som genereras enormt värdefull för att förstå barncancer ur ett större perspektiv.

Vi är mitt uppe i ett paradigmskifte för sjukvården där psykiatrin löper stor risk att lämnas därhän. För psykotisk sjukdom är arv, miljö och livsstil avgörande för sjukdomsförloppet, samtidigt finns det mätbara biologiska markörer för schizofreni. Det borde finnas goda möjligheter för precisionsmedicin här. Piratpartiet vill säkerställa att även unga psykospatienter genomgår helgenomsekvensering, liksom både PET- och fMRI-avbildning av hjärnan, i samband med sin första episod, för att på motsvarande sätt ges möjlighet till individanpassad vård och skapa lika goda förutsättningar för att förstå psykossjukdomar ur ett större perspektiv.

Därför vill vi att:

- §47 Föråldrade regleringar som resulterar i att människor helt stängs ute från möjligheten att lämplighetsprövas som donator av blod eller annan vävnad avskaffas; sådana begränsningar bör utgå ifrån förekomst av faktiska riskbeteenden snarare än individens sexuella läggning eller kön;

- §48 Vården och omsorgen inte ska kräva identifikation av medborgare när de kontaktar den om det inte är nödvändigt för att fullfölja vårdens uppdrag;

- §49 Patienten ska själv ha rätt att få fullständig information om sin diagnos och dess behandlingsalternativ. Information som riskerar att skapa onödig oro, till exempel kring sällsynta biverkningar av ett läkemedel, ska inte undanhållas från patienten om inte patienten själv begär det;

- §50 Utred alternativa bedömningskriterier som substitut och komplement till standardiserade åldersgränser för olika behandlingar. Människor av samma ålder är ofta mycket heterogena på andra sätt och ett överdrivet fokus på ålder riskerar att underminera behandlingens effektivitet, resultat och precision;

- §51 Beslut om vård som rör sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, såsom sterilisering och andra preventivmedel, hormonterapi, hysterektomi, abort och könsbekräftande vård, ska som standard fattas av patienten själv och inte av vårdgivare eller myndighet. Inskränkningar i

egenmakten kring sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter ska endast tillåtas när det finns synnerliga skäl som baseras på medicinsk evidens, och aldrig på fördomar, normer eller ideologi;

- §52 Forskningsmedel fördelas efter sjukdomars prevalens hos befolkningen, samt efter behovet av forskning i relation till befintliga behandlingsmetoder och status på befintlig kunskap om sjukdomen.